

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ne dair Açıklayıcı Kitapçık¹

I. Giriş

1. Ev içi şiddet dâhil kadınlara yönelik şiddet, Avrupa'da insan haklarına yönelik toplumsal cinsiyet temelli ihlallerin en ciddi biçimlerinden olup halen sessizlikle geçirilen bir sorundur. Ev içi şiddet – çocuklar, erkekler ve yaşlılar gibi diğer mağdurları da kapsamak üzere—görmezden gelinemeyecek kadar fazla sayıda aileyi etkileyen saklı bir olgudur.

2. Avrupa'da bu olgunun ne kadar yaygın olduğuna ilişkin veriler bulunmamaktadır. Ancak, üye devletlerin çoğu, ülkelerinde kadınlara yönelik şiddetin yaygınlığını belirlemeye yönelik araştırmalara giderek daha fazla başvurmaktadır. Yöntemleri farklı olmakla birlikte bu araştırmalara genel olarak bakıldığında tüm ülkelerde kadınların beşte biri ile dörtte biri arasında değişen bir bölümünün yetişkinlik dönemlerinde en az bir fiziksel şiddete maruz kalma deneyimi yaşadığını ve gene tüm kadınların en az onda birinin zor kullanımlı cinsel şiddete maruz kalmış olduğunu göstermektedir. İzleme dâhil olmak üzere şiddetin her türü kapsandığında yaygınlık %45 gibi yüksek bir düzeydedir. Şiddet içeren bu tür fiillerin çoğunluğu kendi yakın çevrelerinde, halen veya geçmişte birlikte oldukları kadınlara karşı erkekler tarafından gerçekleştirilmektedir.

3. İkincil verilerin analizine göre muhafazakâr bir tahmin yapılacak olursa tüm kadınların %12 ila %15'i 16 yaşından sonra ev içi istismar kapsamında bir ilişki içinde olmuştur. Bundan çok daha fazla sayıda kadın da ayrılma sonrasında bile partnerlerinin fiziksel ve cinsel şiddetine maruz kalmaktadır ve bu da çok sayıda kadın açısından istismarcı bir ilişkiyi sonlandırmanın mutlaka fiziksel güvenlik anlamına gelmeyeceğini göstermektedir.

4. Çocuklara yönelik ev içi şiddet yaygındır ve araştırmalar kadınlara yönelik ev içi şiddetle çocukların fiziksel istismarı arasındaki bağlantıyı, ev içi şiddete tanık olmanın çocuklarda yol açtığı travmayı ortaya koymaktadır. Ev içi şiddetin örneğin yaşlıların istismarı ve erkeklere yönelik şiddet gibi diğer biçimlerine ilişkin güvenilir veriler ise görece daha kıttır.

5. Kadınlara yönelik şiddet tüm dünyada görülen bir olgudur. Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Tür Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (bundan böyle "CEDAW" olarak geçecektir) Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi (CEDAW Komitesi) kadınlara karşı şiddetle ilgili 19 sayılı genel tavsiye kararıyla (1992) kadınlara karşı toplumsal cinsiyet temelli şiddetin kadınlara karşı ayrımcılığın bir biçimi olarak tanınip kabul edilmesine katkıda bulunmuştur. Birleşmiş Milletlerin 1993 yılındaki Genel Kurulu Kadınlara Karşı Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi'ni benimsemiştir ve bu bildirge kadınlara yönelik şiddete karşı uluslararası planda harekete geçilmesinin zeminini oluşturmuştur. 1995 yılında Pekin Bildirgesi ve Eylem Platformu, kadınlara karşı şiddetin ortadan kaldırılmasını, toplumsal cinsiyet eşitliği

¹ İnsan Hakları Ortak Platformu (İHOP) için Metin Çulhaoğlu tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Açıklayıcı Kitapçığın orijinal İngilizce metnine şu adresten ulaşabilirsiniz: <https://rm.coe.int/1680a48903>

bağlamındaki diğer gereklilikler arasında stratejik bir hedef olarak belirlemiştir. BM Genel Sekreteri 2006 yılında kadınlara karşı şiddetin tüm biçimlerine ilişkin derinlikli araştırmasını yayınlamıştır. Bu çalışmada kadınlara karşı şiddetin görünüşleri ve bununla ilgili uluslararası hukuksal çerçeveler belirlenmiş, ayrıca bu sorunun ele alınmasında belirli ölçülerde başarı sağlayan “umut verici uygulamaların” ayrıntıları derlenmiştir.

6. Üye olmayan devletlerin de kabul ve onayına açık bölgesel bir belge olarak kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddetin önlenmesi ve bu olguya karşı mücadele edilmesine ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, bu alanda diğer insan hakları kuruluşları tarafından belirlenen standartları tamamlamakta ve kapsamını genişletmektedir. 1994 yılında Amerikan Devletleri Örgütü tarafından benimsenen kadınlara karşı şiddetin önlenmesi, cezalandırılması ve ortadan kaldırılması Inter Amerikan Sözleşmesi ile 2003 yılında Afrika Birliği tarafından kabul edilen Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı'nın Protokolü de kadınlara karşı şiddet konusunu ele almaktadır. İçerik olarak daha kapsamlı bir belge olan Avrupa Konseyi Sözleşmesi, dünya ölçeğinde bir olgu olarak kadınlara karşı şiddeti ve ev içi şiddeti önlemeye ve bu olguya karşı mücadeleyi amaçlayan girişimleri önemli ölçüde pekiştirmektedir.

Avrupa Konseyi Girişimi

7. 47 üye devleti ve bu devletlerde yaşayan 800 milyon yurttaşı temsil eden Avrupa Konseyi'nin önde gelen duyarlılık konularından biri de insan haklarını güvence altına almak ve korumaktır. Ev içi şiddet dâhil kadınlara yönelik şiddet Avrupa Konseyi'nin temel aldığı merkezi değerleri tahrip etmektedir.

8. 1990'lerden bu yana Avrupa Konseyi, özellikle de Konseyin Kadın – Erkek Eşitliği Yönlendirme Komitesi (CDEG) kadınları şiddetten koruma adına bir dizi girişimde bulunmuştur. 1993 yılında, Kadın-Erkek Eşitliği 3'üncü Avrupa Bakanlar Konferansı Toplumda kadınlara karşı şiddetin ortadan kaldırılmasına yönelik stratejiler: medyada ve diğer araçlarla konusuna ayrılmıştır.

9. Daha sonra geliştirilen Kadınlara Karşı Şiddetle Mücadele Eylem Planı, ulusal yönetimler açısından ilk kapsamlı politika çerçevesini sağlamıştır. Bunu 2002 yılında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin kadınların şiddetten korunmasıyla ilgili olarak üye devletlere yönelik Tavsiye Kararı (Rec 5, 2002) izlemiştir. Bu belge bir kilometre taşı oluşturmaktadır; çünkü Avrupa'da ilk kez kadınlara karşı şiddetin önlenmesi ve mağdurların korunması için Avrupa Konseyi üyesi tüm devletlere kapsamlı bir strateji önermektedir. 2002 yılından bu yana söz konusu belge kadınlara karşı şiddetle mücadelede üye devletler için en önemli başvuru kaynağı olarak işlev görmüştür. Belgenin uygulanması, sağlanan ilerlemeyi değerlendiren bir izleme çerçevesi ile düzenli olarak izlenmektedir. Bu bağlamda çeşitli izleme dönemleri geride bırakılmış, sonuçlar değerlendirilmiş ve açıklanmıştır. Bu değerlendirmelere göre yasal düzenleme, polis araştırması ve kovuşturma alanlarında önemli ilerlemeler sağlanmış, kadınlara karşı şiddete tepki olarak bununla ilgili ceza hukuku güçlendirilmiştir. Gene de, ortada henüz pek çok boşluk bulunmaktadır. Diğer alanlarda, özellikle mağdurlara sağlanan hizmetler söz konusu olduğunda, ilerleme işaretleri daha az görülmektedir.

10. Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin devlet ve hükümet başkanları, kadınlara karşı şiddeti ortadan kaldırma uğraşına yeni bir ivme kazandırmak ve bu hedefe yönelik kararlılıklarını bir kez daha teyit etmek amacıyla, yaptıkları üçüncü zirve toplantısında (Varşova, 16-17 Mayıs 2005) konuya ilişkin geniş çaplı bir kampanya yürütme kararı almışlardır. Bu kampanya, Avrupa Konseyi Ev İçi Şiddet Dâhil Kadınlara Karşı Şiddetle Mücadele Görev Birimi tarafından hazırlanmış ve yakından izlenmiştir. Görev biriminde yer alanlar Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından belirlenmiştir.

11. Kampanya üç düzeyde yürütülmüştür: Hükümetler arası, parlamenter ve yerel. Üye devletlerden dört ana alanda önemli ilerlemeler sağlanmaları istenmiştir: Hukuk ve politika alanındaki önlemler, mağdurların desteklenmesi ve korunması, veri toplama ve farkındalık yaratma. Üye devletlerden ayrıca kadınların şiddetten korunması ile ilgili Tavsiye Kararının (Rec 5, 2002) daha etkili biçimde uygulanması için ulusal kampanyalar düzenlemeleri istenmiş, devletlerin yarısından çoğu da bu isteği yerine getirmiştir.

12. 47 ülke parlamentosunun tümünden gelen delegelerin oluşturduğu Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi'nin özgün rolü sayesinde kampanya güçlü bir parlamenter boyut da kazanmıştır. Çok sayıda parlamenter, bireysel olarak veya ortaklaşa, kadınları toplumsal cinsiyet temelli şiddete karşı koruyacak yasal düzenleme ve değişiklikler için harekete geçmiştir. Parlamenterler, kadınlara karşı şiddeti konu alan meclis oturumları ve görüşmeleri düzenleyerek, ayrıca verdikleri demeçler ve yaptıkları görüşmelerle bu konuda farkındalık yaratılmasına büyük katkılarda bulunmuşlardır. Birçok üye devlette parlamenterler değişime yönelik lobi çalışmalarını aktif biçimde sürdürmektedir ve kadınlara karşı şiddetle ülke düzeyinde mücadele kararlılığında kişilerden oluşan bir "Temas Edilecek Parlamenterler Ağı" oluşturmuşlardır.

13. Kampanya sorunun Avrupa'daki boyutlarını ortaya koyduğu gibi, çok sayıda üye devlette rastlanan örnek uygulamalarla girişimleri de gün ışığına çıkarmıştır. Kampanya, belli başlı aktörlerin farkındalık düzeyini yükseltmiş, kadınlara karşı şiddetin değişik biçimlerinin siyasal gündeme yerleşmesine yardımcı olmuştur.

14. Ayrıca, kadınlara karşı şiddet sorununu ele almak üzere ülkelerin aldıkları önlemlere ilişkin olarak Görev Birimi tarafından yapılan değerlendirme, tüm Avrupa'daki mağdurların aynı düzeyde destek ve korumadan yararlanabilmeleri için uyumlulaştırılmış hukuk standartlarına ve ilgili verilerin toplanmasına duyulan ihtiyacı gözler önüne sermiştir. Bu durum üzerine Görev Birimi hazırladığı Son Etkinlik Raporunda (EG-TFV (2008) 6), Avrupa Konseyi'nin kadınlara karşı şiddeti önlemek ve bu olguya karşı mücadele etmek için bir Sözleşme hazırlamasının yerinde olacağına işaret etmiştir.

15. Dahası, Avrupa Adalet Bakanlarının 27. Konferansında (Erivan, Ermenistan, 12-13 Ekim 2006) Avrupa Konseyinin partnere karşı şiddetle ilgili bir hukuksal belgeye olan ihtiyacının değerlendirilmesi kararı alınmıştır. Bu karar alınırken, kadına karşı şiddetin, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden, gelinen kökenden ve ekonomik bağımlılıktan kaynaklan ayrımcı önyargılara oturduğu hususu da dikkate alınmıştır. "Ev içi şiddete karşı bir sözleşme hazırlanmasına ilişkin

fizibilite çalışmasının” (CDPC (2007)09 rev) sonuçları üzerine Suç Sorunları Avrupa Komitesi (CDPC) böyle bir belgenin gerekli olduğu sonucuna ulaşmıştır.

16. Parlamenterler Asamblesi uzunca bir süredir kadına yönelik şiddetin her biçimine karşı sağlam bir siyasal duruş sergilemiştir. Asamble, kadınlara karşı şiddetin çeşitli biçimlerine karşı bir dizi karar ve tavsiye hazırlamıştır. Bunlar arasında kadınlarda genital mutilasyon Kararı 1247 (2001), ev içi şiddetle ilgili karar 1582 (2002), “namus suçları” denilen fiillerle ilgili Karar 1327 (2003), zorla evlendirme ve çocuk evlilikleri ile ilgili Tavsiye Kararı 1723 (2005), “uyuşturucu-tecavüz” bağlantılı cinsel saldırılarla ilgili Tavsiye Kararı 1777 (2007) ve daha yakınlarda kadın cinayetleri ile ilgili Karar 1654 (2009) ile evlilik içi tecavüz dâhil kadınlara tecavüzle ilgili Karar 1691 (2009) yer almaktadır.

17. Parlamenterler Asamblesi toplumsal cinsiyet temelli şiddetin en ağır ve yaygın biçimlerinin önlenmesi, insanların buna karşı korunması ve bu kapsamdaki fiillerin kovuşturulması için hukuksal bağlayıcılığı olan standartların geliştirilmesi için sürekli çağrıda bulunmuş, kadınlara karşı şiddet ve ev işi şiddete karşı bir Avrupa Konseyi Sözleşmesi hazırlanmasına destek vermiştir.

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi

18. Görev Biriminin kadınlara yönelik şiddetle ilgili bir sözleşme hazırlanması yolundaki tavsiyeleri ve partnere yönelik şiddetle ilgili bir sözleşmenin fizibilite çalışmasının sonuçları üzerine Bakanlar Komitesi, kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddet olmak üzere her iki alanı da kapsayacak, hukuksal bağlayıcılığı olan standartları belirlemekle görevli çok yönlü bir komite oluşturma kararı almıştır.

19. Sonuçta Avrupa Konseyi Bakan Yardımcıları 10 Aralık 2008 tarihinde yaptıkları 1044. toplantılarında Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele Ad Hoc Komitesinin (CAHVIO) görev tanımını belirlemiştir. Tanıma göre komitenin görevi bir veya daha çok sayıda, hukuki bağlayıcılığı olan belge hazırlamaktır ve bu belgeler şu amacı gözetecektir: “Kadınlara karşı şiddetin özel ve diğer biçimleri dâhil olmak üzere ev içi şiddete karşı mücadele etmek ve bu şiddeti önlemek, bu tür şiddet fiillerinin mağdurlarını koruyup desteklerken failleri kovuşturmak”. Vekiller CAHVIO’dan ayrıca şunu da talep etmişlerdir: “Bakanlar Komitesi’nin gerektiğinde bu hususlarda bir karar verebilmesi için 30 Haziran 2009 tarihine kadar önerilen belgenin (belgelerin) konuları ve içeriği, işleyiş yöntemleri ve çalışma takvimi konusunda bir ara rapor sunulması”. Sunulan ara rapor, Sözleşme’nin odaklanacağı konunun kadınlara karşı şiddetin ortadan kaldırılması için olması gerektiğine ilişkin Komite görüşünü yansıtmıştır. Ayrıca, hazırlanacak sözleşme kadınları görece daha çok etkileyen bir olgu olarak ev içi şiddeti ele alırken, hükümleri ev içi şiddetin tüm mağdurlarını kapsayacaktır. Vekiller 1 Temmuz 2009 tarihindeki 1062. toplantılarında “ara raporu dikkate almış” (...) ve CAHVIO’ya “çalışmalarını ara raporda belirtilen programa ve takvime göre sürdürmesi ve özellikle de raporda önerilen belgeleri hazırlaması” çağrısında bulunmuştur. Bunun üzerine CAHVIO Aralık 2009’da kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddetin önlenmesi ve bu olguya karşı mücadele edilmesi Sözleşmesine ilişkin görüşmelere başlamıştır. CAHVIO metnin son haline

getirilmesi için 2009 yılı Aralık ayı ile 2010 yılı Şubat, Haziran/Temmuz, Eylül, Kasım ve Aralık aylarında olmak üzere altı toplantı yapmıştır.

20. Sözleşme taslağının metni, 2010 yılı Aralık ayında yaptığı toplantıda CAHVIO tarafından onaylanmış ve Parlamenterler Asamblesi'nin görüşüne sunulmak üzere Bakanlar Komitesine iletilmiştir. Parlamenterler Asamblesi sözleşme taslağı ile ilgili görüşünü 11 Mart 2011 tarihinde açıklamıştır.

21. Sözleşme, kadınların şiddetten korunmasına ilişkin Tavsiye Kararını (Rec 5, 2002) temel alarak Avrupa'da ilk kez kadınlara karşı şiddeti ve ev içi şiddeti önlemeye, mağdurlarını korumaya ve faillerini cezalandırmaya yönelik hukuksal olarak bağlayıcı standartlar belirlemiştir. Belge insan haklarının korunması alanında önemli bir boşluğu doldurmakta ve Tarafları sağladığı korumanın kapsamını tüm ev içi şiddet mağdurlarını kapsayacak şekilde genişletmeye özendirmektedir. Bununla birlikte belge kadınlara karşı şiddetin ortadan kaldırılmasını kadınlarla erkekler arasında gerçek eşitliğin sağlanması olarak daha geniş bir çerçeve içine yerleştirmekte, dolayısıyla kadınlara karşı şiddetin bir ayrımcılık türü olarak tanınmasında daha ileri bir adım atmaktadır.

II. Sözleşmede yer alan hükümlerin yorumlanması

Giriş

22. Giriş bölümü, insan hakları ve temel özgürlükleri benimseyenlerin bu alandaki taahhütlerini bir kez daha teyit etmektedir. Bölüm, Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler çerçevesinde bu Sözleşme'nin kapsamıyla doğrudan ilişkili en önemli uluslararası hukuk belgelerine atıfta bulunmakla yetinmektedir.

23. Bu Sözleşme üzerinde görüşmeler sürerken başta Avrupa Konseyi tarafından hazırlanmış olanlar olmak üzere yukarıda sözü edilen belgeler dikkate alınmıştır. Metni hazırlayanlar bunlara ek olarak Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi'nin aşağıda belirtilen Tavsiye Kararlarını da gözetmişlerdir: Avrupa'da Kadına Karşı Şiddet Tavsiye Kararı 1450 (2000), Kadınlara Yönelik Ev İçi Şiddete ilişkin Tavsiye Kararı 1582 (2002), Zorla evlendirme ve çocuk evliliklerine ilişkin Tavsiye Kararı 1723 (2005), kadınlara karşı ev içi şiddete karşı Birleşmiş Parlamentolar Tavsiye Kararı 1759 (2006), "uyuşturucu-tecavüz" bağlantılı cinsel saldırılara ilişkin Tavsiye Kararı 1777 (2007), kadınlara karşı ev içi şiddete karşı Birleşmiş Parlamentolar Tavsiye Kararı 1817 (2007): Kampanya ara dönem değerlendirmesi, Kadınlara karşı şiddetle mücadele; bir Avrupa Konseyi Sözleşmesine doğru Tavsiye Kararı 1847 (2008), silahlı mücadele ortamlarında kadınlara karşı cinsel şiddet Tavsiye Kararı 1873 (2009), kadınların ve kız çocukların kötü yola sürüklenmeleri dâhil olmak üzere toplumsal cinsiyet temelli insan hakları ihlallerine karşı eylem Tavsiye Kararı 1868 (2009), Kadın Cinayetlerine ilişkin Tavsiye Kararı 1861 (2009), "namus suçları" denilen suçlarla acilen mücadele edilmesine ilişkin Tavsiye Kararı 1881 (2009), evlilik içi tecavüz dâhil kadınlara tecavüzle ilgili Tavsiye Kararı 1887 (2009), ev içi şiddet açısından özellikle riskli durumdaki göçmen kadınlara ilişkin Tavsiye Kararı 1891 (2009) ve ev içi şiddete tanıklık eden çocuklara ilişkin Tavsiye Kararı 1905 (2010). Metni hazırlayanlar benzer biçimde Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi tarafından benimsenen

kadınlara karşı ev içi şiddet Tavsiye Kararı 260 (2009) ile kadınlara karşı ev içi şiddetle mücadele Kararını 279(2009) da dikkate almışlardır.

24. Ayrıca, görüşmelerde aşağıdaki siyasal bildireler esinlendirici olarak rol oynamıştır:

a. Kadınlar ve Erkekler Arası Eşitlik 5. Avrupa Bakanlar Konferansında benimsenen Bildirge ve Eylem Programı (Üsküp, 22-23 Ocak 2003);

b. Avrupa Konseyi Devlet ve Hükümet Başkanları Üçüncü Zirve Toplantısında benimsenen Eylem Planı (Varşova, 16-17 Mayıs 2005);

c. Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu tarafından benimsenen "Toplumsal cinsiyet eşitliğini gerçekleştirmek" başlıklı Bildirge (Madrid, 12 Mayıs 2009);

d. 29. Avrupa Konseyi Adalet Bakanları Konferansında benimsenen, ev içi şiddetin önlenmesi ve ev içi şiddete karşı mücadele ile ilgili 1 sayılı Karar (Tromsø, Norveç, 18-19 Haziran 2009);

e. Kadınlarla Erkekler Arasında Eşitlikten Sorumlu Bakanlar 7. Avrupa Konseyi Konferansında benimsenen Eylem Planı ve Karar (Bakü, 24-25 Mayıs 2010);

f. Dördüncü Dünya Kadın Konferansı'nda (1995) benimsenen Pekin Bildirgesi ve Eylem Platformu, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 23. özel oturumu ad hoc komite raporu (Pekin + 5 – siyasal bildirge ve sonuç belgesi), Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu 49. oturumu (2005) siyasal bildirgesi (Pekin + 10) ve Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu 54. oturumu (2010 siyasal bildirgesi (Pekin + 15): 21. Yüzyılda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kalkınma ve Barış.

25. Giriş bölümü Sözleşme'nin temel amacını kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddetten arınmış bir Avrupa yaratılması olarak belirtmektedir. Sözleşme bu amaçla toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ile kadınlara karşı şiddetin ortadan kaldırılması arasında sağlam bir bağlantı kurmaktadır. Bu temelden hareketle kadınlara karşı şiddetin yapısal niteliğini tanımakta, bu olgunun kadınlarla erkekler arasında tarihsel olarak eşitsiz gelişen güç ilişkilerinin bir tezahürü olduğunu söylemektedir. Dolayısıyla Giriş bölümü, Sözleşme'de yer alıp kadınlara karşı şiddetin ortadan kaldırılmasını kadınlara karşı ayrımcılıkla mücadele ve toplumsal cinsiyet eşitliğini gerek hukukta gerekse pratikte sağlama gibi daha geniş bir çerçeveye yerleştiren çeşitli önlemler için gerekli zemini oluşturmaktadır. Ayrıca belirtilmesi gerekirse, "kadınlara karşı ayrımcılık" ifadesi, CEDAW Madde 1 uyarınca şu şekilde yorumlanmalıdır: "Cinsiyet temelinde yapılabildiği, medeni durumları ne olursa olsun kadınların siyasal, ekonomik, toplumsal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alandaki insan haklarından ve temel özgürlüklerinden erkeklerle eşitlik temelinde yararlanabilmelerine zarar veren veya bunu geçersizleştiren etkiler yaratan herhangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlama." Ayrıca metni hazırlayanlar, kadınlara karşı şiddetin ve ev içi şiddetin yapısal, grupsal ve bireysel düzlemlerde çeşitli biçimlerde açıklanabileceğini ve anlaşılabilirliğini belirtmek istemişlerdir. Kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddet karmaşık olgulardır ve bunların kavranması için birbiriyle kaynaştırılarak çeşitli yaklaşımların kullanılması gereklidir.

26. Metni hazırlayanlar, kadınlara karşı şiddetin, kadınların insan haklarından yararlanmalarını ciddi biçimde engellediğini, bu hakkı ihlal ettiğini veya pratikte geçersiz kıldığını vurgulamak istemişlerdir. Bunlar yaşam, güvenlik, özgürlük, saygınlık, fiziksel ve duygusal sağlık hakkı gibi temel haklara ilişkin olduklarından hükümetlerin bu konuda duyarsız kalmaları düşünülemez. Ayrıca, şiddet yalnızca kadınları olumsuz etkilemekle kalmamakta, bir bütün olarak toplum da bu olgudan olumsuz etkilenmektedir ve dolayısıyla bu alanda acilen harekete geçilmesi gerekmektedir. Metni hazırlayanlar son olarak şu gerçeği vurgulamışlardır: Belirli kadın grupları, örneğin engelli kadınlar ve kızlar, çoğu durumda, gerek kendi evlerinde gerekse dışarıda, şiddet, yaralanma, suiistimal, ihmal, ihmalkâr davranış, kötü muamele veya sömürü gibi risklere daha açık durumdadırlar.

27. İmzacılar, ev içi şiddet dâhil kadınlara karşı şiddetin özel olarak toplumsal cinsiyet temelli bir olgu olduğunu teyit etmenin ötesinde, genç veya yetişkin erkeklerin de ev içi şiddete maruz kalabileceklerini ve bu tür şiddetin de ele alınması gerektiğini açıkça belirtmişlerdir. Çocuklar söz konusu olduğunda, çocukların mağdur sayılmaları için şiddetten doğrudan etkilenmelerinin zorunlu olmadığı, ev işi şiddete tanıklık etmenin de travma yaratıcı bir durum olduğu, dolayısıyla bu tanıklığın da mağduriyet olarak kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

28. Metni hazırlayanlar, bu Sözleşme’de yer alan yükümlülüklerin, Taraflardan, basın özgürlüğü ve diğer medyadaki ifade özgürlüğüne ilişkin anayasal kurallara veya temel ilkelere aykırı önlemler almalarını talep etmediğini özellikle vurgulamak istemişlerdir.

29. Önemli bir nokta, Sözleşme’de yer alan önlemlerin, İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunması Avrupa Sözleşmesi (bundan böyle AİHS) tarafından tanınan hakların korunması adına devletlere getirilen pozitif yükümlülükleri saklı tutacağıdır. Önlemler, ayrıca, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin giderek zenginleşen içtihadını da dikkate almalıdır. Bu içtihat kadınlara karşı şiddet alanında önemli standartlar getirmekte olup, çeşitli pozitif yükümlülüklerin ve şiddeti önlemek için alınması gereken önlemlerin detaylandırılmasında metni hazırlayanlara yol göstermiştir.

Bölüm I – Amaçlar, tanımlar, eşitlik ve ayrımcılık yapmama, genel yükümlülükler

Madde 1 – Sözleşmenin Amaçları

30. Paragraf 1, Sözleşme’nin amaçlarını ortaya koymaktadır. Paragraf 1, (a) Sözleşme’nin özel amacı olarak, kadınların her tür şiddete karşı korunmasını, kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddetin önlenmesini, kovuşturulmasını ve ortadan kaldırılmasını belirlemektedir.

31. Kadınlara karşı şiddetin ortadan kaldırılmasıyla toplumsal cinsiyet eşitliğinin hukukta ve gerçek yaşamda sağlanması arasında bir bağlantı olduğunu kabul eden giriş bölümü doğrultusunda paragraf 1 (b) Sözleşme’nin kadınlara karşı ayrımcılığın her biçimine son verilmesine katkıda bulunacağını ve kadınlarla erkekler arasında gerçek anlamda eşitliği geliştireceğine değinmektedir. Metni hazırlayanlar, bunun Sözleşme’nin amaçlarından biri olarak açıkça ortaya konulmasını önemli bulmuşlardır.

32. Paragraf 1 (c) kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddetin tüm mağdurlarının korunması ve kendilerine yardım edilmesi için kapsamlı bir yaklaşıma gerek olduğunu göstermektedir. Bu Sözleşme kapsamındaki şiddet biçimleri mağdurlar üzerinde yıkıcı etkiler yaratmaktadır. Mağdurların daha sonraki güvenliklerini, fiziksel ve psikolojik sağlıklarını yeniden kazanmalarını sağlamanın ötesinde bu kişilerin yaşamlarını da yeniden kurabilmeleri için kapsamlı bir çerçeve geliştirilmesi gerekmektedir. Bu çerçeve de insan haklarını temel alan bir yaklaşıma oturtulmalıdır.

33. Paragraf 1 (d), Bölüm VIII'in ayrıntılarını verdiği uluslararası işbirliği ile ilgilidir. Uluslararası işbirliği ceza hukuku ve medeni hukuk alanlarına giren konularda hukuksal işbirliği ile sınırlı kalmayıp Sözleşme'nin tanımladığı suçların önlenmesi için bilgi alışverişini ve yakın tehlikeye karşı korumayı da kapsamaktadır.

34. Şiddetin ortadan kaldırılması, entegre bir yaklaşımın parçası olmak üzere, çok taraflı ve yaygın bir işbirliğini gerektirir. Şiddete karşı mücadelede ve şiddetin önlenmesinde böyle bir yaklaşımın sağlanması, Paragraf 1 (e)'de Sözleşme'nin nihai amacı olarak belirtilmiştir. Bu vurgu, Bölüm II'de ve Sözleşme'nin diğer kesimlerinde daha da geliştirilmektedir.

35. Paragraf 2 şunu vurgulamaktadır: Sözleşme, hükümlerinin Taraflarca etkili biçimde uygulanmasını sağlamak üzere özel bir izleme mekanizması getirmektedir. Bu mekanizma, Tarafların Sözleşme'ye uygun hareket etmelerini ve belgenin uzun vadede etkili olmasını sağlamada bir araçtır (bakınız, bölüm IX ile ilgili yorumlar).

Madde 2 –Sözleşme'nin Kapsamı

36. Paragraf 1, Sözleşme'nin odaklandığı nokta olarak kadınlara karşı şiddetin her biçimini göstermektedir ki kadınlara yönelik ev içi şiddet de bu kapsamdadır. Metni hazırlayanlar, ev içi şiddet mağdurlarının çoğunluğunu kadınların oluşturduğunu vurgulamayı önemli bulmuşlardır.

37. Sözleşme'nin kapsamıyla ilgili 2. paragrafta yer alan hüküm, Tarafları, bu Sözleşme'yi aynı zamanda erkeklere ve çocuklara yönelik ev içi şiddete de uygulamaya özendirilmektedir. Dolayısıyla, Sözleşme'nin bu tür mağdurlara da uygulanıp uygulanmayacağına karar verilmesi Taraflara bırakılmıştır. Taraflar, ülkedeki özel durumu ve gelişmeleri de göze alarak bunu kendi koşulları açısından en uygun düşeceğine inandıkları tarzda yapabilirler. Bununla birlikte, asıl odak noktasının kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet olduğundan hareketle paragraf 2 Taraflardan Sözleşme uygulanırken bu tür şiddetin mağdurlarına özellikle eğilmelerini istemektedir. Başka bir deyişle, bir tanesi ev içi şiddet olmak üzere çeşitli tezahürleriyle kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet, Sözleşme'nin uygulanması bağlamında alınacak tüm önlemlerin temelinde yer almalıdır.

38. Sözleşme'nin Giriş bölümünde atıfta bulunulan uluslararası insani hukuk temel ilkeleri ile Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Tüzüğü, birincil olarak (ancak bununla sınırlı kalmamak üzere) silahlı çatışma sırasında meydana gelen şiddetle ilgili olarak uluslararası hukuk çerçevesinde kişisel cezai sorumluluğu teyit etmektedir. Roma Tüzüğü Madde 7 (herhangi bir sivil nüfusa yöneltmiş yaygın veya sistemli saldırının bir parçası olarak insanlığa karşı işlenen

suçlar) ve Madde 8 (savaş suçları), ırza tecavüz ve cinsel şiddet gibi çoğu kadınlara karşı işlenen suçları kapsamaktadır. Bununla birlikte, bu Sözleşme’de yer alan şiddet biçimleri silahlı çatışma veya işgal dönemlerinde kesilmemektedir. Dolayısıyla paragraf 3, uluslararası insani hukuk ve uluslararası ceza hukuku ilkelerinin tamamlayıcısı olarak Sözleşme’nin silahlı çatışmalar sürerken de uygulanmasını öngörmektedir.

Madde 3 – Tanımlar

39. Madde 3, Sözleşme metni boyunca geçerli olacak çeşitli tanımlar içermektedir.

“kadınlara karşı şiddetin” tanımı

40. “Kadınlara karşı şiddetin” tanımı, Sözleşme’nin amaçları açısından, bu olgunun bir insan hakları ihlali ve ayrımcılık biçimi olarak anlaşılması gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu da Sözleşme’nin Madde 1 (b)’de belirtilen amacı ile uyumludur ve Sözleşme uygulanırken dikkate alınmalıdır. Tanımın ikinci bölümü ise şu belgelerdeki tanımlarla aynı içeriği taşımaktadır: Kadınların şiddetten korunmasıyla ilgili olarak üye devletlere yönelik Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararı (Rec 5-2002), kadınlara karşı şiddetle ilgili CEDAW Komitesi Genel Tavsiye Kararı No. (1992) ve Kadınlara Karşı Her Tür Şiddetin ortadan Kaldırılması Birleşmiş Milletler Bildirgesi’nin 1. Maddesi. Bununla birlikte metni hazırlayanlar, tanımın kapsamını, psikolojik şiddetle ilişkili olabilecek “ekonomik zarar” nosyonunu da içerecek biçimde genişletmiştir.

“Ev içi şiddetin” tanımı

41. Madde 3 (b) ev içi şiddet için bir tanım getirmektedir. Buna göre ev içi şiddet, bir aile üyeleri arasındaki veya biyolojik veya hukuksal aile bağlarına bakılmaksızın herhangi bir yerleşik birimin üyeleri arasındaki fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet eylemlerini kapsar. Paragraf 40’ta belirtilenler doğrultusunda ekonomik şiddet psikolojik şiddetle bağlantılı olabilir. Ev içi şiddet genel olarak iki tür şiddeti içerir: Hâlihazırdaki veya eski eşler veya partnerler arasındaki şiddet ve tipik olarak ana baba ile çocuklar arasındaki kuşaklar arası şiddet. Burada, her iki cinsiyetten mağdur ve faileri içine alan, toplumsal cinsiyet açısından nötr bir tanım söz konusudur.

42. Yakın partnerler arası şiddet olarak ev içi şiddet, hâlihazırdaki veya eski eşlerle hâlihazırdaki veya eski partnerler arasında geçen fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddeti kapsar. Ev içi şiddet kadınları orantısız olarak daha fazla etkileyen, dolayısıyla belirgin biçimde cinsiyet boyutu olan bir şiddet türüdür. “Ev içi” terimi bu tür şiddetin vuku bulacağı mekânı kısıtlayıcı bir çağrışım yaptırır, metni hazırlayanlar şiddetin çoğu kez ilişki bittikten sonra da devam ettiği gerçeğinden hareketle mağdur ile failin aynı yerde kalıyor olmalarını zorunlu saymamıştır. Kuşaklar arası ev içi şiddet ise bir kişinin kendi çocuğuna veya büyüğüne (yaşlı kişi) karşı uyguladığı fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddetle farklı kuşaklara mensup aile üyeleri arasındaki şiddeti içerir. Bir kez daha burada da mağdur ile failin aynı yerleşim birimini paylaşıyor olmaları zorunlu değildir.

“Toplumsal cinsiyetin” tanımı

43. Sözleşme kadınlara karşı şiddeti önleme ve bu olguyla mücadele yükümlülüğünü kadınlarla erkekler arasında eşitliğin sağlanması anlamında daha geniş bir çerçevede ele aldığından, metni hazırlayanlar “toplumsal cinsiyet” teriminin tanımlanmasına önem vermişlerdir. Bu Sözleşme bağlamında toplumsal cinsiyet terimi, erkek ve kadın olmak üzere iki cinsiyet temelinde, toplumsal olarak inşa edilmiş, belirli bir toplumun erkekler ve kadınlar için ayrı ayrı uygun gördüğü roller, davranışlar, etkinlikler ve yakıştırmalar olduğunu anlatmaktadır. Araştırmalar, belirli rollerin veya kalıpların istenmeyen ve zararlı pratikleri yeniden ürettiğini, kadınlara yönelik şiddetin kabul edilebilir sayılmasına yardımcı olduğunu göstermektedir. Madde 12 (1) bu tür toplumsal cinsiyet rollerinin aşılması açısından, kadının daha aşağıda olduğu fikrine veya kalıpcı toplumsal cinsiyet rollerine dayanan önyargıların, adetlerin ve diğer pratiklerin ortadan kaldırılmasını şiddetin önlenmesi için genel bir yükümlülük olarak görmektedir. Sözleşme, başka bölümlerinde, mağdurların korunmasına ve desteklenmesine yönelik tüm önlemlerin temeli olarak, kadınlara karşı şiddetin ve ev içi şiddetin toplumsal cinsiyet açısından ele alınmasını öngörmektedir. Başka bir deyişle, olgunun karmaşık yapısına karşı gerekli yanıtın verilebilmesi açısından, şiddetin bu biçimleri kadınlar ve erkekler arasında halen sürmekte olan eşitsizlik, mevcut kalıplar, toplumsal cinsiyet rolleri ve kadınlara karşı ayrımcılık bağlamında ele alınmalıdır. Bu tanımla “toplumsal cinsiyet”, Sözleşme’de kullanılan “kadınlar” ve “erkekler” terimlerinin yerini almak üzere kullanılmamaktadır.

“Kadınlara karşı toplumsal cinsiyet temelli şiddetin” tanımı

44. “Kadınlara karşı toplumsal cinsiyet temelli şiddet” ifadesi Sözleşme boyunca kullanılmaktadır ve kastedilen kadına salt kadın olduğu için yöneltilen veya kadını orantısız olarak daha ağır biçimde etkileyen şiddettir. Bunun diğer şiddet biçimlerinden farkı, mağdurun toplumsal cinsiyetinin, alt paragrafta tarif edilen şiddet fiillerinin başlıca saiki olmasıdır. Başka bir deyişle, toplumsal cinsiyet temelli şiddet, bir kadına yönelik olup, kadın ile erkek arasında olduğu varsayılan farklılıklar temelindeki eşitsiz güç ilişkilerinin hem nedeni hem de sonucu olarak ortaya çıkan ve kadının gerek özel gerekse kamusal alanda ast konumuna yol açan herhangi bir zarardır. Bu tür şiddetin toplumsal ve kültürel yapılarda, normlarda ve değerlerde derin kökleri vardır ve sürüp gitmesinin temelinde de inkâr ve suskunluk kültürü yatmaktadır. Bu Sözleşme’de kullanılan “kadınlara karşı toplumsal cinsiyet temelli şiddet” ifadesi, şu belgelerde kullanılan “toplumsal cinsiyet temelli şiddet” ile aynı içerikte anlaşılmalıdır: CEDAW Komitesi kadınlara karşı şiddetle ilgili Genel Tavsiye Kararı No. 19 (1992), Kadınlara Karşı Şiddetin Ortadan Kaldırılmasıyla ilgili Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Bildirgesi (1993) ve kadınların şiddetten korunmasıyla ilgili olarak üye devletlere yönelik Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararı (2002). Bu ifadenin amacı, kadınların toplumsal cinsiyet kalıplarından kaynaklanan şiddete karşı korunması olarak anlaşılmalıdır ve özel olarak kadınları kapsadığı hatırlanmalıdır.

“Mağdurun” tanımı

45. Sözleşme’de mağdurlara çok sayıda atıfta bulunmaktadır. “Mağdur” terimiyle ayrı ayrı olmak üzere Madde 3 (a) ve Madde 3 (b)’de yer alan tanımlarla hem kadınlara yönelik şiddetin

hem de ev içi şiddetin mağdurları kastedilmektedir. Kadınlara yönelik şiddetin mağdurları kızlar dâhil yalnızca kadınlar olabilirken, ev içi şiddetin mağdurları erkekler ve kadınlarla birlikte çocuklar da olabilir. Diğer uluslararası insan hakları anlaşmaları doğrultusunda, “çocuk” 18 yaşından küçük herhangi bir kişidir. “Mağdur” terimi, Sözleşme kapsamına göre anlamlandırılmalıdır.

“Kadınların” tanımı

46. Sözleşme kapsamında yer alan şiddet biçimlerinin çoğunun kadınlara ve kızlara yönelik olduğunun bilincinde olan metin yazarları, buna karşın Sözleşme’nin uygulanabilirliğini yalnızca yetişkin mağdurlarla sınırlı tutmayı düşünmemişlerdir. Dolayısıyla “kadınlar” teriminin 18 yaşından küçük kızları da kapsadığı açıkça belirtilmektedir.

47. Bu Sözleşme devletlerarasında bir anlaşmadır ve getireceği yükümlülükler de yalnızca devletlere aittir. 3 ve 4. Maddelerde yer alan hükümler herhangi bir yeni hak yaratmayıp mevcut insan haklarına açıklık getirmektedir. Kişileri bağlayan yükümlülükler ise, Tarafların Sözleşme’ye uygun olarak alacakları yasal ve diğer önlemlerden kaynaklanacaktır.

Madde 4 – Temel haklar, eşitlik ve ayrımcılık yapmama

48. Paragraf 1, herkesin kamusal ve özel alanda şiddete maruz kalmadan yaşama hakkı olduğu ilkesini dile getirmektedir. Metni hazırlayanlar, Sözleşme’nin odaklandığı noktadan hareketle, toplumsal cinsiyet temelli şiddetin başlıca mağdurları olarak kadınların bu hakkının yaşama geçirilmesinin ve kollanmasının özel bir yükümlülük olarak önemine işaret etmişlerdir.

49. Kadınlara karşı ayrımcılık, kadına yönelik şiddetin hoş görülmesini besleyen bir kaynaktır. Ancak böyle bir eşitlik kadınlara yönelik şiddeti önleyebileceğinden, kadınlara yönelik şiddet karşısında alınan önlemler aynı zamanda kadınlara erkekler arasında gerçek eşitliği sağlayacak önlemler olmalıdır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Opuz v. Türkiye davasında verdiği kararda ayrımcılıkla kadınlara karşı şiddet arasındaki karşılıklı ilişkiyi değerlendirmiş ve toplumsal cinsiyet temelli şiddetin bir tür ayrımcılık olduğunu, çünkü en başta kadınları etkilediğini ve kadınların da yasalar önünde erkeklerle eşit konumda olmadığını ileri sürmüştür.

50. Paragraf 2 bu nedenlerle Taraflardan yalnızca kadınlara yönelik her tür ayrımcılığa mahkûm etmekle yetirmeyip eşitlik ilkesine yasalarda da yer vermelerini, bunun pratikte de gerçekleşmesini sağlamalarını, ayrımcı yasal düzenlemeleri ve uygulamaları ortadan kaldırmalarını isteyerek kadınlara erkekler arasında gerçek ve kalıcı eşitlik ilkesini teyit etmektedir. Aynı paragraf, şiddetten bağımsız olma özgürlüğünün, Tarafların kadınlara erkekler arasında eşitliği sağlama yükümlülüğüyle ilişkili olduğunu tespit etmektedir. Kadınlar, Avrupa Konseyi insan hakları belgelerinde, özellikle AİHS ve protokollerinde, başta CEDAW olmak üzere taraf olunan diğer uluslararası belgelerde yer alan sivil, siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel tüm haklardan eksiksiz biçimde yararlanabilmelidirler.

51. Bu paragrafta üzerinde durulması gereken önemli nokta şudur: Kadınlara erkeklerin eşitliğini yasal düzenlemelerde belirtmeleri açısından Taraflara iki seçenek sunulmaktadır: Anayasada yapılacak bir değişiklik ya da aynı konunun diğer yasalarda ele alınması. Ayrıca,

kadınlarla erkekler arasındaki eşitliği pratikte de sağlama yükümlülüğü şu gerçeğe işaret etmektedir: Eşitliğin salt yasa metinlerinde tanınması çoğu kez yetersiz kalmaktadır ve bunun anlam kazanabilmesi için pratik önlemlere başvurulması gerekmektedir.

52. Paragraf 3, Tarafların, Sözleşme'nin uygulanmasında ayrımcılık yapmalarını yasaklamaktadır. Ayrımcılığın anlamı, AİHS'nin 14. Maddesinde verilen anlamdır. Ayrımcılığın yapılmaması gereken alanlar da aynı sözleşmenin 14. Maddesinde ve sözleşmenin 12 sayılı Protokolünde belirtilmektedir. Burada gözetilmesi gereken önemli bir husus, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin 14. Maddeyi bu hükümde açık biçimde belirtilmemiş ayrımcılık zemin ve gerekçelerine de uygulamış olmasıdır (örneğin bakınız, cinsel yönelim zemininde ayrımcılıkla ilgili olarak Salgueiro da Silva Mouta v. Portekiz davasında verilen 21 Aralık 1999 tarihli karar).

53. Metni hazırlayanlar, bu içtihat ışığında, Sözleşme'nin özünü yakından ilgili olmak üzere ayrımcılık yapılmayacak aşağıdaki zeminleri de ekleme gereği duymuşlardır: Toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, yaş, sağlık durumu, engellilik, medeni durum; göçmenlik, mültecilik veya benzer durumlar. Bunlar, listenin ucunun açık olduğu anlamına gelmektedir. Kadınlara karşı şiddetle ev içi şiddet mağdurlarının yardım arayışları ve Avrupa'da bu alanda verilen hizmetlerle ilgili olarak yapılan araştırmalar, belirli mağdur gruplarına yönelik ayrımcılığın yaygın bir olgu olduğunu göstermektedir. Kadınlar, toplumsal cinsiyet temelli bir şiddet durumunu bildirdiklerinde gerek infaz gerekse yargı görevlileri tarafından hala ayrımcılığa maruz bırakılmaktadır. Benzer biçimde, ev içi şiddetin gey, lezbiyen ve biseksüel mağdurları da cinsel yönelimleri nedeniyle çoğu kez destek hizmetlerinden yoksun bırakılmaktadır. Kimi gruplar da toplumsal cinsiyet kimlikleri nedeniyle ayrımcılığa maruz kalabilmektedir. Toplumsal cinsiyet kimliğinden kastedilen, bu kişilerin kendilerini tanımladıkları toplumsal cinsiyetin doğuştaki cinsiyetleriyle örtüşmeme durumudur. Örneğin, transseksüeller, başka cinsiyetin giysilerini giyenler, travestiler ve toplumun "erkek" ve "kadın" olarak belirlediği kategorilere denk düşmeyen kişiler bu kapsamda yer almaktadır. Ayrıca, göçmen ve sığınmacı kadınlar da ikamet durumları nedeniyle destek hizmetleri kapsamı dışında bırakılabilmektedir. İşaret edilmesi gereken önemli nokta, kadınların kimi durumlarda çoklu ayrımcılığa da maruz kalabilmeleridir. Örnek olarak, engelli, etnik azınlıklara mensup, Roman veya HIV/AIDS'li kadınlar verilebilir. Toplumsal cinsiyet temelli şiddet mağduru kadınlar arasında bir de bu özellikleri nedeniyle ayrıca ek ayrımcılığa maruz kalanlar vardır.

54. Ayrımcılığa paragraf 3'te getirilen yasağın kapsamı, aynı maddenin 2. paragrafında getirilen kadınlara karşı ayrımcılık yasağının kapsamından çok daha sınırlıdır. Burada Taraflardan bu Sözleşme'nin hükümlerinin uygulanmasında ayrımcılıktan kaçınmaları istenirken, 2. paragraf Taraflara ayrımcılığı Sözleşme'nin kapsamı dışındaki alanlarda da yasaklama çağrısında bulunmaktadır.

55. Paragraf 4, kadınların toplumsal cinsiyet temelli şiddetten korunmasına yönelik olarak Sözleşme Taraflarının alabilecekleri özel önlemlere ilişkindir – yalnızca kadınlara yarar sağlayacak önlemler. Bu hüküm, ayrımcılığa getirilen genel yasaklamayı geçersiz kılmaz. CEDAW Madde 4'ten yola çıkan bu paragraf, kadınları toplumsal cinsiyet temelli şiddetten korumaya ve bu şiddeti önlemeye yönelik olup bu arada erkekleri gözetmeyen özel önlemlerin

ayrımcılık sayılamayacağını belirtmektedir. Bu da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin AİHS'nin 14. Maddesiyle ilgili içtihadında yer alan yorumla aynı içeriktedir. Özel olarak belirtmek gerekirse, içtihat, her ayırımın ve farklı muamelenin ayrımcılık demek olmadığını açıklığa kavuşturmuştur. Mahkemenin örneğin Abdülaziz, Cabales ve Balkandali v. Birleşik Krallık davasında verdiği kararda belirttiği gibi, "farklı muamele, eğer nesnel ve makul bir gerekçeye dayanmıyorsa, başka bir deyişle meşru bir amaca sahip değilse veya başvuru araçlarıyla ulaşılmak istenilen amaç arasında makul bir orantısallık ilişkisi bulunmuyorsa ayrımcılık sayılabilir." Kadınların ev içi şiddet dâhil olmak üzere toplumsal cinsiyet temelli şiddete erkeklere göre çok daha fazla maruz kalması gerçeği, yalnızca kadın mağdurlara yarar sağlayacak kaynaklara başvurulmasını ve özel önlemler alınmasını haklılaştıracak nesnel ve makul gerekçe sayılabilir.

56. Ayrıca bakınız, paragraf 47.

Madde 5 – Devletin yükümlülükleri ve gerekli titizlik

57. Uluslararası hukuka göre bir devlet, polis, göçmenlik işlerinde görev yapanlar ve cezaevi görevlileri gibi kendi çalışanlarının tutum ve davranışları nedeniyle kendisine atfedilebilecek hatalardan sorumludur. Bu ilke, Uluslararası Hukuk Komisyonu'nun Uluslararası ölçekte Hatalı Fiillerde Devletlerin Sorumluluğu ile ilgili maddelerinde (2001) belirlenmiştir ve uluslararası hukukta adet olarak geniş ölçüde benimsenmiştir. Uluslararası insan hakları hukukuna göre devletin hem negatif hem de pozitif görevleri vardır: Devlet görevlileri hem hukuka saygılı olup uluslararası planda hatalı fiillerden kaçınmalı hem de kişileri devlet dışı diğer aktörlerin bu tür fiillerinden korumalıdır. Madde 5, paragraf 1 devletin, kendi yetkililerinin, görevlilerinin, temsilcilerinin, kurumlarının veya devlet adına hareket eden diğerlerinin kadınlara karşı şiddet anlamına gelen fiillerden kaçınmalarını sağlama yükümlülüğünden söz ederken, paragraf 2 de Tarafların, bu Sözleşme kapsamında yer alıp devlet dışı aktörler tarafından gerçekleştirilen fiilleri gerekli titizlikle ele alma yükümlülüğünü ortaya koymaktadır. Her iki durumda da gerekenin yapılmaması devlete sorumluluk getirecektir.

58. Gerekli titizliğin gösterilmesi, kadınlara karşı şiddetle ilgili uluslararası insan hakları belgelerinde, yapılan yorumlarda ve verilen kararlarda yer alan bir zorunluluktur. Söz konusu belgeler arasında CEDAW Komitesi kadınlara karşı şiddetle ilgili Genel Tavsiye Kararı No. (1992), Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Kadınlara Karşı Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi'nin 4. Maddesi (1993), Amerikan Devletleri örgütü tarafından benimsenen Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesi Sözleşmesi (Belém do Pará Sözleşmesi, 1994) kadınların şiddete karşı korunmasıyla ilgili olarak üye devletlere yönelik Avrupa Konseyi Tavsiye Kararı (Rec 5, 2002) yer almaktadır. Ayrıca, Madde 5'in içeriği, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadını yansıtmaktadır. Mahkeme, ev içi şiddetle ilgili son içtihadında "gerekli titizlik" yükümlülüğüne de yer vermiştir (bakınız, Opuz v. Türkiye kararı, 2009). Buna göre yaşama hakkını koruma pozitif yükümlülüğü (AİHS Madde 2) devlet yetkililerinin, yaşamı tehlikede olan bir kişiyi korumaya yönelik önleyici işlemlerle gerekli titizliği göstermelerini talep etmektedir.

59. Metni hazırlayanlar, uluslararası hukuk ve yargıdaki bu gelişmeler ışığında, gerekli titizlik ilkesine Sözleşme'de yer vermeyi önemli bulmuşlardır. Gerekli titizlik, sonuç değil araç

yükümlülüğüdür. Taraflardan istenilen, bu Sözleşme kapsamında yer alan her tür şiddete karşı tepkilerini, önleme, araştırma, cezalandırma ve tazmin etme alanlarında titizlik sergileyerek ortaya koymalarıdır. Bunun yapılmaması ise, aksi halde ancak devlet dışı bir aktöre atfedilebilecek fiilden dolayı devlet sorumluluğunu ortaya çıkarır. Bu durumda, devlet dışı aktörlerin kadınlara yönelik şiddet fiilleri, Madde 2’de atıfta bulunulan insan hakları ihlali olma eşliğini bir noktadan sonra aşar. Çünkü Tarafların, bu Sözleşme kapsamındaki şiddet fiillerini önleme, araştırma, cezalandırma ve mağduru tazmin etme alanlarda gerekli titizliği göstermeleri, bunu sağlamak için yasal ve diğer önlemleri alma, mağdurları koruma yükümlülükleri vardır ve bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi mağdurların insan hakları ve temel özgürlüklerden yararlanma haklarının ihlali, zedelenmesi veya geçersiz kılınması anlamını taşır.

60. “Tazmin” terimi uluslararası insan hakları hukukunda farklı karşılıklara sahip olabilir; örneğin yeniden eski durumuna getirme, telafi etme, iyileştirme, tatmin etme ve tekrarlanmama garantisi verme gibi. Tazminat söz konusu olduğunda bunun bir Tarafça ancak bu Sözleşme’nin 30 (2) Maddesinde belirtilen koşullarda sağlanabileceğinin bilinmesi önemlidir. Nihayet, kadınların şiddete karşı korunmasıyla ilgili olarak üye devletlere yönelik Avrupa Konseyi Tavsiye Kararı’nın (Rec 5, 2002) II maddesinde ifade edilen bir kavram olarak “devlet dışı aktör” özel kişileri kasteder.

Madde 6 – Toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar

61. Madde 6, kendisi de Tarafların genel yükümlülüklerinden bahseden Bölüm I’de yer aldığından, uygulaması Sözleşme’nin diğer tüm maddelerini kapsamaktadır. Bu yükümlülüğün doğası ikilidir. Bir yanıla, Taraflardan, yalnızca Sözleşme’nin uygulanmasına yönelik önlemler tasarlanırken, bu önlemlerin etkilerinin değerlendirilmesinde de toplumsal cinsiyet perspektifini gözetmelerini istemektedir. Başka bir deyişle, bu Sözleşme’nin uygulanmasına yönelik herhangi bir Tarafın planlayacağı önlemlerde toplumsal cinsiyet etkisi de değerlendirilecektir. Ayrıca, değerlendirme aşamasında, Tarafların, sağlanan etkilerde toplumsal cinsiyet farklılaşması olup olmadığını belirlemeleri de istenmektedir.

62. Diğer yanda ise aynı madde Taraflara kadınla erkek arasında eşitliği sağlayacak ve kadını güçlendirecek politikalar geliştirme ve uygulama çağrısında bulunmaktadır. Bu yükümlülük, Madde 4 paragraf 2’de getirilen ayrımcılığı kınama ve yasaklama yükümlülüğünü tamamlamaktadır. Metni hazırlayanlar, bu Sözleşme kapsamındaki her tür şiddete son verme açısından kadınlar ve erkekler arasında eşitliği sağlama ve kadını güçlendirmenin gerekli olduğunu düşündüklerinden, Taraflara, bu şiddeti önleme ve ona karşı mücadele etmeyi hedefleyen somut önlemlerin ötesinde bir yükümlülük getirmeye gerek duymuşlardır. Bu da Sözleşme’nin 1. Maddesinde sıralanan amaçlarla, özellikle de Madde 1 (b)’de belirtildiği gibi kadınların güçlendirilmesi dâhil erkeklerle kadınlar arasında gerçek ve kalıcı eşitliğin sağlanmasıyla bağlantılıdır.

Bölüm II – Entegre politikalar ve veri toplama

63. Avrupa Konseyi düzeyinde hazırlanan son dönemdeki diğer sözleşmelere benzer biçimde bu Sözleşme de “ÖKK” formülünü izlemektedir: Önleme, Koruma ve Kovuşturma. Bununla birlikte, bu Sözleşme’nin kapsadığı tüm şiddet biçimlerine karşı etkili bir tepki bu üç alanda alınacak önlemlerin ötesinde şeyler gerektirdiğinden, metni hazırlayanlar bu formüle bir de “P” katma gereğini duymuşlardır: Entegre Politikalar.”

Madde 7 – Kapsamlı ve eşgüdümlü politikalar

64. Paragraf 1 Taraflardan, farklı aktörler ve kuruluşlar tarafından benimsenecek, hep birlikte kadınlara karşı şiddet olgusuna bütünlüklü bir tepki mahiyeti taşıyacak politikaları geliştirip uygulamalarını talep etmektedir. Bu yükümlülük paragraf 2’de daha ileri düzeyde geliştirilmektedir. Buna göre tarafların benimsenen politikaları farklı kuruluşların işbirliği aracılığıyla yaşama geçirmeleri gerekmektedir. Kimi üye devletlerdeki iyi uygulama örnekleri, uygulama, yargı, kadınların hükümet dışı kuruluşları, çocuk koruma kurumları ve ilgili diğer aktörlerin belirli bir durumda güçlerini birleştirdiklerinde, sözgelimi sağlıklı bir risk değerlendirmesine yöneldiklerinde veya bir güvenlik planı geliştirdiklerinde sonuçların daha da olumlu ve güçlü olacağını göstermektedir. Bu tür bir işbirliği, salt bilgi paylaşımının yararlarına inanan kişilerin varlığına dayanmamalı, tüm kuruluşların gözetip izleyecekleri kılavuzlar ve protokoller hazırlanmalı, ayrıca bunun kullanım ve yararları konusunda ilgililere eğitim verilmelidir.

65. Paragraf 3, ilgili paydaşların, kurum ve kuruluşların bu alanda geliştirilecek politikalara katkıda bulunmalarını sağlamak için, “hükümet kuruluşları; ulusal, bölgesel ve yerel parlamentolar ve merciler, ulusal insan hakları kurumları ve sivil toplum kuruluşları gibi ilgili tüm aktörlerin” kendi uzmanlıklarını ve perspektiflerini ortaya koymaları çağrısında bulunmaktadır. Burada sıralananlar, ilgili aktörlerin tam listesi değildir; metni hazırlayanların düşüncesinde, kadınların hükümet dışı kuruluşları, göçmen kuruluşları ve dinsel kurumlar da özellikle yer almaktadır. Ulusal insan hakları kuruluşlarından kastedilen, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 1993 tarih ve 48/134, 1993 sayılı kararı ile kabul edilen, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi için çalışan ulusal kuruluşlarla ilgili BM standartları uyarınca oluşturulan kuruluşlardır. Ulusal insan hakları kuruluşları Avrupa Konseyi üyesi birçok ülkede var olduğundan, metni hazırlayanlar, ilgili aktörler listesine bunların da dâhil edilmesine önem vermişlerdir. Ancak, aynı hüküm, bunların olmadıkları yerlerde bu tür kuruluşların kurulması gibi bir yükümlülük getirmemektedir. Metni hazırlayanlar, hükümde ulusal, bölgesel ve yerel parlamentolara da yer vererek, federal sisteme sahip Taraflardaki farklı yasama kademelerine göndermede bulunmak istemişlerdir. Bir yanda kapsamlı ve eşgüdümlü politikalar için gerekli öğeleri, diğer yanda ise ilgili tüm kurum ve kuruluşların katılımını sağlamanın bir yolu, ulusal eylem planları hazırlanmasıdır.

Madde 8 – Finansal kaynaklar

66. Bu madde, kamu mercileri ile ilgili hükümet dışı ve sivil toplum kuruluşlarınca yürütülen her iki etkinliğe yeterli finansal ve insani kaynaklar tahsis edilmesini sağlama amacını

gütmektedir. Avrupa konseyi üyesi devletlerde, bu Sözleşme kapsamında yer alan şiddet fiillerinin önlenmesinde ve bu fiillere karşı mücadele edilmesinde görev alan hükümet dışı kuruluşlara (bundan böyle HDK) hükümetçe finansman sağlanmasında farklı uygulamalar görülmektedir. Dolayısıyla, burada Taraflara getirilen yükümlülük, HDK'lar ve sivil toplum tarafından gerçekleştirilecek etkinliklere finansal ve insani kaynaklar tahsis edilmesidir.

67. Metni hazırlayanlar, üye devletlerin birbirinden farklı ekonomik koşullarını dikkate alarak, bu yükümlülüğün kapsamını yeterli kaynakların tahsisi ile sınırlandırma yolunu seçmişlerdir. Başka bir deyişle, tahsis edilen kaynaklar, hedefler kümesi veya uygulanacak önlem için yeterli olmalıdır.

Madde 9 – Hükümet dışı kuruluşlar ve sivil toplum

68. Birçok üye Devlette, ev içi şiddet mağduru kişilere yönelik hizmetlerin çok büyük bölümü ile kadınlara yönelik şiddetin diğer biçimlerinin mağduru olan kişilere yönelik hizmetler hükümet dışı veya sivil toplum kuruluşları tarafından verilmektedir. Bu kuruluşlar, sığınma imkânları, hukuk yardımları, tıbbi ve psikolojik danışmanlık, acil telefon hatları ve diğer temel hizmetlerin sağlanmasında uzun bir geleneğe sahiptirler.

69. Bu maddede amaçlanan, bu çeşitli kuruluşların Sözleşme kapsamında yer alan şiddet fiillerinin önlenmesine ve bunlara karşı mücadele edilmesine yapabilecekleri önemli katkıların vurgulanmasıdır. Dolayısıyla madde, Sözleşme'nin Taraflarından, bu kuruluşların çalışmalarını tanımalarını, örneğin deneyimlerinden yararlanmalarını, çok kuruluşlu işbirliklerine veya Madde 7'nin öngördüğü kapsamlı hükümet politikalarının uygulanmasına onları da dâhil etmelerini istemektedir. Bu Madde, böyle bir tanımın ötesinde, Sözleşmenin Taraflarından, kendilerini görevlerine adanmış HDK'ların ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarını aktif olarak özendirip desteklemelerini talep etmektedir. Madde 9 yalnızca HDK'lara ve kadınlara yönelik şiddete karşı mücadele eden sivil topluma atıfta bulunsa bile, bu durum Tarafları daha ileri gitmekten ve daha geniş kapsamıyla ev içi şiddete odaklanan HDK'ların ve sivil toplumun çalışmalarını da desteklemekten alıkoymamalıdır.

Madde 10 – Eşgüdüm organı

70. Paragraf 1, resmi hükümet organlarından birine veya birkaçına dört özel görevin verilmesi yükümlülüğünü getirmektedir: Sözleşme Tarafının bu Sözleşme kapsamında yer alan her tür şiddeti önleme ve bu fiillere karşı mücadele adına geliştirdiği politikaların ve aldığı önlemlerin eşgüdümü, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi. Bu da, yeni resmi organlar oluşturularak veya halen var olan kimi organlara bu görevler verilerek gerçekleştirilebilir. Burada geçen "resmi organ" terimi, hükümete bağlı herhangi bir birim veya kurum olarak anlaşılmalıdır. Bu da, ulusal veya bölgesel düzeyde var olan veya oluşturulacak bir organ veya kurum olabilir. Var olan veya oluşturulacak kurumun büyüklüğü, personeli ve finansmanı; nereye bağlı olup nelere rapor vereceği gibi hususlar Taraflarca belirlenecektir. Uygulama, izleme ve değerlendirme görevleri söz konusu olduğunda bu organ, ilgili Tarafın, söz konusu önlemleri yaşama geçirmekten sorumlu yapısı hangisiyse o düzeyde yer almalıdır. Bu, eğer federal bir yapılanma söz konusu ise birden çok sayıda organ olması gerektiği anlamına gelir.

71. Bu organın veya organların üslendikleri dört görev, ilgili Tarafın bu Sözleşme'nin uygulanması için aldığı çeşitli önlemlerin eşgüdümünün iyi yapılmasını, hükümetin tüm kuruluşlarının ve sektörlerinin uyumlu biçimde çalışmasını amaçlar. Ayrıca, yeni geliştirilen politikaların ve alınan önlemlerin yaşama geçirilmesi de amaçlar arasındadır. Söz konusu organa veya organlara verilen izleme görevi, bu Sözleşme kapsamındaki şiddet fiillerinin önlenmesine ve bunlara karşı mücadele edilmesine yönelik politikaların ve önlemlerin ulusal ve/veya bölgesel ve yerel düzeylerde nasıl ve ne ölçüde etkili biçimde uygulandığının belirlenmesiyle sınırlıdır. Dolayısıyla, izleme görevi, bir bütün olarak Sözleşme'ye ne kadar uyulduğunun izlenmesini kapsamaz; bu görev, Sözleşme'nin IX'uncu bölümünde öngörülen bağımsız, uluslararası izleme mekanizmasına aittir (bakınız, Bölüm IX'a ilişkin yorumlar). Son olarak, bu organların politikaları ve önlemleri değerlendirme görevi, belirli bir politikanın veya önlemin mağdurların ihtiyaçlarının karşılayıp karşılamadığı, amacına ulaşip ulaşmadığı, başta hesap edilmeyen kimi sonuçlara yol açıp açmadığı açısından bilimsel biçimde değerlendirilmesini öngörür. Bu ise, Sözleşme'nin 11. Maddesinde Tarafalara getirilen yükümlülük çerçevesinde, sağlıklı ve nüfus temelli verilerin toplanmasını gerektirir. Bu nedenle, bu madde uyarınca oluşturulan organlar aynı zamanda gerekli verilerin toplanması işini koordine etme, veri analizi ve sonuçları duyurma görevlerini de üstlenirler. Kimi üye devletler kadınlara karşı şiddet konusunda gözlem merkezleri kurmuşlardır ve bu merkezler halen bu konuda çok geniş bir alanı kapsayan veriler toplamaktadır. Ancak, bunlar örnek olarak zikredilmektedir ve metni hazırlayanlar söz konusu organların veri toplama işini nasıl koordine edeceklerini, analiz ve yaygınlaştırma işlerinin nasıl yapılacağını Tarafalara bırakmışlardır.

72. Bu maddedeki 2. paragraf, bu organlara, ilgili Tarafın Bölüm VIII'e (bakınız, Bölüm VIII ile ilgili yorumlar) ilişkin olarak yaptığı işler konusunda bilgi alma yetkisi tanımaktadır. Burada önemli olan nokta, veri koruma bakımından, bu yetkinin genel bilgilerle sınırlı olduğunun görülmesidir (bakınız, Madde 65 ile ilgili yorumlar). Dolayısıyla, bu yükümlülük, bu madde uyarınca oluşturulan organların, medeni ve ceza hukuku meselelerinde karşılıklı hukuk yardımları dâhil olmak üzere uluslararası işbirliği etkinliklerine ilişkin olarak genel anlamda, tekil durumlara atıfta bulunulmaksızın bilgilendirilmesiyle sınırlıdır. Amaçlanan, söz konusu organlara bu işlevi yerine getirme olanakları sağlanmasıdır.

73. Deneyim ve pratik alışverişi yoluyla elde edilen enformasyon ve bilgiler, bu Sözleşme kapsamında ele alınan şiddet biçimlerinin önlenmesinde ve bunlara karşı mücadele edilmesinde büyük değer taşır. Dolayısıyla paragraf 3, bu madde kapsamında oluşturulan organlara, diğer Sözleşme taraflarında oluşturulan benzer organlarla ilişki kurma ve birlikte çalışma olanakları tanır. Bu da önemli çapraz verimlilikler getirir ve uygulamaların daha ileri düzeyde uyumlulaşmasına yardımcı olur.

Madde 11 – Veri toplama ve araştırma

74. Verilerin sistematik ve yeterli biçimde toplanması, bu Sözleşme kapsamında yer alan kadınlara karşı şiddet fiillerinin önlenmesine ve bu olguya karşı mücadele edilmesine yönelik etkili politikalar geliştirilmesinin temel bileşenlerinden biri olarak öteden beri kabul edilmektedir. Bu kabullenmeye karşın, Avrupa Konseyi üyelerinde sistematik biçimde toplanmış idari veya nüfus temelli verilere seyrek rastlanmaktadır. Ayrıca, elde bulunan veriler

de ne ülkeler ne de zaman bazında nadiren karşılaştırılabilir özelliktedir. Bu da sorunun boyutlarının ve gelişiminin kavranmasında sınırlılıklar yaratmaktadır. Kadınlara yönelik şiddetin ve ev içi şiddetin önlenmesi ve bu olgulara karşı mücadele edilmesi kanıtlara dayalı politikaların geliştirilmesini gerektirir. Bu da, sorunu ele almayı amaçlayan politikalara yön göstermek ve uygulamaları izlemek için gerekli sağlık ve karşılaştırılabilir veriler üreterek şiddetin boyutlarının gerçek anlamda ortaya serilmesi anlamına gelir. Bu bölüm, Sözleşme kapsamında yer alan her tür şiddet biçiminin önlenmesi ve bunlara karşı mücadele edilmesi açısından, temsil kabiliyeti olan ve karşılaştırılabilir verilerin düzenli olarak toplanmasının önemine ve bununla ilgili yükümlülüğe işaret eder. Bölümde, Madde 10 kapsamında oluşturulan eşgüdüm organı veya organları tarafından toplanması, analiz edilmesi ve yayılması, ayrıca Sözleşme'nin uygulanmasını izlemekten sorumlu bağımsız uzmanlar grubuna (GREVIO) iletilmesi gereken verilerin ne tür veriler olacağı belirlenmektedir (bakınız, Bölüm IX). Ayrıca, kadınlara karşı şiddetle ev içi şiddet alanındaki araştırmaları destekleme gerekliliğinin altı çizilmektedir.

75. Paragraf 1'de yer alan yükümlülüğün mahiyeti iki yönlüdür. Birincisi, kanıtlara dayalı politikalar geliştirip uygulamak ve bunların şiddete maruz kalanların ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığını belirlemek için alt paragraf a Taraflardan, bu Sözleşme kapsamında yer alan her tür şiddetle ilgili ayrıştırılmış verilerin düzenli olarak toplanmasını istemektedir. Şiddet olaylarının faileri ve mağdurları ile ilgili sağlıklı istatistik bilgiler yalnızca kamuoyunda ve politikaları belirleyenler arasında sorunun ciddiyeti ile ilgili duyarlılık geliştirme açısından değil, aynı zamanda mağdurların veya tanıkların bildirimde bulunmaya özendirilmeleri açısından da önemlidir. İlgili istatistik veriler arasında, sağlık hizmetleri, sosyal hizmetler, yasa uygulama kurumları ve HDK'lar tarafından toplanan istatistiklerden elde edilecek idari verilerle birlikte, savcılar dâhil yargı mercilerinden elde edilecek veriler de yer alabilir. Uygun yollardan toplanmış idari ve yargısal istatistik veriler, hükümet kurumlarının performansı ve yargı sisteminin ilgilendiği suçlar konusunda bilgileri ortaya çıkararak, Tarafların bu Sözleşme kapsamına giren şiddet fiillerine karşı vereceği tepkilere katkıda bulunabilir. Hizmet temelindeki idari veriler, örneğin şunları kapsayabilir: Şiddet olaylarının mağdurlarının hizmetlerden nasıl yararlandıkları; hükümet kuruluşlarının, kamusal (ve özel) sağlık sektörünün adalet, tıbbi bakım, danışmanlık, barınma ve diğer destek hizmetleri ararışı içinde olan mağdurlara nasıl hizmet sundukları ile ilgili verilerin sistematik biçimde kayda geçirilmesi. Hizmetlerle ilgili kuruluş temelli veriler yalnızca uygulanan politikaların etkililiğinin belirlenmesine yaramaz; aynı zamanda şiddet fiillerinin idari maliyetinin tahmini için de bir zemin sunabilir. Dahası, yargısal veriler, hüküm giyen kişilere verilen cezalar ve hüküm giyen kişilerin özellikleri, mahkûmiyet oranları gibi konularda da bilgi sağlar.

76. Dolayısıyla, yargı, polis ve sosyal hizmetler gibi kamu yetkililerinin, kuruluşun ihtiyaçlarının kuruluş içinde kayda alınmasının ötesine geçen veri sistemleri oluşturmaları gerekmektedir. Bir kez daha, önlemeye, korumaya ve kovuşturmayaya yönelik önlemlerin ve politikaların etkililiğinde bir iyileşme mi yoksa gerileme mi olduğunun ortaya konulmasında, düzenli aralıklarla toplanan idari ve yargısal verilere gerek vardır. Bu tür verilerin yararı ve uygunluğu en başta bunların nasıl kayda geçirildiğine bağlıdır. Metni hazırlayanlar kullanılacak veri kategorilerinin belirlenmesini Taraflara bırakmayı uygun bulmuş olsalar bile, asgari bir

gereklik olarak, mağdur ve fail ile ilgili kaydedilen veriler cinsiyete, yaşa, şiddet türüne, faille mağdurun ilişki biçimine, coğrafi mekâna ve örneğin engellilik durumu gibi Tarafların uygun bulacakları diğer faktörlere göre ayrıştırılmalıdır. Kaydedilen veriler ayrıca, çıkartılan koruma emirlerinin sayısı dâhil, bu Sözleşme kapsamındaki şiddet fiillerinin faillerinin mahkûmiyet oranları hakkında bilgi de içermelidir. “Avrupa Konseyi üyesi devletlerde ev işi şiddetle ilgili veri toplanması” Avrupa Konseyi araştırması (EG-VEW-DC(2008) Araştırma) bu kategorileri tanımlamakta ve mevcut uygulamalar ötesinde idari verilerin toplanmasıyla ilgili tavsiyelere de yer veren model bir yaklaşım geliştirmektedir.

77. İkincisi, alt paragraf b Taraflara bu Sözleşme kapsamındaki her tür şiddete yönelik araştırmaları destekleme yükümlülüğü getirmektedir. Tarafların, Sözleşme kapsamındaki şiddet fiillerini önlemeye ve bu fiillere karşı mücadeleye yönelik önlem ve politikalarını geliştirirken bu alandaki son gelişmeleri ve bilgileri dikkate almaları temel önemdedir. Soruşturma, kanıtlara dayalı politika geliştirmenin temel unsurudur ve bu nedenle yargının, destek hizmetlerinin ve yasa uygulama mercilerinin kadınlara karşı şiddete ve ev içi şiddete karşı verecekleri günlük ve ayakları yere basan tepkileri geliştirmeye büyük katkılarda bulunacaktır. Dolayısıyla bu hüküm, sorunun temeldeki nedenleri ve sonuçları, vaka sayısı ve mahkûmiyet oranları ve Sözleşme'nin uygulanması için alınan önlemlerin etkisi gibi alanlarda daha fazla bilgi toplanması için başlatılacak araştırma çabalarına Tarafların destek olmasını öngörmektedir.

78. Paragraf 2 Tarafların nüfus temelli araştırmalar yapma yükümlülüğüne ilişkin ayrıntıları ortaya koymaktadır. Burada kastedilen, hedef nüfusu istatistik olarak temsil eden veriler toplanmasıdır; böylece bu veriler genel nüfus hakkındaki çıkarsamalar için kullanılabilir. Nüfus temelli araştırmalar bu Sözleşme kapsamındaki her tür şiddetin yaygınlığına, niteliğine, belirleyicilerine ve sonuçlarına ilişkin daha genel ve sosyolojik içerikli bilgiler sağlayabilir. Gene nüfus temelli araştırmaların sağlayabileceği diğer güvenilir veriler arasında şunlar da yer almaktadır: Mağdurların şiddetle ilgili deneyimleri, bildirimde bulunmama nedenleri, alınan hizmetler ve mağdurların şiddetle ilgili görüşleri ve tutumları. Taraflara getirilen bir başka yükümlülük de bu Sözleşme kapsamındaki her tür şiddetin yaygınlığını ve görülen eğilimleri gerektiği gibi ve karşılaştırmalı biçimde değerlendirmek üzere bu araştırmaları düzenli aralıklarla yapmak, gelişmeleri zaman boyutunda izlemektir. Burada, nüfus örneklem büyüklüğü ve araştırma aralıklarının belirlenmesi Taraflara bırakılmıştır. İlgili Tarafa bağlı olmak üzere araştırmaların kapsamı ulusal, bölgesel veya yerel ölçeklerde olabilir. Bununla birlikte, şu noktanın görülmesi önemlidir: Bu düzeylerin birleştirilmesi olgunun geniş bir açıdan görülmesini sağlayabileceği gibi yerel veya bölgesel özgüllüklere de ışık tutabilir. Taraflar, nüfus temelli araştırmaları tasarlarken, Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) Kadın Sağlığı ve Kadına Karşı Ev içi Şiddet Çok Ülkeli Araştırmasına ve Kadınlara Karşı Şiddet Uluslararası Araştırmasına (IVAWS) başvurabilirler.

79. Metni hazırlayanlar, nüfus temelli araştırmalarla idari ve yargısal istatistik veriler arasındaki ayrımın altını çizmeyi önemli bulmuşlardır. Çünkü bunlar farklı amaçlara hizmet ederler ve farklı soruları yanıtlarlar. İlki kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddetin ağırlık ve sıklığı ile buna yol açan kültürel etmenlere ışık tutabilirken, ikincisi hükümet kuruluşlarının kapasitesi gibi konuların ele alınmasına ve şiddet mağdurlarına yönelik hizmetlerin etkililiğinin

değerlendirilmesine katkıda bulunabilir. Her iki veri toplama yönteminin birlikte kullanılması sorunun derinlikle biçimde ortaya konulmasına yardımcı olur. Kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddetin yaygınlığının ve eğilimlerinin değerlendirilmesinde ortak tanımlar ve göstergeler olmadığından, eldeki veriler ülkeler arası karşılaştırmalar yapılmasına nadiren olanak tanımaktadır. Dolayısıyla, Tarafların, veri toplama işini halen var olan veya geliştirilen standartlaştırılmış göstergeler ve yöntemlerle kaynaştırmaları yararlı olacaktır. Taraflar, güvenilir ve karşılaştırılabilir veriler için örneğin Avrupa Birliği Temel Haklar Kurulu'nun kadınlara karşı şiddet araştırması gibi mevcut gelişmeleri veya girişimleri dikkate almalıdırlar.

80. Madde 65'te de belirtildiği gibi verilerin toplanması, muhafazası ve dönüştürülmesi, gizliliği sağlamak ve mağdurların, failerin ve ilgili diğer kişilerin özel yaşamlarına saygı adına Avrupa Konseyi Kişilerin Kişisel Verilerinin Otomatik İşlenmesinde Korunmaları Sözleşmesi (ETS no. 108) uyarınca yapılmalıdır. 65. Maddede belirtilen standartlar yalnızca ülkelerarası veri aktarımı durumlarında değil, veri toplandığı, muhafaza edildiği ve toplanan verilerin dönüştürüldüğü her durumda gözetilmelidir.

81. Bu maddenin üçüncü paragrafı, Madde 68 (7)'yi tamamlayacak şekilde, Tarafların Bölüm IX'da sözü edilen bağımsız uzmanlar grubu oluşturma yükümlülüğünden söz etmektedir. Bu grup, uluslararası işbirliğini canlandıracak ve uluslararası standartları mümkün kılacak bilgileri toplayacaktır. Bu, yalnızca mevcut örnek uygulamalara işaret etmekle kalmayacak, ayrıca bu uygulamaların Sözleşme Taraflarınca uyumlu biçimde benimsenmesine de katkıda bulunacaktır.

82. Nihayet, paragraf 4 11. Madde çerçevesinde toplanan bilgilerin halka açık tutulması yükümlülüğünü getirmektedir. Bununla birlikte, halka açıklanacak bilgilerin biçimini ve açıklanma yollarını, hangi bilgilerin paylaşılacağını belirlemek, Taraflara bırakılmıştır. Taraflar, 11. Madde çerçevesinde toplanan bilgileri halkla paylaşırken, durumdan etkilenen kişilerin özel yaşamın gizliliği haklarına özel özen göstereceklerdir.

Bölüm III – Önleme

83. Bu bölüm, sözcüğün geniş anlamıyla “önleme” başlığı altında yer alan çeşitli hükümler içermektedir. Kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddetin önlenmesi, en genel anlamda kamunun tutumunda köklü değişiklikleri, toplumsal cinsiyet kayıplarının aşılmasını ve farkındalık yaratılmasını gerektirir. Yerel ve bölgesel yetkililer, somut gerçekliklere uyarlayarak bu önlemlerin yaşama geçirilmesinde çok önemli roller oynayabilirler.

Madde 12 – Genel yükümlülükler

84. Bu madde, bu bölümün daha sonraki maddelerinde yer alan daha somut yükümlülüklerin temelini oluşturan ve bunların genel ilkelerini ortaya koyan bir dizi genel önlemi içermektedir.

85. Paragraf 1'de yer alan yükümlülükler metni hazırlayanların belirli bir kanaatine dayanmaktadır. Buna göre, kadınların ve erkeklerin hâlihazırdaki davranış kalıpları çoğu kez önyargıların, toplumsal cinsiyet kalıplarının ve toplumsal cinsiyet temelli adet veya geleneklerin etkisi altındadır. Dolayısıyla, Sözleşme'nin Taraflarından zihniyet ve tutumlarda

değişiklik yaratacak önlemler almaları istenmektedir. Bu hükmün amacı, davranışlarıyla bu Sözleşme kapsamında yer alan şiddet biçimlerinin kalıcılaşmasına katkıda bulunan kişilerin duygularına ve düşüncelerine ulaşmaktır. Genel bir yükümlülük olarak bu paragraf, özel önlemler önerecek ayrıntılara girmemekte, bunu Tarafların kendi takdirine bırakmaktadır.

86. Paragraf 2 Sözleşme'nin Taraflarından bu Sözleşme kapsamında yer alıp gerçek veya hükmi herhangi bir şahsın başvurabileceği her tür şiddeti önleyecek gerekli yasal ve diğer önlemleri almalarını talep etmektedir. Ulusal hukuk sistemine bağlı olarak, bu önlemlerden kimileri belirli yasaların geçirilmesini gerektirebilirken diğerleri bunu gerekli kılmayabilir.

87. Madde 4 paragraf 3'te belirtilen ayrımcılık yasağına ek olarak bu paragraf, alınan önlemlerin güç durumdaki kişilerin ihtiyaçlarının özel olarak gözetilmesini sağlamak üzere pozitif girişimlerde bulunulmasını öngörmektedir. Çünkü failer, durumları nedeniyle kendilerini yeterince savunamayacaklarını, kovuşturma ve tazminat talebinde bulunamayacaklarını bildikleri bu kişileri özel olarak hedef seçmektedir. Bu Sözleşme'nin amacı açısından, belirli nedenler dolayısıyla güç duruma gelen kişiler arasında şunlar da yer almaktadır: hamile kadınlar, küçük çocuğu olanlar, zihinsel ve bilişsel sorunları olanlar dâhil engelliler, kırsal kesimde ve ücra yerlerde yaşayanlar, madde bağımlıları, fuhuş yapanlar, ulusal veya etnik azınlık mensupları, belgeleri olmayanlar ve sığınmacılar dâhil olmak üzere göçmenler, geysler, lezbiyenler, biseksüeller ve travestiler, HIV taşıyanlar, evsizler, çocuklar ve yaşlılar.

88. Paragraf 4, toplumun tüm üyelerinin şiddetin önlenmesine önemli katkılar yapabileceğini ve bunun özendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu Sözleşme kapsamındaki şiddet fiillerinin çoğunun faileri erkekler ve erkek çocuklar olduğundan, bu tür şiddetin önlenmesinde erkeklerin özel rolünü vurgulama gereği duymuşlardır. Ancak, erkeklerin ve erkek çocukların çoğunluğunun bu tür olaylara karışmadığını da dikkate alarak, bu katkının çeşitli biçimler alabileceği de vurgulanmıştır: Rol modeli, değişimin özneleri olmak, kadın ve erkek arasında eşitliği savunmak ve karşılıklı saygıyı geliştirmek gibi. Erkekler, şiddete karşı tutum alarak, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama uğraşına başka erkekleri de katarak, aile sorumluluklarını üstlenip rol modelleri oluşturarak önemli katkılarda bulunabilirler.

89. Paragraf 5 bir noktayı açık biçimde ortaya koymaktadır: Kültür, adet, din, gelenek veya "namus" bu Sözleşme kapsamındaki şiddet fiillerinin mazereti olarak hiçbir zaman kullanılamaz. Dolayısıyla, Sözleşme'nin Tarafları, kendi ulusal yasalarının, bu tür gerekçelere zemin oluşturacak boşluklar içermemesini sağlamakla yükümlüdürler. Ayrıca, bu yükümlülük, şiddeti kültür, adet, din, gelenek veya "namus" adına hoşgörülle karşılayan resmi açıklamaların, raporların veya bildirimlerin de önlenmesini içermektedir. Bu hükmün getirdiği temel ilkeye göre, bu Sözleşme'de belirtilen şiddet fiillerine getirilen yasaklama, hiçbir zaman, failin kültürel veya dinsel hak ve özgürlüklerinin sınırlandırılması şeklinde değerlendirilemez. Bu ilke, farklı etnik ve dinsel toplulukların bir arada yaşadıkları, toplumsal cinsiyet temelli şiddetin kabul edilebilirliğine ilişkin yerleşik tutumların kültüre veya dine göre farklılık gösterebileceği toplumlarda özellikle önemlidir.

90. Genel önleyici önlemler listesini toparlayan paragraf 6, kadınların güçlendirilmelerine yönelik özel programların ve etkinliklerin geliştirilip yaygınlaştırılması çağrısında bulunmaktadır. Burada, siyasal ve ekonomik güçlenme dâhil yaşamın her alanında güçlenmeden söz edilmektedir. Bu yükümlülük, kadını özne olarak güçlendirerek ve şiddete açıklığını azaltarak toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama anlamında daha geniş ölçekli bir amacın yansımasıdır.

Madde 13 – Farkındalık yaratma

91. Bu maddenin amacı, genel kamuoyunun, kadınların düzenli olarak maruz kaldıkları çeşitli şiddet biçimleri ve ev içi şiddetin farklı tezahürleri konusunda tam olarak bilgilenmesini sağlamaktır. Bu, toplumun tüm üyelerinin bu tür şiddet fiillerini teşhis etmesine, buna karşı çıkmasına, mümkün ve uygun olduğunda ise komşuları, arkadaşları, akrabaları veya meslektaşları olarak şiddet mağdurlarını desteklemelerine katkıda bulunacaktır. Yükümlülük, aynı zamanda, bu konuları toplumsal cinsiyete duyarlı biçimde ele alıp açıklayacak genel farkındalık yaratma kampanyalarının veya programlarının düzenli olarak yürütülmesini de içerir. Farkındalık yaratma çalışmaları kapsamında, kadın erkek eşitliği, kalıpcı olmayan toplumsal cinsiyet rolleri ve kişisel ilişkilerde şiddete başvurmaya ihtilaf çözüm yöntemleri gibi konulara ilişkin bilgiler yaygınlaştırılmalıdır. Dahası, metni hazırlayanlar, kadınlara karşı şiddetin ve ev içi şiddetin çocuklar üzerindeki doğrudan veya dolaylı etkilerinin ve olumsuz sonuçlarının da herhangi bir kampanyada işlenmesinin önemini vurgulamışlardır.

92. Birçok HDK yerel, bölgesel ve ulusal düzeylerde farkındalık yaratma çalışmaları açısından uzun bir geleneğe sahiptir. Dolayısıyla bu hüküm, ulusal insan hakları ve eşitlik kuruluş ve organlarıyla, gerektiğinde de özellikle kadın kuruluşlarıyla genel kamuoyuna ulaşmaya yönelik çabalarda işbirliğini özendirilmektedir. Ancak, burada ilgili aktörlerin tamamının sayılması gibi bir amaç güdülmemiştir. Ayrıca “gerektiğinde de” ifadesi eğer yoksa Tarafların bu tür organ ve kuruluşlar oluşturmasını zorunlu tutmamaktadır. Son olarak, unutulmaması gerekir ki, kadın kuruluşları terimi, kadınlara karşı şiddet mağduru kadınların korunması ve desteklenmesi alanında çalışan kadın kuruluşlarını anlatmaktadır.

93. Paragraf 2, hükümet veya hükümet dışı kuruluşlar tarafından alınan önlemler hakkında somut bilgi verme yükümlülüğünün kapsamını genişletmektedir. Bunun anlamı, polisin veya yerel toplulukların sundukları hizmetlere ilişkin el ilanlarının, afişlerin veya çevrimiçi bilgilerin; yardım hatları, sığınma evleri gibi yerel, bölgesel veya ulusal ölçeklerdeki imkânların adreslerinin yaygın biçimde tanıtılması ve duyurulmasıdır.

Madde 14 – Eğitim

94. Tutumlar, inançlar ve davranış kalıpları yaşamın çok erken dönemlerinde şekillenir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin benimsenmesi, kişisel ilişkilerde karşılıklı saygı ve şiddetsizlik mümkün olduğunca insanlar tarafından benimsenmelidir ve bu da en başta ana babalara düşen bir sorumluluktur. Bununla birlikte, bu değerlerin yaygınlaştırılıp benimsetilmesinde eğitim kurumlarının da önemli bir rolü vardır.

95. Bu madde paragraf 1’de, Tarafların bunu uygun görmeleri halinde, eğitimin her kademesi için (birinci, ikinci ve üçüncü) öğretim materyalleri geliştirilmesini öngörmektedir. Hazırlanacak bu materyaller, bu değerleri yaygınlaştıracak ve bu Sözleşme kapsamında yer alan şiddet fiilleri konusunda kişileri bilgilendirecektir. Tarafların öğretim materyallerini gerekli ve uygun gördükleri durumlarda bu materyallerin hedef kesimin kapasitesine göre uyarlanması gerekecektir. Örneğin ilkokullar için hazırlanan materyaller ilkokul öğrencilerinin kapasitesine uygun olacaktır. Öğretim materyalinden kastedilen, müfredatın bir parçasını oluşturan, gerektiğinde bir okuldaki tüm öğretmenlerin erişebilecekleri, sınıfta kullanmaları istenebilecek, resmen geliştirilmiş ve onaylanmış materyallerdir. Burada kullanılan sözcükler, metni hazırlayanların bu konuda Taraflara belirli bir model dayatmak istemediklerini göstermektedir. Bu tür materyallerin ne gibi eğitim alanlarına ve hangi öğrenci gruplarına yönelik olarak hazırlanacağına Taraflar karar vereceklerdir. Metni hazırlayanlar, Tarafların öğretim materyalleri hazırlama açısından farklı imkânlarla sahip olabileceklerini de dikkate alarak, bu hükmün uygulanmasına azami esneklik tanıyacak bir metin kaleme almışlardır. Örneğin kimi devletler eğitimin amaçlarını resmi müfredatlarında belirlerken, bu amaçlara ulaşmada kullanılacak uygun çalışma yöntemlerinin ve öğretim materyallerinin belirlenmesini okullara bırakmaktadır. “Resmi müfredat” terimi, yerine göre bir okulun planlanmış program hedeflerini, içeriği, öğrenim deneyimlerini, kaynakları ve değerlendirmeleri anlatmaktadır. Burada kastedilen, belirli okul politikaları sonucunda okullarda belirli bir düzen dışında öğrenilebilecek dersler değildir.

96. Paragraf 2, kadınlarla erkekler arası eşitlik, kalıpcı olmayan toplumsal cinsiyet rolleri, karşılıklı saygı, kişiler arası ilişkilerde şiddete dayanmayan ihtilaf çözümü ilkelerini tüm yaygın öğretim kurumlarının yanı sıra spor, kültür ve eğlence-boş zaman etkinliklerinde ve medyada yaygınlaştırma yükümlülüğüyle ilgilidir. Avrupa Konseyi üyesi devletlerde yaygın eğitimin birçok biçimi vardır ve bunlara ayrıca farklı atıflarda bulunmaktadır. Genel olarak alındığında “yaygın eğitim tesisi” örgün sistem dışında gerçekleştirilen organize eğitimi anlatır: Örneğin, topluluk temelli veya dinsel eğitim tesisleri, etkinlikleri, projeleri, sosyal pedagoji temelli kurumlar, topluluk grupları veya diğer kuruluşlar tarafından düzenlenen eğitimler gibi (örneğin izcilik, yaz okulları, okul sonrası etkinlikler, vb). Spor, kültür ve boş zaman tesislerinden kastedilen, spor, müzik, sanat veya başka bir alanda boş zaman etkinlikleri düzenleyen ve gündelik yaşamdan hareketle yaşam boyu öğrenmeye katkıda bulunan tesislerdir.

97. Ayrıca bu paragraf, Sözleşmenin Taraflarından, yukarıdaki ilkeleri yaygınlaştırma adına alınan önlemlere medyayı da dâhil etme çağrısında bulunmaktadır. Önemli bir nokta, metni hazırlayanların, bu bağlamda alınan önlemlerin medyanın bağımsızlığı ve basın özgürlüğü temel ilkesine saygılı olması gerektiğini açıkça belirtmiş olmalarıdır.

Madde 15 – Profesyonellerin eğitimi

98. Profesyonellerin, bu Sözleşme kapsamına giren şiddet biçimlerinin çok sayıda nedenine, tezahürüne ve sonuçlarına ilişkin olarak eğitilmeleri ve duyarlılaştırılmaları, bu tür şiddet olaylarının önlenmesi açısından etkili bir araç olacaktır. Eğitim, kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddet konusunda profesyonellerin duyarlılaşmalarını sağlamakla kalmayacak, ayrıca onların

mağdurlara bakışını ve mağdurlara yaklaşım biçimlerini de değiştirecektir. Ayrıca eğitim, mağdurlara sağlanan desteğin mahiyetini ve kalitesini de önemli ölçülerde iyileştirecektir.

99. Mağdurlarla veya failerle düzenli temas halinde olan profesyonellerin, bu tür şiddet olaylarıyla ilgili yeterli bilgiye sahip olmaları büyük önem taşır. Bu nedenle paragraf 1 Taraflara, bu Sözleşme kapsamına giren fiillerin mağdurları veya faileriyle ilgilenen profesyonellere gerekli eğitimi sağlama veya mevcut eğitimi güçlendirme yükümlülüğü getirir. Eğitim konuları arasında şunlar da yer almalıdır: Şiddetin önlenmesi ve ortaya çıkarılması, kadınlarla erkeklerin eşitliği, mağdurların ihtiyaçları ve hakları ve ikincil mağduriyetin nasıl önlenebileceği. Başta verilen mesleki eğitim ve daha sonraki hizmet içi eğitim, somut durumlarda duyarlılığı ve becerileri geliştirerek, ilgili profesyonellerin, şiddet vakalarını erken aşamada belirleyip yönetebilecek, buna göre gerekli önlemleri alabilecek duruma gelmelerini sağlamalıdır. Metni hazırlayanlar, ilgili profesyonellerin eğitiminin nasıl düzenleneceğini Taraflara bırakmanın en iyi yol olduğunu düşünmüşlerdir. Bununla birlikte, yeni edinilen becerilerin yeterince uygulamaya konulmasını sağlama açısından ilgili eğitimin süreklilik kazanması ve gerektiği gibi takip edilmesi önemlidir. Son olarak, bu eğitimin, personelin kendi alanlarında izlemesi gereken standartları ortaya koyan net protokoller ve kılavuzlarla desteklenip pekiştirilmesi de önemlidir. Gerektiğinde kullanılacak bu protokollerin etkililiği sürekli olarak izlenmeli, gözden geçirilmesi ve gerekiyorsa geliştirilmelidir.

100. İlgili profesyoneller, yargıda, hukuk mesleğinde, infaz kurumlarında, sağlık hizmetlerinde, sosyal çalışma ve eğitim alanlarında görev yapan kişileri kapsar. Taraflar, yargı süreçlerinde yer alan profesyonellere (özellikle yargıçlara, savcılara ve avukatlara) eğitim sağlarken, yargı mesleğinin bağımsızlığından ve bu mesleğe mensup olanlara verilecek eğitimin özerkliğinden kaynaklanan hususlara dikkat etmelidirler. Metni hazırlayanlar, bu hükmün, hukuk mesleklerinin özerkliğine ilişkin kurallara ters düşmediğini, yalnızca Taraflardan eğitim almak isteyen meslek mensuplarına bu eğitimi sağlamalarını talep ettiğini vurgulamak istemişlerdir.

101. Paragraf 2'nin içeriği, Sözleşme kapsamında yer alan her tür şiddet fiilinin önlenmesi ve bunlara karşı mücadele edilmesine yönelik kapsamlı bir yaklaşım oluşturulması şeklinde dile getirebilecek daha genel Sözleşme amacıyla bağlantılıdır. Bu hüküm, Taraflardan, 1. paragrafta atıfta bulunulan eğitimin aynı zamanda eşgüdümlü ve çok taraflı işbirliği ile ilgili eğitimi de kapsamasını sağlamalarını istemektedir. Böylelikle, Sözleşme'nin 7. Maddesinde dile getirilen yükümlülükler de desteklenmiş olacaktır. Sonuç olarak, profesyonellere aynı zamanda çok sayıda kuruluşla birlikte çalışma eğitimi de verilmeli, böylece profesyoneller çeşitli alanlardaki diğer profesyonellerle birlikte çalışma açısından donanımlı kılınmalıdır.

Madde 16 – Önleyici müdahale ve iyileştirme programları

102. Ev içi şiddet ve cinsel şiddet kapsamında başka fiillerin gerçekleşmesini önleme açısından, failerin tutum ve davranışlarını değiştirmelerine yardımcı olacak önleyici müdahale ve tedavi programları geliştirilmiştir.

103. Paragraf 1, Sözleşme Taraflarından, ev içi şiddet olaylarının failerine yönelik programları desteklemeleri, bu programların olmadığı yerlerde oluşturmaları çağrısında bulunmaktadır. Bu

fiillerin faillerine yönelik çalışmalar açısından farklı birçok model bulunmaktadır ve bunların hangisinin nasıl uygulanacağına belirlenmesi Tarafların veya hizmet sunucularının karar verecekleri bir husustur. Bununla birlikte, aşağıda belirtilen temel öğeler tüm modellerde gözetilmelidir.

104. Ev içi şiddete müdahale programları bu alandaki örnek uygulamaları ve faillele ilgilenme konusunda araştırmaların ortaya koyduğu gerçekleri temel almalıdır. Programlar, faillele fiillerinin sorumluluğunu üstlenmeye, kadınlara karşı tutum ve inançlarını gözden geçirmeye özendirmelidir. Bu tür bir müdahale ise vasıflı ve eğitimi kolaylaştırıcıları gerektirir. Eğitim psikolojisi ve ev içi şiddetin doğasının ötesinde, bu kişiler, bu tür programlara katılan erkeklerin sergiledikleri çeşitlikle baş edebilecek kültürel ve dilsel becerileri sahip olmaları gerekir. Dahası, bu programların yalıtık olarak kurgulanmaması, kadın destek hizmetleriyle, yasa uygulama kurumlarıyla, yargıyla, denetim hizmetleriyle ve yerine göre çocuk koruma ve çocuk esenliği gibi alanlarda hizmet verenlerle yakın işbirliği içinde olması gerekir. Söz konusu programlara katılım gönüllülük temelinde veya mahkeme emriyle olabilir. Her iki durumda da, programa katılım, mağdurun istismarcı kişiyle birlikte yaşama veya onu terk etme kararını etkileyebileceği gibi kendisine temelsiz bir güvenlik duygusu da aşılayabilir. Dolayısıyla, insan hakları dâhil mağdurların ihtiyaçlarına ve güvenliklerine öncelikle yer verilmelidir.

105. Bu maddenin ikinci paragrafı cinsel saldırı ve tecavüz olaylarının faillele için tedavi programları oluşturma ve var olan programları destekleme yükümlülüğünü içermektedir. Bunlar, cinsel içerikli suçlar işleyenleri cezaevi içinde ve dışında tedavi ve fiilin tekrarı olasılığını asgariye indirme amacıyla özel olarak geliştirilen programlardır. Avrupa Konseyi üyesi devletlerde bu alanda birbirinden farklı bir çok model ve yaklaşım bulunmaktadır. Bir kez daha burada da metni hazırlayanlar bu tür programların nasıl yürütüleceğinin belirlenmesini Taraflara ve/veya hizmet sunuculara bırakmanın en iyi yol olduğunu düşünmüşlerdir. Nihai amaç, yeniden suç işlemenin önlenmesi ve faillele topluma başarılı biçimde yeniden kazandırılmasıdır.

Madde 17 – Özel sektörün ve medyanın katılımı

106. Paragraf 1 iki farklı yükümlülük seti içermektedir: Birincisi, Sözleşme'nin Taraflarından, özel sektörü, enformasyon ve iletişim teknolojileri sektörünü (bundan böyle EİT sektörü) ve medyayı, kadınlara karşı şiddeti önlemeye yönelik yerel, bölgesel veya ulusal politikaların ve çabaların yalnızca oluşturulmasına değil bunların uygulanmasına da katılmaya özendirmelerini istemektedir. Bu alanda harekete geçilip geçilmeyeceği, geilecekse ne tür girişimlerde bulunulacağı, ilgili taraflara bırakılmıştır. Bu hususun medya açısından taşıdığı önem, metinde, Tarafların bu özendirilmesinde ifade özgürlüğüne ve medyanın bağımsızlığına özel özen gösterilmesi gerekliliğidir; bu söylenenlerden ikincisi, özel olarak yayın politikasının bağımsızlığı açısından değerlendirilmelidir.

107. İkincisi, Taraflardan, özel sektörü, EİT sektörünü ve medyayı belirli konularda özendirilmelerini talep etmektedir. Buna göre söz konusu kesimler kadınların saygınlığını sağlayacak kılavuzlar ve kendi kendini yönetme standartları oluşturmalı, böylece kadınlara yönelik şiddetin önlenmesine katkıda bulunmalıdır. Bununla birlikte, Madde 17 paragraf 1'de

kadınlara karşı şiddeti önlemek üzere politikalara, yönlendirici ilkelere ve kendi kendini yönetme standartlarına yapılan atıflar, örneğin işyerlerinde cinsel taciz olaylarının nasıl ele alınacağına ilişkin protokoller ve yönlendirici ilkeler oluşturan özel şirketlerin sayısını artırmaya yönelik bir mesaj olarak yorumlanmalıdır. Bir başka amaç da EİT ve medya sektörlerini, zararlı toplumsal cinsiyet kalıplaştırmalarından, kadınları aşağılayıcı, şiddet ve seks bağlantılı imajlardan kaçınmalarını sağlayacak standartları geliştirmeye özendirme. Burada kastedilen, söz konusu aktörleri, kadınlara karşı şiddet olaylarının ele alınmasında hakları temel alan, toplumsal cinsiyete duyarlı ve sansasyondan kaçınan etik kurallar geliştirmeye yöneliktir. Tüm bu önlemler, ifade, basın ve sanat özgürlükleri ile ilgili temel ilkelere saygı gözetilerek alınmalıdır.

108. Avrupa Konseyi, Bakanlar Komitesi ve Parlamento Asamblesi aracılığıyla uzun süredir toplumsal cinsiyet kalıplarına ve kadın-erkek eşitsizliğine son verme çağrısında bulunmaktadır ve bu amaçla aşağıdaki tavsiyeleri dile getirmiştir:

- Üye devletler Bakanlar Komitesi'nin medyada kadın erkek eşitliği ile ilgili Tavsiye Kararı No. R (84)17;
- Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi'nin medyada kadın imajıyla ilgili Tavsiye Kararı 1555 (2002);
- Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi'nin reklamlarda kadın imajıyla ilgili Tavsiye Kararı 1799 (2007);
- Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi'nin medyada cinsiyetçi kalıplara karşı mücadeleyle ilgili Kararı 1751 (2010) ve Tavsiye Kararı 1931 (2010).

109. Bu maddenin amacı, bu Sözleşme kapsamındaki her tür şiddeti önleme ve bu tür fiillerle mücadele şeklindeki uzun vadeli amacı gerçekleştirmeye yönelik çabalara yeni bir ivme kazandırmaktır. Medya ve Yeni İletişim Hizmetleri (CDMC) Yönlendirme Komitesi'nin yukarıda sözü edilen Tavsiye Kararı 1931 (2010) ile ilgili yorumlarında da belirttiği gibi: "Toplumsal cinsiyet kalıplarına karşı mücadele, en kabul edilmez tezahür biçimlerinden biri olan toplumsal cinsiyet temelli şiddet dâhil olmak üzere eşitsizliklerin azaltılmasına katkıda bulunacaktır. Bu konunun gerektiği gibi ele alınmasının medyanın bağımsızlığı gibi temel bir ilkeyi de gözetmesi kaçınılmaz olduğuna göre, salt düzenleyici ve denetleyici önlemlerin tatmin edici sonuç yaratmaması olasıdır. Dolayısıyla görev büyük ölçüde medyanın kendisine düşmektedir; medya, kendi özel kimliklerine sahip çeşitli kişileri eşitlik temelinde yansıtmaya ve hepsine adil davranma ilkesini kendi mesleki kurallarına ve işleyiş mekanizmalarına içselleştirmeli ve kalıplaştırmalarla gündelik olarak mücadele etmelidir. Yönetişim model ve yaklaşımlarıyla bulunabilecek çözümleri gözetmek daha da etkili olabilir."

Bölüm IV – Koruma ve destek

110. Sözleşme'nin nihai amacı, kapsamına aldığı her tür şiddet fiilinin önlenmesi iken, mağdurların başka şiddet olaylarından yeterince korunmaları, gerçekleşmiş şiddet fiillerinin çoklu sonuçlarından kurtulmaya yarayacak yardım ve desteğin sağlanması ve böylece

yaşamların yeniden kurulması da gereklidir. Bu bölüm, şiddet fiiline maruz kalmış kişilerin ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik uzmanlaşmış ve aynı zamanda daha genel hizmetlerin sağlanması bağlamında bir dizi yükümlülüğü içermektedir.

Madde 18 – Genel yükümlülükler

111. Bu madde, koruyucu ve destekleyici hizmetler sağlanırken dikkat edilmesi gereken bir dizi genel ilkeyi ortaya koymaktadır.

112. Paragraf 1, egemenlik alanında yaşayan tüm mağdurların bu Sözleşme kapsamında yer alan şiddet fiillerinin tekrarlanmasına karşı korumak üzere yasal ve diğer önlemleri alma genel yükümlülüğü ile ilgilidir.

113. Paragraf 2, Sözleşme'nin öne çıkardığı çok kuruluşlu ve kapsamlı genel yaklaşım doğrultusunda, Sözleşme'nin Taraflarından, iç hukuka uygun olarak, metni hazırlayanların ilgili buldukları aşağıdaki kuruluşlar arasında etkili bir işbirliğini sağlayacak mekanizmaları oluşturmalarını talep etmektedir: Yargı, savcılar, yasa uygulamakla görevli kurumlar, yerel ve bölgesel yetkililer ve HDK'lar. Metni hazırlayanlar, "ilgili diğer kuruluşlar" ibaresini de ekleyerek listenin salt bu kuruluşlardan ibaret sayılmayacağını, herhangi bir Tarafın işbirliği için başka kuruluşları da dikkate alabileceğini göstermektedir. "Mekanizma" terimi ise, örneğin imzalanan protokoller, yuvarlak masalar veya başka şekillerde çeşitli mesleklerden kişilerin standartlaştırılmış biçimde işbirliği içinde yer alabilecekleri resmi veya gayri resmi yapılanmaları anlatmaktadır. Resmi bir organın veya kurumun oluşturulması zorunlu tutulmamaktadır.

114. Bu aktörler arasındaki işbirliğine verilen önem, bu Sözleşme kapsamındaki şiddet fiillerinin, en iyi bir dizi kuruluşun kararlı ve eşgüdümlü çalışmalarıyla ele alınabileceği inancından kaynaklanmaktadır. Herhangi bir suç mahalline çağrılanlar arasında genellikle mağdurlarla ilk teması kuran yasa uygulama görevlileri, bir mağduru özel destek merkezine, örneğin genellikle HDK'lar tarafından yönetilen bir sığınma evine veya tecavüz kriz merkezine sevk edebilmelidir. Bu destek hizmetleri daha sonra tıbbi bakım sağlayarak, gerekiyorsa adli tıp için gerekli kanıtları toplayarak, psikolojik ve hukuksal danışmanlık hizmeti vererek mağduru destekleyecektir. Aynı hizmetler daha sonra mağdura ikinci adımı, yani genellikle yargı sürecine ilişkin adımı atmasında da yardımcı olacaktır. Burada önemli olan nokta, özellikle çocuk tanıklar da dikkate alınarak, bu yükümlülüğün salt mağdurları değil tanıkları da kapsadığını bilmektir.

115. Paragraf 3, koruyucu ve destekleyici hizmetlerin gözetmesi veya temel alması gereken bir dizi amaç ve ölçüt sıralamaktadır. Birincisi, alınan bütün önlemler kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddet konusunda toplumsal cinsiyet temelli bir yoruma dayanmalıdır. Başka bir deyişle, sunulan hizmetlerin bir yaklaşımı ortaya koyması gerekmektedir ve bu yaklaşım yönelik olduğu kesimin ihtiyaçlarına denk düşmeli, toplumsal cinsiyet temelli dinamikleri tanımalı, bu şiddet biçimlerinin etkisi ve sonuçları konusunda duyarlı olmalı, toplumsal cinsiyet eşitliği ile insan haklarının oluşturduğu bir çerçevede içinde uygulanmalıdır.

116. İkincisi, bu paragraf, ihtiyaçları yalıtık biçimde dikkate alma veya toplumsal gerçekliklerini görmeme riskinden kaçınmak adına, bu tür önlemlerde mağdurlar, failer, çocuklar ve bunların daha geniş çevreleri arasındaki ilişkilerin dikkate alınmasını öngörmektedir. Metni hazırlayanlar, profesyonellerin bilgi temelinde ve uygun kararlar alabilmeleri için, mağdurların ihtiyaçlarının ilgili tüm koşullar dikkate alınarak değerlendirilmesini önemli bulmuşlardır. “Entegre yaklaşım” terimi, önleme, koruma ve kovuşturma amaçlı “ÖKK” yaklaşımı olarak tanımlanan insan hakları temelli entegre yaklaşımı anlatmaktadır.

117. Üçüncüsü, iyi niyet temelinde benimsenmiş olsalar bile şiddetin yıkıcı etkilerini ve iyileşme sürecinin uzunluğunu yeterince dikkate almayan veya mağdurların tedavisine duyarsızca yaklaşan önemlerin ve hizmetlerin hizmet kullananları yeniden mağdur etme riski vardır.

118. Bunların dışında paragraf 3, alınan tüm önlemlerin, şiddet mağduru kadınların güçlendirilmesini ve ekonomik bağımsızlığının sağlanmasını hedeflemesi gerektiğini belirtmektedir. Başka bir deyişle, mağdurlar veya hizmetlerden yararlananlar haklarını bilip tanınmalı; kendilerine saygılı, değer verici ve duyarlı yaklaşan destekleyici bir ortamda kendi kararlarını verebilmelidir. Bu arada, verilen hizmetlerin mağdurlara kendi yaşamlarını kontrol etme duygusu taşıması gerekir ki bu pek çok durumda özellikle fail kişiden ekonomik bağımsızlık olmak üzere finansal güvenliği de öngörür.

119. Hizmetlerin, bu arada yasa uygulama alanındaki çeşitli birimlerin aynı binada veya birbirine yakın mekânlarda bulunup işbirliği yaptıkları kimi örnekler, bu durumun hizmetlerden duyulan memnuniyeti önemli ölçüde artırdığını, kimi durumlarda mağdurların maruz kaldıkları fiilleri daha istekli biçimde ortaya koyup bir davada sonuna kadar gittiklerini göstermektedir. Bu tür örnekler “tek duraklı yerler” olarak bilinmektedir ve ev içi şiddet olayları söz konusu olduğunda denenmiş ve sınanmıştır. Ancak, aynı durum diğer şiddet türlerine de kolaylıkla uyarlanabilir. Bu nedenle paragraf 3 Taraflara çeşitli hizmet birimlerini aynı binada toplama çağrısında bulunmaktadır.

120. Son olarak, paragraf 3 Sözleşme’nin Taraflarından, mevcut destek hizmetlerinin güç durumdaki kişilere ulaşmasını ve bu kişilerin özel ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamalarını talep etmektedir. Buradaki “güç durumdaki kişiler” terimi Madde 12 için yapılan yorumlarda sıralanan kişilerle aynı anlama sahiptir. Taraflar bu hizmetleri söz konusu kişilere sosyoekonomik durumlarına bakmaksızın ulaştırmalı ve yerine göre bu hizmetler ücretsiz olarak sağlanmalıdır.

121. Paragraf 4’ün amacı, mağdurların yardım ve destek arayışlarında çoğu kez karşılaştıkları husumete işaret etmektedir. Özel olsun kamusal olsun pek çok hizmette, verilecek destek, mağdurun faile karşı suçlamada bulunmaya veya tanıklık etmeye istekli olması koşuluna bağlanmaktadır. Korku, duygusal karmaşa ve bağıllık gibi nedenlerden dolayı mağdur suçlamada bulunmuyorsa veya mahkemede ifade vermeyi reddediyorsa danışmanlık ve yardım da sağlanmamaktadır. Bu tutum, güçlendirme ilkesine, insan hakları temelli yaklaşıma aykırıdır ve kaçınılması gerekir. Bu hükmün ilk olarak ve en önemlisi Sözleşme’nin 20 ve 22.

Maddelerinde yer alan genel ve uzmanlaşmış destek hizmetleriyle ilgili olduğunun görülmesi önemlidir – hukuksal yardım hizmetleri dışında.

122. Bu Sözleşme kapsamında yer alan kimi şiddet biçimleri uluslararası boyuta sahip olabilir. Kendi ülkelerinin dışında örneğin zorla evlendirme veya ev içi şiddet gibi fiillere maruz kalanların, ayrıca genital mutilasyon tehdidi altında olan kadınların ve kızların konsolosluk korumasına, bir ihtimal tıbbi ve maddi yardıma ihtiyacı vardır. Paragraf 5, Taraflardan, bu koruma ve yardımları, gerekiyorsa diğer yardımları sağlamalarını talep etmektedir. Şiddet içeren suçların mağdurlarına yardım, tutuklama veya gözaltı durumlarında yardım, güç durumdakilerin kurtarılması ve ülkelere gönderilmesi, yeni kimlik belgeleri çıkartılması ve diğer işlemler bu kapsamda yer almaktadır.

123. Bu yükümlülük Sözleşme Taraflarından herhangi birinin yurttaşları ile sınırlı kalmayıp, uluslararası hukuk çerçevesindeki yükümlülükleri doğrultusunda bir Tarafça korunma hakkına sahip diğer tüm mağdurlar için geçerlidir. Örneğin, Avrupa Birliği İşleyiş Anlaşması'nın Madde 20 (2) alt paragraf c hükmü çerçevesinde daimi bir temsilcilik (elçilik, konsolosluk gibi) aracılığıyla kendisi koruma sağlamayan Avrupa Birliği üyesi bir ülkenin yurttaşları da bu korunma hakkından yararlanacaktır.

Madde 19 – Enformasyon

124. Şiddet olayının hemen sonrasında mağdurlar tam bilinçli ve güçlü kararlar alabilecek durumda olmayabilirler, destekleyici ortamdan yoksun bulunabilirler. Bu hüküm, böyle durumlarda mağdurlara yararlanabilecekleri farklı destek hizmetleri ve başvurabilecekleri hukuk yolları konusunda gerekli ve yeterli bilgilerin verilmesini sağlama zorunluluğu üzerinde durmaktadır. Başka bir deyişle, ne tür yardım için nereye başvurulabileceği, gerekiyorsa mağdurların kendi dilinden, zamanında, yani mağdurların tam da buna ihtiyaç duyduğu zamanda kendisine anlatılmalıdır. Ancak bu, Sözleşme Taraflarına her dilde hizmet sunma yükümlülüğü getirmez; önemli olan, ülkelerinde en yaygın biçimde konuşulan diller neyse bilgilendirmenin bu dilde yapılmasıdır. “Yeterli bilgi” teriminden kastedilen, mağdurların bilgilendirme ihtiyacını eksiksiz karşılayacak bilgilerdir. Bu bağlamda, örneğin destek hizmeti veren kuruluşun salt adının zikredilmesi yeterli olmayabilir; bunun yanında söz konusu kuruluşun iletişim adresinin, açılış ve kapanış saatlerinin ve verdiği hizmet türlerinin anlatılması da gerekir.

Madde 20 – Genel destek hizmetleri

125. Mağdurlara yönelik hizmetlerde, genel ve uzmanlaşmış destek hizmetleri arasında bir ayırım yapılır. Genel destek hizmetleri, örneğin sosyal hizmetler, sağlık hizmetleri, istihdam hizmetleri gibi, kamu tarafından verilen, uzun dönemde yardım sunan, yalnızca mağdurlara yönelik olmayıp genel olarak halka yarar sağlayan hizmetlerdir. Buna karşılık uzmanlaşmış destek hizmetleri, kadınlara karşı ve ev içi şiddet mağduru kişilerin –çoğu durumda acil ihtiyaçlarına yönelik olup genel olarak halka açık değildir. Bu tür hizmetler kamu tarafından finanse edilip sağlanabileceği gibi, büyük ölçüde olmak üzere HDK'lar tarafından verilmektedir.

126. 20. Maddenin 1. paragrafında yer alan yükümlülük, konut, istihdam, işsizlik, halk eğitimi, eğitim, psikolojik ve hukuksal danışmanlık hizmetleri gibi kamusal refah hizmetlerini içerir.

Ancak, gerektiğinde, bu Sözleşme kapsamındaki şiddet fiillerinin mağdurlarının özel ihtiyaçlarına yönelik finansal destek hizmetleri de bu kapsama girer. Bu hizmetleri alanlar arasında çok sayıda şiddet mağduru da olmasına karşın, bu kişilerin özellikle güç durumları ve yaşadıkları travma her zaman gerektiği gibi ve sistematik biçimde ele alınmamaktadır. Dolayısıyla, Sözleşme'nin Taraflarından, mağdurların bu tür hizmetlere erişebilmelerini, kendilerine destek olucu şekilde davranılmasını ve ihtiyaçlarının gerektiği gibi dikkate alınmasını sağlamaları istenmektedir.

127. Sağlık hizmetleri ve sosyal hizmetler, mağdurlarla temasta genel olarak ilk başta gelen hizmetlerdir. Paragraf 2 ile amaçlanan, mağdurların uzun dönemli ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için bu hizmetlere yeterli kaynak sağlanmasıdır. Dahası, şiddetin farklı biçimleri için eğitilmiş personelin varlığına, mağdurların özel ihtiyaçlarına ve bunların destekleyici biçimde nasıl karşılanması gerektiğine özel vurgu yapılmaktadır.

Madde 21 – Bireysel/toplu şikâyetlerde yardım

128. Bu hüküm Tarafların belirli bir yükümlülüğünü ortaya koymaktadır: Mağdurların, işlerlikte olan bölgesel ve uluslararası şikâyet mekanizmalarına ilişkin bilgilendirmelerini ve bu mekanizmalara erişimlerini sağlamak. Burada "işlerlikteki" teriminden anlaşılması gereken, yalnızca, bu Sözleşme'nin Taraflarının onaylamış oldukları bölgesel ve uluslararası şikâyet mekanizmalarıdır. Avrupa Konseyi üyesi devletler, önemli sayıda bölgesel ve uluslararası insan hakları belgelerine taraf durumundadır ve çoğu ilgili anlaşma organlarının ve şikâyet mekanizmalarının yetkisini kabul etmiştir. Bu Sözleşme kapsamındaki her tür şiddet fiilinin mağduru kişi, iç hukuk yolları tükendikten sonra, bir dizi bölgesel ve uluslararası şikâyet mekanizmasına başvurabilir. Örneğin bu kişiler, daha ileri düzeyde tazminat için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne veya CEDAW Komitesi'ne başvurabilir. Ayrıca, başvurular toplu da olabilir; başka bir deyişle, bir grup mağdur da başvuruda bulunabilir. Bunun bir örneğini, Avrupa Sosyal Şartı çerçevesindeki toplu şikâyet mekanizması oluşturmaktadır.

129. Metni hazırlayanlar, mağdurların bu mekanizmalar hakkında "bilgi sahibi olmalarının ve bunlara erişebilmelerinin sağlanması" derken, mağdurlara şu konularda bilgi verilmesinin önemine işaret etmek istemişlerdir: Geçerli bölgesel ve ulusal şikâyet mekanizmaları açısından başvuru kabul kuralları ve başvuru işlemleri; iç hukuk çerçevesinde yapılabileceklerin sonuna gelindiğinde, Tarafların mağdurların bu mekanizmalara erişimlerini engelleyici herhangi bir yola başvuramaları.

130. Hüküm aynı zamanda bu tür şikâyetleri iletmelerinde mağdurlara hassas ve ulaşılabilir yardımlar sağlanması amacını taşımaktadır. Bu yardımları örneğin Devletin kendisi, barolar, ilgili HDK'lar ve başka aktörler sağlayabilir. Sağlanan yardım ise bilgilendirme ve hukuksal yardım şeklinde olabilir. Mağdurun geçerli şikâyet mekanizmalarını kullanabilmesi için sağlanan yardım, esaslı bilgilere dayanmalı ve mağdurun ihtiyaçlarına göre uyarlanmalıdır.

Madde 22 – Uzman desteği hizmetleri

131. Madde 20'deki yükümlülüğü tamamlayan bu ve daha sonraki hükümler, Sözleşme'nin Taraflarından yeterli kaynaklarla desteklenen uzman desteği sektörünü kurmalarını veya böyle bir düzenleme getirmelerini talep etmektedir.

132. Bu tür uzmanlaşmış bir desteğin amacı, mağdurların, kendi özel ihtiyaçlarına karşılık düşecek en uygun destek ve yardımla güçlendirilmeleri gibi karmaşık bir görevin yerine getirilmesidir. Bunun büyük bölümü, en iyi biçimde, kadın kuruluşları ve örneğin toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusunda derin bilgiye sahip uzman ve deneyimli personele sahip yerel kuruluşlar tarafından verilen hizmetlerle karşılanabilir. Bu hizmetlerin ülkede yeterince yaygın biçimde dağılmış ve tüm mağdurlar için erişilebilir olmasının sağlanması önemlidir. Ayrıca, gerek bu hizmetler gerekse çalışan personel bu Sözleşme kapsamına giren farklı şiddet türleriyle ilgilenebilecek ve ulaşılması güç olanlar dâhil her gruptan mağdura hizmet verebilecek kapasitede olması gerekir. Bu kapsamda verilmesi gereken hizmet türleri arasında sığınma ve güvenli yardımlar, acil tıbbi destek, cinsel saldırı ve tecavüz durumlarında adli tıp kanıtlarının toplanması, uzun ve kısa dönemli psikolojik danışmanlık, travma bakımı, hukuk danışmanlığı, tanıtım-savunu ve dış hizmetler, mağdurları doğru hizmetlere yönlendirecek telefon hatları ve mağdur veya tanık konumundaki çocuklara yönelik özel hizmetler yer almaktadır.

Madde 23 – Sığınma evleri

133. Bu madde Taraflardan, koruma ve destek sağlama yükümlülüğünün yerine getirilmesinin önemli bir yolu olarak yeterli sayıda, uygun ve ulaşılması kolay sığınma evleri açmalarını talep etmektedir. Sığınma evleriyle amaçlanan, artık evlerinde güvende değillerse, kadınlar ve çocuklar için acil, tercihen 24 saat boyunca yararlanılabilecek güvenli sığınma ve bakım imkânları sağlanmasıdır. Tek başına geçici yerleştirme ve örneğin evsizler için genel sığınma yerleri gibi imkânlar yeterli değildir ve bunlar gerekli desteği veya güçlendirmeyi sağlayamaz. Mağdurlar, sağlıkları, güvenlikleri, maddi durumları ve çocuklarının esenliği açısından çok sayıda ve birbiriyle bağlantılı sorunlarla karşılaşır. Özel kadın sığınma evleri ise bu ihtiyaçların en iyi karşılanabileceği yerlerdir, çünkü işlevleri kalacak güvenli bir yer sağlamanın ötesindedir. Sığınma evleri kadınlara ve çocuklarına destek sağlar; travmatik deneyimlerini atlatmalarına, şiddet içeren ilişkilerden ayrılmalarına, özsaygılarını kazanmalarına ve kendi tercihlerine göre bağımsız bir yaşantının temellerini atmada yardımcı olur. Dahası, kadın sığınma evleri ağ oluşturma, topluluklarda kuruluşlararası işbirliği ve farkındalık yaratma gibi işlerde de merkezi bir rol oynar.

134. Birincil görevleri olarak kadınların ve çocukların güvenliğini sağlama durumunda olan sığınma evlerinin tümünün bir dizi standardı gözetmesi büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, her mağdurun güvenlik durumu ayrıca değerlendirilmeli, bu değerlendirme temel alınarak kişisel bir güvenlik planı hazırlanmalıdır. Binanın teknik anlamdaki güvenliği bir başka önemli konudur; çünkü failerin şiddet içeren olası saldırıları yalnızca kadınlar ve çocuklar için değil orada çalışanlar ve çevredekiler için de tehdit oluşturmaktadır. Ayrıca, güvenlikle ilgili konularda polisle etkili bir işbirliğine gidilmesi de vazgeçilmez önemdedir.

135. Bu hüküm, tüm mağdurlara kalacak geçici yerler sağlanması açısından sığınma evlerinin yeterli sayıda olmasını öngörür. Her şiddet biçimi farklı türde destek ve koruma gerektirir ve çalışan personelin de bunları sağlayabilecek durumda olması gerekir. “Yeterli sayıda” teriminden amaçlanan, tüm mağdurların ihtiyaçlarının gerek sığınılacak yer gerekse özel destek bakımından karşılanabilmesidir. Avrupa Konseyi Ev içi Şiddet Dâhil Olmak Üzere Kadınlara Yönelik Şiddete Karşı Mücadele Görev Birimi Nihai Faaliyet Raporu (EG-TFV (2008) 6) her bölgede özel kadın sığınma evlerinin bulunmasını ve her 10 bin nüfusa bir aile yeri bulundurulmasını tavsiye etmektedir. Bununla birlikte, sığınılacak yerlerin sayısı fiili ihtiyaca bağlı olmalıdır. Diğer şiddet türleriyle ilgili sığınma yerlerinin sayısı da gene ihtiyaca göre belirlenmelidir.

Madde 24 – Telefon yardım hatları

136. Telefon hatları mağdurların yardıma ve desteğe ulaşabilmelerini sağlamada en önemli yollardan biridir. Numarası geniş bir çevre tarafından bilinen, destek ve kriz danışmanlığı, yüz yüze görüşme hizmetleri sunan, danışma merkezleri, sığınma evleri veya polis gibi yardım hatları, bu Sözleşme kapsamındaki şiddet fiilleri söz konusu olduğunda sağlanabilecek destek ve danışmanlık hizmetlerinin omurgasını oluşturur. Dolayısıyla bu madde 24 saat ücretsiz hizmet verecek, tüm ülke çapında telefon yardım hatları oluşturulması yükümlülüğünü getirir. Pek çok mağdur için telefon kartı alacak belgeler eksik olabilir veya jetonlu telefon için para olmayabilir. Çok küçük bir ücret bile pek çok mağdura ağır gelebilir; dolayısıyla bu hatların aranması ücretsiz olmalıdır. Ayrıca, birçok telefon sisteminde ücretli sistem sayesinde yapılan telefon görüşmeleri tespit edilebilir, böylece fail de mağdurun telefonla yardım aradığını öğrenebilir ve bu da mağduru yeniden tehlikeye sokabilir. Avrupa Konseyi Ev içi Şiddet Dâhil Olmak Üzere Kadınlara Yönelik Şiddete Karşı Mücadele Görev Birimi Nihai Faaliyet Raporu (EG-TFV (2008) 6), haftada 7 gün ve günde 24 saat açık, tüm ülkeyi kapsayan ücretsiz yardım hattının kadınlara yönelik şiddet fiilleri için açık olmasını ve konuşulan her dilden kriz destek hizmetleri vermesini tavsiye etmektedir.

137. Birçok mağdur aktif olarak yardım istemeyi güç bulmaktadır ve gene birçok mağdur için birilerini arayıp özel bilgileri paylaşmayı zorunlu kılacak eşik hayli yüksektir. Dolayısıyla, arayanların kimliklerinin dışa vurulmaması, kendileriyle bu tür konularda eğitilmiş kişilerin muhatap olması ve arayanların öyle istemeleri halinde yardım hatlarının verdikleri bilgi ve desteği gizli tutmaları önemlidir. Kimi ülkelerde, başvuruda bulunanların dil sorunlarını hafifletmek açısından yardımın çeşitli dillerde verilebilmesini sağlamak da önemlidir.

Madde 25 – Cinsel şiddet mağdurlarına destek

138. Tecavüz dâhil cinsel şiddetin travmatik özelliği, eğitilmiş ve uzman personelin özellikle duyarlı yaklaşımını gerektirir. Bu tür şiddete maruz kalanların acil tıbbi bakıma ve travma desteğine ihtiyacı vardır; ayrıca, kovuşturma için gerekli kanıtların toplanmasında gene ivedi adli tıp incelemeleri gerekir. Bu arada, çoğu durumda olaydan sonra haftalar, hatta aylar sürebilecek psikolojik danışmanlık ve terapi önemli bir ihtiyaçtır.

139. Dolayısıyla Madde 25, Taraflara yeterli sayıda erişilebilir tecavüz kriz veya cinsel şiddet sevk merkezleri kurma yükümlülüğü getirerek bu tür bir uzman desteği sağlanmasına özel vurgu yapmaktadır. Taraf devletlerin her iki merkezi birden kurmakla yükümlü olmayıp sözü edilen türlerden birini tercih etme alternatifine sahip olduklarını burada vurgulamak gerekir.

140. Tecavüz kriz merkezleri çeşitli biçimler alabilir. Tipik olarak bu merkezler yüz yüze danışmanlık, destek grupları ve diğer hizmetlerle temas yoluyla danışmanlığa ve terapiye odaklanan uzun dönemli yardım hizmetleri sunmaktadır. Merkezler ayrıca kadın kadına savunu ve başka pratik yardımlar aracılığıyla mağdurları mahkeme süreçlerinde de desteklemektedir.

141. Buna karşılık cinsel şiddet sevk merkezleri, acil tıbbi bakım, kaliteli adli tıp hizmetleri ve kriz müdahalesi gibi başlıklarda uzmanlaşabilir. Bu merkezler, tıbbi muayeneleri yapmak ve daha sonraki hizmetler için mağduru diğer kuruluşlara sevk etmek üzere yeni vuku bulmuş cinsel şiddet olaylarıyla ilgilenecek şekilde hastane ortamlarında oluşturulabilir. Merkezler, Madde 25'te belirtilen gerekli bakımın sağlanması için, mağduru acilen uygun ve uzmanlaşmış birimlere sevki işlemlerinde yoğunlaşabilir. Yapılan araştırmalara göre, olayın polise bildirilmesi gerekli olsun olmasın adli tıp incelemelerinin yapılması iyi bir uygulamadır; tecavüz olayının bildirilip bildirilmemesine ilişkin karar daha sonra verilmek üzere, örneklerin alınması ve saklanması için gerekli imkânların elde bulundurulması önemlidir.

142. Bu tür merkezler oluşturma gerekliliği, Sözleşme'nin Taraflarına, bunların sayısının yeterli olmasını, kolay erişimi ve hizmetlerin uygun biçimde verilmesini sağlama yükümlülüğü getirir. Avrupa Konseyi Ev içi Şiddet Dâhil Olmak Üzere Kadınlara Yönelik Şiddete Karşı Mücadele Görev Birimi'nin Nihai Faaliyet Raporu (EG-TFV (2008) 6) her 200 bin yurttaş için böyle bir merkez olmasını ve merkezlerin coğrafi yerleşimlerinin kentsel olduğu kadar kırsal kesimdeki mağdurlara da kolay erişim sağlayacak şekilde düzenlenmesini tavsiye etmektedir. Yukarıdaki "uygun biçimde" ifadesinden kastedilen, sunulan hizmetlerin mağdurların ihtiyaçlarını karşılayacak nitelik ve düzeyde olmasıdır.

Madde 26 – Tanık çocukların korunmaları ve desteklenmeleri

143. Ana babalar veya diğer aile üyelerinin karıştıkları fiziksel, cinsel veya psikolojik şiddete ve istismara tanık olmak çocuklar üzerinde ciddi etkiler yaratmaktadır. Bu tanıklık, korku yaratmakta, travmaya neden olmakta ve çocuk gelişimini olumsuz etkilemektedir.

144. Bu nedenle, Madde 26, şiddet olayına tanıklık eden çocukları olan mağdurlara hizmet ve yardım sunulurken çocukların haklarının ve ihtiyaçlarının da dikkate alınması yükümlülüğünü getirmektedir. "Çocuk tanık" teriminden kastedilen yalnızca olay anında orada olan ve ona aktif biçimde tanıklık edenler değil, aynı zamanda çevredeyken bağırışları ve şiddetle ilgili diğer sesleri duyanlar ve ayrıca şiddetin uzun dönemli etkilerini hissedenlerdir. Bu Sözleşme kapsamındaki her tür şiddetin tanıkları olarak çocukların mağduriyetini dikkate almak ve gerekeni yapmak ve destek alma haklarını gözetmek önemlidir. Dolayısıyla paragraf 2, gerektiği durumlarda travmatik deneyimlerle baş edebilmelerini sağlamak üzere özel olarak çocuklara göre uyarlanmış, yaş ve gelişim gibi durumlar açısından uygun psikososyal

müdahalelerde bulunması çağrısı yapmaktadır. Verilen tüm hizmetlerde çocuğun yüksek yararı gözetilmelidir.

Madde 27 – Bildirme

145. Metni hazırlayanlar, bu Sözleşme kapsamındaki herhangi bir şiddet olayına tanık olan veya böyle bir olayın gerçekleştiğine ilişkin temelli kuşkuları olan kişilerin bildirimde bulunmaya özendirilmeleri gerekliliğinden hareketle, kişilerin –arkadaşlar, komşular, aile üyeleri, meslektaşlar, öğretmenler veya topluluktaki diğer kişiler—şiddeti sarmalayan suskunluk perdesinin yırtılmasındaki önemli rollerini vurgulama gereği duymuşlardır. Bu tür kuşkuların bildirilebileceği yetkili mercilerin belirlenmesi Tarafların tasarrufuna bırakılmıştır. Bu merciler, örneğin infaz kurumları, çocuk koruma hizmetleri veya ilgili diğer sosyal hizmetler olabilir. “Temelli” teriminden kastedilen, iyi niyetle ve dürüstçe yapılan bildirimlerdir.

Madde 28 – Profesyonellerin raporları

146. Bu Maddeye göre Sözleşme’nin Taraflarınca sağlanması gereken şudur: Normal olarak mesleki gizlilik kurallarına uyması gereken profesyoneller (örneğin doktorlar ve psikiyatrlar) bu Sözleşme kapsamında yer alan ciddi şiddet fiillerinin gerçekleştiği ve yeni şiddet olaylarının gerçekleşebileceği yolunda mesnetli düşüncelere sahiplerse bu durumu yetkili kuruluşlara veya mercilere bildirebilmelidirler. Bunlar, bildirim ve olayı ele alma açısından kümülâtif gerekliliklerdir; örneğin, mağdurun hâlihazırda ciddi şiddet fiillerine maruz kaldığı ve bunun tekrarlanma olasılığının yüksek olduğu tipik ev içi şiddet olaylarında olduğu gibi.

147. Bu hükmün, söz konusu profesyonellere bildirimde bulunma yükümlülüğü getirmediğinin bilinmesi önemlidir. Bu kişilere yalnızca gizliliği ihlal etmeden böyle yapabilme imkânı tanınmaktadır. Gizlilik kuralları yasalarla belirlenebileceği gibi, gizlilikle ilgili kurallar ve bu kuralların ihlali gibi konular farklı meslek grupları için etik kurallara ve mesleki standartlara da tabi olabilir. Bu hükmün amacı, ciddi şiddet fiilleri söz konu olduğunda, hangisi olursa olsun gizlilikle ilgili bir kuralın bildirim engellememesini sağlamaktır. Amaçlanan, kendi başına cezai soruşturma başlatmak değil, mağdurların yaşamlarını ve bedensel dokunulmazlıklarını korumaktır. Dolayısıyla, ciddi bir değerlendirmenin ardından şiddet mağdurlarını korumak isteyen profesyonellere bu olanağın sağlanması önemlidir.

148. “Uygun koşullarda” terimi, Tarafların, bu hükmün uygulanabileceği durumları veya vakaları belirleyebilecekleri anlamına gelir. Örneğin Taraflar, Madde 28’de yer alan yükümlülüğü, mağdurun önceden alınmış onayına tabi kılabilirler. Ancak, mağdurun yaşının küçük olduğu veya fiziksel ya da zihinsel engel nedeniyle kendini koruyamayacak durumda olduğu kimi özel vakalar buna istisna oluşturur. Ayrıca, Taraflardan her biri, bu hükmün uygulanacağı profesyonel kategorileri belirlemekten sorumludur. “Belirli profesyoneller” teriminin kullanılmasından amaçlanan, bu Sözleşme kapsamındaki herhangi bir şiddet fiilinin mağduru olabilecek kadınlar, erkekler ve çocuklarla temasa geçme görevi olan profesyonellerin kapsanmasıdır. Ek olarak, AİHS’nin 6. Maddesi uyarınca bu madde, ister ceza ister diğer davalarda olsun, bu Sözleşme’nin uygulanabilirlik taşıdığı fiillerle suçlanan kişilerin haklarını etkilemez.

Bölüm V – Maddi hukuk

149. Belirli biçimlerdeki şiddet, suiistimal veya kötü muameleye karşı mücadeleyle ilgili diğer Avrupa Konseyi sözleşmelerinde olduğu gibi, maddi hukuk hükümleri eldeki araçların vazgeçilmez bir parçasını oluşturur. Kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddetle ilgili meselelerde halen ülkelerde geçerli olan yasal düzenlemelere ilişkin araştırmaların da açıkça gösterdiği gibi, ortada henüz birçok boşluk vardır. Dolayısıyla, bu tür şiddet fiillerini etkili biçimde önleme ve bunlara karşı mücadele açısından, üye devletlerin tümünde yapılacak yasal düzenleme değişikliklerinde, hukuksal koruma ve tazminat boyutlarını güçlendirmek ve mevcut örnek uygulamaları dikkate almak gerekmektedir. Metni hazırlayanlar, üzerinde durulan şiddet fiilleriyle ilgili çeşitli durumların Sözleşme kapsamında yer almasını sağlamak amacıyla ilgili cezai, medeni ve idari hukuk önlemlerini incelemişlerdir. Sonuç olarak bu bölüm, mağdurlar için bir dizi önleyici, koruyucu ve telafi edici önlem içermektedir ve yanıtı ceza hukuku çerçevesi içinde olması gereken şiddet fiillerinin faileri için de cezai önlemler öngörmektedir.

150. Bu bölüm, mağdurların adalete erişimleri ve tazminat almaları için çeşitli medeni hukuk yollarını açık tutma yükümlülüğünü ortaya koymaktadır. Bu yollar en başta failere karşı sağlanmalı, ancak önleyici ve koruyucu önlemleri titizlikle alma görevlerini yerine getirmediği durumlarda ilgili resmi mercileri de kapsamalıdır.

151. Bölüm V aynı zamanda ceza gerektiren bir dizi suç belirlemektedir. İç hukukta yapılacak bu şekildeki bir uyumlulaştırma çeşitli yollarla suça karşı ulusal ve uluslararası düzeylerde harekete geçilmesini kolaylaştıracaktır. Çoğu durumda, kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddete karşı mücadele için geliştirilen ulusal önlemler sistematik biçimde uygulanmamakta veya yasal düzenlemelerdeki boşluklar nedeniyle eksik kalmaktadır.

152. Ceza hukuku kapsamındaki önlemlerin başlıca amacı, kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddete – ki ne yazık ki ikisi de Avrupa’da ve ötesinde yaygın görülen suçlardır—karşı etkili politikalar geliştirmelerinde ve uygulamalarında Taraflara yol göstermektir.

153. Metni hazırlayanlar, ilkesel olarak şu konularda mutabakata varmışlardır: Sözleşme’de yer alan tüm cezai hükümler toplumsal cinsiyet açısından nötr biçimde sunulmalıdır; dolayısıyla, ilkesel olarak, mağdurun veya failerin cinsiyetleri suçun oluşturucu öğelerinden biri sayılmamalıdır. Bununla birlikte bu durum, Tarafları, toplumsal cinsiyete özgü hükümler getirmekten alıkoymamalıdır.

154. Metni hazırlayanlar, Sözleşme’nin, Avrupa Konseyi’nin diğer sözleşmelerinde zaten ele alınmış bulunan ani davranışları kapsamaktan kaçınması yolunda karar almışlardır. Bunların arasında özellikle İnsan Ticaretini Önlemeye Yönelik Eylem Sözleşmesi (ETS No.197) ile Çocukların Cinsel Sömürü ve Suiistimalden Korunmaları Sözleşmesi (ETS No. 201) yer almaktadır.

155. 33’ten 36’ya kadar olan maddelerde yer alan yükümlülükler, Sözleşme Taraflarından, kasıt taşıyan belirli bir davranışın suç sayılmasını sağlamalarını istemektedir. Metni hazırlayanlar, Taraflara belirli davranışları suç sayma yükümlülüğünün getirilmesinde bu ifade üzerinde anlaşmışlardır. Bununla birlikte Sözleşme, Taraflara, tarif ettiği davranışların suç

sayılmasını sağlayacak özel hükümler koyma gibi bir mutlak bir yükümlülük getirmemektedir. Metni hazırlayanlar, 40. Madde (cinsel taciz) söz konusu olduğunda, bu davranışın özel mahiyetini de dikkate alarak, bu davranışın ceza hukuku veya başka hukuka göre hukuksal işlemlere tabi tutulabileceğini düşünmüşlerdir. Son olarak, bu bölümde belirtilen suçlar asgari bir mutabakatı yansıtmaktadır ve bu da söz konusu suçların daha belirtik kılınmasını veya iç hukukta daha ileri standartlar getirilmesini engellememektedir.

156. Ceza hukukunun genel ilkeleri kapsamında hukuken geçerlilik taşıyan bir onay cezai sorumluluğu ortadan kaldırabilir. Ayrıca, hukuken makul sayılabilecek diğer fiiller, örneğin nefsi müdafaa, mülkü koruma amaçlı fiiller veya gerekli tıbbi prosedürler, bu Sözleşme'ye göre cezai yaptırımlardan muaftır.

Madde 29 – Hukuk davaları ve başvuru yolları

157. Bu hükümdeki paragraf 1, bu Sözleşme kapsamındaki herhangi bir şiddet fiilinin mağdurlarının faile karşı medeni hukuk yollarına başvurabilmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede iç hukuk yolları bir kişiye belirli bir davranışa son vermesini, gelecekte belirli bir davranıştan kaçınmasını veya bir kişiye belirli bir şeyi yapmasını emredebilir (mahkeme emirleri). Örnek vermek gerekirse, hukuk yolunun bu şekilde işlemesiyle kendi rızaları dışında evlenmeye zorlanan kız ve erkeklerin pasaportları veya önemli diğer belgeleri, zorlama amacıyla bunları ellerinde tutan kişilerden (ana babalar, vasiler veya başka aile üyeleri) alınarak kendilerine verilebilir. Bu tür emirler şiddet fiillerine karşı koruma sağlanmasına yardımcı olur.

158. Buna karşılık, ilgili Tarafın kendi iç hukuk düzenine bağlı olmak üzere, bu hüküm altında getirilen medeni hukuk telafi ve tazminatları, bu Sözleşme kapsamındaki şiddet olayları ile daha özel olarak ilgilenme bakımından mahkemelerce çıkartılan emirleri de kapsayabilir. Örneğin, 53. Maddede atıfta bulunulan engelleme, yasaklama, kısıtlılık getirme ve yaklaştırmama emirleri bu kapsama girer. Bu tür emirler özellikle ev içi şiddet durumlarında geçerlilik taşır ve 52. Maddede atıfta bulunulan acil ve çoğu kez kısa süreli koruma önlemlerini tamamlayıcı bir işlev görür.

159. Ayrıca, bu tür fiillerin Tarafların ceza hukuku düzenlemelerinde yer almaması halinde, izleme ve cinsel taciz bağlamındaki hakaret ve iftira fiillerine karşı medeni hukukta tazminat yolları açık tutulmalıdır.

160. Medeni hukuk kapsamındaki her tür emir mağdurun veya –hukuk sistemine bağlı olmak üzere— üçüncü bir tarafın başvurusu üzerine verilir; böyle bir emir resen verilemez.

161. Paragraf 1 mağdurlara fail karşısında koruma-tazminat sağlanmasını amaçlarken, paragraf 2 de gerekli önleyici ve koruyucu önlemleri alma görevini yerine getiremeyen yetkililer karşısında hukuk yollarına başvurma imkânları sağlamaktadır.

162. Bu Sözleşme'nin 5. Maddesine göre Sözleşme kapsamında yer alan şiddet fiillerini titizlikle önleme, araştırma ve cezalandırma yükümlülüğü altında olan resmi yetkililerin sorumluluğu burada bir kez daha yinelenmektedir. Bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi hukuksal

sorumluluk doğurabilir ve medeni hukukun da bu eksikliğe karşı tazmin yolları sağlaması gerekir. Bunların arasında, diğerlerinin yanı sıra, ihmal ve ağır ihmal durumlarında uğranılan zarara karşı hukuk yoluyla tazminat talep edilmesi de yer almaktadır. Resmi mercilerin bu alandaki sorumluluğunun sınırları Tarafların kendi iç hukuklarıyla belirlenir ve Taraflar hangi ihmalkâr davranışların hukuksal işlem gerektireceğine kendileri karar verirler.

163. Paragraf 2’de yer alan yükümlülük, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin, yetkili mercilerin AİHS’nin 2. Maddesi (yaşama hakkı) kapsamında getirilen pozitif yükümlülüğü yerine getiremedikleri durumlarla ilgili içtihadıyla aynı doğrultudadır. Osman v. Birleşik Krallık ve Opuz v. Türkiye kararlarında Mahkeme şu hükmü vermiştir: “Yetkili mercilerin, kişiye karşı suçları önleme ve cezalandırma bağlamında yaşam hakkını koruma pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediklerinin iddia edildiği durumlarda, yetkili mercilerin, üçüncü bir tarafın fiilileri nedeniyle belirli bir kişinin veya kişilerin yaşamına gerçek ve yakın bir tehdit olduğunu bu sırada bildiklerinin veya biliyor olmaları gerektiğinin, buna karşılık söz konusu riski bertaraf edebilecek ve yetkileri dâhilinde olan önlemleri almadıklarının ortaya konulması gerekir.” Mahkeme, bu tür yerine getirememeye durumlarının ağır ihmal veya yaşamı koruma görevinin bilinçli olarak görmezden gelinmesiyle sınırlı tutulamayacağını açıkça belirtmiştir.

164. Mağdurun ölümü halinde, hukuk ve tazminat yolları bu kişinin varisleri için açık tutulmalıdır.

Madde 30 – Tazminat

165. Bu madde, Sözleşme’de tanımlanan suçlardan kaynaklanan zararın tazmin edilmesi hakkını getirmektedir. Paragraf 1, zarar karşılama ve telafi yükümlülüğünün asıl olarak failin üzerinde olduğu ilkesini ortaya koymaktadır.

166. Tazminat, sigorta şirketlerinden veya devletin sağlık ve sosyal güvenlik kurumlarından da istenebilir. Paragraf 2, tazminat açısından devlete yan bir yükümlülük getirmektedir. Tazminat için başvuruda bulunma koşulları iç hukukta belirlenebilir ve örneğin mağdurun ilk olarak ve en başta failden tazminat talep etmesini öngörebilir. Metni hazırlayanlar, devletçe verilecek tazminatın, mağdurun bedensel olarak ciddi bir hasar gördüğü veya sağlığının ciddi şekilde bozulduğu durumlarda söz konusu olması gerektiğini vurgulamışlardır. “Bedensel hasar” teriminin mağdurun ölümüne yol açan yaralanmaları ve “sağlığın bozulmasının” da Madde 33’te atıfta bulunulan psikolojik şiddet fiillerinin neden olduğu ciddi psikolojik hasar durumlarını içerdiği kaydedilmelidir. Devlet tazminatının kapsamı “ciddi” yaralanmalarla ve sağlıkta bozulmayla sınırlı tutulmuş olsa bile, bu durum, daha elverişli tazminat düzenlemeleri yapılmasını ve devletçe ödenecek tazminatın unsurları için daha yüksek ve/veya düşük sınırlar getirilmesini engellemez. Özellikle belirtmek gerekirse, bu hüküm, Tarafların Şiddet İçeren Suçların Mağdurları ile ilgili Avrupa Sözleşmesi ETS No. 116) kapsamındaki yükümlülüklerini saklı tutar.

167. Devletin tazminatla ilgili tamamlayıcı yükümlülüğü, mağdurun güvenliğine gerekli özen gösterildiği sürece, failin tazmine zorlanmasını engellemez. “Mağdurun güvenliğine” yapılan atfın anlamı şudur: Taraflar, failin tazmin zorunda bırakılmasına yönelik önlemler alırlarken,

bu önlemlerin mağdurun güvenliği açısından yol açabileceği sonuçları dikkate alacaklardır. Bu, özellikle, bir failin devlete tazminat ödemek zorunda kalması nedeniyle mağdurdan intikam almak isteyebileceği durumlar için geçerlidir.

168. Bu hüküm, mağdurun tazmin edilmesinde geçiş dönemine özgü ara bir devlet katkısını engellemez. Acilen yardıma ihtiyacı olan bir mağdur, çoğu kez karmaşık bir nitelik taşıyan hukuksal süreçlerin sonucunu bekleyecek durumda olmayabilir. Böyle durumlarda Taraflar, tazmin işleminin devlet veya yetkili merci tarafından üstlenilmesini sağlayacak düzenlemeler yapabilirler. Daha sonra mağdurun bir başka kaynaktan tazmin edilmesi durumunda, daha önce sağladıkları tazminatın tamamını veya bir bölümünü geri isteyebilirler.

169. Mahkeme kararına karşın failin bunu yapmak istememesi veya yapamayacak olması gibi durumlarda mağdura devlet tarafından tazminat ödenmişse, devletin failden bunu tazmin etme hakkı doğar.

170. Devletin tazminat sağlaması için, Taraflar, Şiddet Suçu Mağdurlarının Tazmini Avrupa Sözleşmesi'nin 5 ve 6. Maddelerinde belirtildiği gibi devlet tazminat sistemleri oluşturabilirler.

171. Bu maddenin 2. paragrafının, Sözleşme'nin 78 (2) Maddesine göre çekincelere açık olduğu dikkate alınmalıdır. Ancak, bu imkân, örneğin daha önce sözü edilen Şiddet Suçu Mağdurlarına Verilecek tazminat Avrupa Sözleşmesi gibi, bu alandaki diğer uluslararası belgelerde yer alan yükümlülükler saklı kalmak üzere kullanılmalıdır.

172. Bu Sözleşme'de tanımlanan şiddet biçimlerinin mağduru, pek çok kişi suçun işlendiği Tarafın yurttaşı olmayabileceğinden, devlet tazminatı o ülkenin yurttaşlarıyla o ülkenin yurttaşı olmayanları birlikte kapsamalıdır.

173. Paragraf 3, tazminatın makul süre içinde, başka bir deyişle fazla gecikilmeksizin ödenmesini sağlamayı amaçlamaktadır.

174. Dikkat edilmesi gereken önemli nokta, tazminatın yalnızca medeni hukuk veya idare hukuku kapsamında değil bir ceza hukuku yaptırımı kapsamında ceza hukukunda da öngörülebileceğidir.

Madde 31 – Vesayet, ziyaret hakları ve güvenlik

175. Bu hükmün amacı, yargının, bu Sözleşme kapsamında ele alınan şiddet olaylarını dikkate almadan temas emirleri çıkarmamasını sağlamaktır. Hüküm, çocuklar ve aileleri ile çocuklarla ailesel bağları olan diğer kişiler arasındaki teması düzenleyen yargı kararları ile ilgilidir. Vesayet, ziyaret veya temas haklarının derecesiyle ilgili kararlar alınırken, diğer faktörlere ek olarak, istismarcı olmayan bir bakıcıya yönelik şiddet kadar çocuğun kendisine yönelik şiddet olayları da dikkate alınmalıdır.

176. Paragraf bir yandan failin ebeveynlik haklarını dikkate alırken diğer yandan da mağdurların haklarını ve güvenliğini güvence altına alma gibi karmaşık bir konuyla ilgilidir. Özellikle ev içi şiddet olaylarında, ortak çocuklar çoğu durumda mağdur ile fail arasında geriye

kalan tek bağıdır. Birçok mağdur ve çocukları açısından görüşme emirlerine uyulması, genellikle fail ile yüz yüze temas anlamına geldiğinden ciddi bir güvenlik riski oluşturabilir. Dolayısıyla bu paragraf mağdurların ve çocukların daha fazla zarara karşı korunmalarını sağlama yükümlülüğü getirir.

Madde 32 – Zorla yaptırılan evliliklerin hukuksal sonuçları

177. Bu madde zorla evlendirmenin hukuksal sonuçlarıyla ilgilidir ve bu tür evliliklerin “hükümsüz, münfesihi veya çözülmüş” sayılabilmesini sağlamaktadır. Bu hüküm açısından “hükümsüz” evlilik, aslında geçerlilik taşıyan, ancak taraflardan birinin itirazı üzerine hükümsüz sayılabilecek evliliğdir. “Münfesihi” evlilikte herhangi bir taraf başvuruda bulunsun bulunmasının evliliğinin hukuksal sonuçları yok sayılır. “Çözülmüş” evlilikte ise, örneğinin boşanma gibi durumlar söz konusu olduğunda, hukuksal sonuçlar çözülmeye birlikte ortadan kalkar. Metni hazırlayanlar, kullanılan terimlere (hükümsüz, münfesihi veya çözülmüş) ilişkin olarak bu maddenin somut uygulamasının, Tarafların medeni kanunlarında yer alan kavramlara göre değişebileceğini dikkate almışlardır.

178. Bu hüküm uyarınca gerçekleştirilecek hukuksal girişimlerin kolay erişilebilir olması ve mağduru üzerine gereksiz finansal ve idari yük getirmemesi önemlidir. Başka bir deyişle, zorla yapılan bir evliliğinin iptali veya çözümlenmesine yönelik usuller, mağdur için aşılabilir güçlükler yaratmamalı, dolaylı olarak finansal güçlükler getirmemelidir. Ayrıca, evliliğinin sona erdiriliş biçimini de zorla evlendirme mağduru kişisinin haklarını etkilememelidir.

Madde 33 – Psikolojik şiddet

179. Bu madde psikolojik şiddet suçunu ele almaktadır. Metni hazırlayanlar, zorlama veya tehdit yoluyla bir kişinin psikolojik sağlığını ciddi biçimde bozan kasıtlı davranışlara karşı yaptırım getirme konusunda anlaşmışlardır. “Kasıtlı” sözcüğünün yorumu iç hukuka bırakılmıştır; ancak davranışın kasıtlı olması zorunluluğu suçun tüm yönleriyle ilişkilidir.

180. Suçun boyutları, bir kişinin psikolojik sağlığını çeşitli araç ve yöntemlerle ciddi biçimde bozabilecek kasıtlı davranışlarla sınırlıdır. Sözleşme, “ciddi biçimde bozulma” ile neyin kastedildiğini tanımlamamaktadır. Bu hükmün kapsamına girebilmek için zora başvurulması veya tehdit ögesinin var olması gerekir.

181. Bu hüküm tek bir olaydan ziyade bir davranış sürekliliğiyle ilgilidir. Amaç (aile içinde veya dışında) bir zaman süresinde ortaya çıkan istismarcı bir davranış biçiminin suç teşkil eden doğasını görmektir. Psikolojik şiddet, yakın ilişkilerde (ev içi şiddet) çoğu kez fiziksel ve cinsel şiddeti önceler veya onunla birlikte ortaya çıkar. Bununla birlikte, psikolojik şiddet başka ortamlarda da, örneğinin işyerlerinde veya okullarda da görülebilir. Burada önemli olan şu noktanın vurgulanmasıdır: Bu Sözleşme’nin 78. Maddesinin 3. paragrafına göre herhangi bir devlet veya Avrupa Birliği, psikolojik şiddete cezai değil de cezai olmayan yaptırımlar getirme hakkını saklı tuttuğunu beyan edebilir. Metni hazırlayanların niyeti, Sözleşme’de psikolojik şiddetin suç sayılması ilkesini muhafaza ederken, belirli bir Tarafın hukuk sisteminin bu tür davranışlar için yalnızca cezai olmayan yaptırımları öngördüğü durumlarda belirli bir esneklik

sağlamaktır. Ancak, Taraflar ister cezai ister cezai olmayan yaptırımları tercih etmiş olsunlar, bu yaptırımlar etkili, orantılı ve caydırıcı olmalıdır.

Madde 34 – Musallat olma

182. Bu madde “musallat olma” suçunu belirlemektedir. “Musallat olma”, bir başka kişiye yönelik, o kişinin kendi güvenliğinden endişeye kapılmasına yol açacak, kasıtlı ve süreklilik taşıyan davranış olarak tanımlanmaktadır. Belirli bir kişiye yönelik, o kişide korku uyandıracak sonuçlar veren tehditkâr ve sürekli davranışlar bu tanım kapsamına girer. Tehditkâr davranış örnekleri arasında bir kişinin sürekli olarak takip edilmesi, bir kişiyle kendisi istemediği halde iletişime geçilmesi veya bir kişiye kendisinin izlendiğinin açık edilmesi yer alır. Fiilen mağdurun peşinden gitme; kendisinin bulunduğu işyerinde, spor veya eğitim tesislerinde boy gösterme ve mağduru sanal dünyada (sohbet odaları, sosyal paylaşım siteleri vb) takip etme, verilebilecek örnekler arasındadır. İstenmediği halde iletişim kurma, modern iletişim araçları ve EİT dâhil olmak üzere çeşitli yolları kullanarak mağdurla aktif temas halinde olma çabalarıdır.

183. Ayrıca, tehdit edici davranış kapsamına çok çeşitli davranışlar girebilir: Başka bir kişinin mülkünü tahrip, bir kişinin özel eşyaları ile teması gösterir izler bırakılması, bir kişinin beslediği evcil hayvanın hedef alınması, elektronik ortamda sahte kimlikler oluşturma veya gerçek olmayan bilgiler yayma gibi.

184. Bu tür tehditkâr herhangi bir davranışın bu hükmün kapsamına girebilmesi için kasıtlı ve mağdurda korku uyandırma niyetiyle yapılmış olması gerekir.

185. Bu hüküm, birbiri ardına gelen önemli olaylardan oluşan bir davranışla ilgilidir. Amaçlanan, kendisini oluşturan öğeler kendi başlarına alındıklarında her zaman suç oluşturmayacak olan belirli bir davranış biçiminin suç teşkil edici özelliğinin ortaya konulmasıdır. Burada doğrudan mağduru hedef alan davranış söz konusudur. Bununla birlikte Taraflar, kapsamı, aile üyeleri, arkadaşlar ve meslektaşlar dâhil olmak üzere herhangi bir kişiye yönelik davranışı içine alacak şekilde genişletebilirler. Musallat olma fiili mağdurlarının deneyimleri, bu işin faillerinin fiillerini asıl mağdurla sınırlı tutmayıp mağdura yakın kişileri de hedef alabildiğini göstermektedir. Böyle durumlar çoğu kez korku ve durumun kontrolünü yitirmiş olma duygularını körüklemektedir ve dolayısıyla bu hükmün kapsamına girmesi mümkündür.

186. Son olarak, aynı psikolojik şiddet durumunda olduğu gibi, Madde 78, paragraf 3, herhangi bir devletin veya Avrupa Birliği'nin, etkili, orantılı ve caydırıcı oldukları sürece cezai olmayan yaptırımlar uygulama hakkını saklı tutmasına olanak sağlamaktadır. Örneğin kısıtlama emri çıkartılmasının mümkün olması, bir çekince çerçevesinde cezai olmayan yaptırım olarak görülmelidir. Bir kez daha burada da, metni hazırlayanların niyeti bir yandan rahatsız edici izlemenin suç sayılması ilkesini muhafaza ederken diğer yandan, bir tarafın hukuk sistemi bu fiil için yalnızca cezai olmayan yaptırımlar öngörmüşse, belirli esnekliklere olanak tanımaktır.

Madde 35 – Fiziksel şiddet

187. Bu madde, hangi durum ve koşullarda olursa olsun, bir kişinin bir başkasına karşı kasıtlı fiziksel şiddete başvurmasını suç olarak tanımlamaktadır.

188. “Fiziksel şiddet” terimi belirgin ve yasa dışı güç kullanımı sonucunda bedenen maruz kalınan hasarı anlatır. Mağdurun ölümüyle sonuçlanan her tür şiddet bu kapsama girer.

Madde 36 – Tecavüz dâhil cinsel şiddet

189. Bu madde, ırza tecavüz dâhil cinsel şiddeti suç olarak belirlemektedir. Paragraf 1, karşı tarafın özgürce verilmiş onayı olmaksızın ve kasıtlı olarak gerçekleştirilen her tür cinsel fiili kapsamaktadır. “Kasıtlı” sözcüğünün yorumu iç hukuka bırakılmıştır; ancak davranışın kasıtlı olması zorunluluğu suçun tüm yönleriyle ilişkilidir.

190. Alt paragraf a, bir başka kişinin bedenine, bu kişinin rızası olmaksızın vajinal, anal veya oral nüfuzla (penetrasyon) ilgilidir. Bu nüfuz, bedensel bir organ veya bir nesneyle gerçekleştirilebilir. Metni hazırlayanlar, söz konusu penetrasyonun cinsel içerikte olmasını gerekli görerek, hükme sınır getirmek ve penetrasyonla ilgili sorunlardan kaçınmak istemişlerdir. “Cinsel içerikte” terimi, cinsellik çağrışımı olan fiilleri anlatmaktadır. Dolayısıyla, böyle bağlantıları ve çağrışımları olmayan fiiller kapsam dışı tutulmaktadır. Alt paragraf b söz konusu taraflardan birinin rızası olmaksızın gerçekleştirilen, ancak penetrasyonun gerçekleşmediği her tür cinsel içerikli fiili kapsamaktadır. Son olarak alt paragraf c, mağdurun kendi rızası olmaksızın faille veya başka bir kişiyle cinsel içerikli fiillere veya bu fiillerle uygun davranmaya yöneltildiği durumları kapsamaktadır. İstismarcı ilişkilerde mağdurlar çoğu kez fail tarafından seçilen bir kişiyle cinsel etkinlik içine girmeye zorlanmaktadır. Alt paragraf c’deki amaç, failin cinsel etkinliği kendisinin gerçekleştirmediği, ancak mağdurun üçüncü bir kişiyle cinsel etkinlik içine girmesine yol açan senaryoları kapsamaktır; ancak bunun için, söz konusu fiilin, Sözleşme’nin 36. Maddesine göre suç sayılması gereken kasıtlı davranışla bir ilişki içinde olması gerekir.

191. Taraflar, suçu oluşturan öğeleri değerlendirirken, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadını dikkate almalıdırlar. Metni hazırlayanlar, bu bağlamda, yapılabilecek yorumlarla birlikte, 4 Aralık 2003 tarihli M.C. v Bulgaristan kararına atıfta bulunmak istemişlerdir. Mahkeme bu kararında şu görüşü belirtmiştir: “Cinsel suçların kovuşturulmasına yönelik herhangi bir katı yaklaşımın, örneğin durum ne olursa olsun fiziksel direnç gösterildiğinin kanıtının istenmesinin, belirli tecavüz olaylarının cezasız kalmasına yol açtığı ve dolayısıyla kişinin cinsel dokunulmazlığının etkili biçimde korunmasını tehlikeye düşürdüğü kanaatine varılmıştır. Bu alandaki çağdaş standartlar ve eğilimler doğrultusunda, üye devletlerin Sözleşme’nin 3 ve 8. Maddeleri gereği olan pozitif yükümlülükleri, mağdur tarafından fiziksel direnç gösterilmediği durumlar dâhil olmak üzere, karşı tarafın rızasının olmadığı her tür cinsel fiilin etkili biçimde kovuşturulması zorunluluğu şeklinde yorumlanmalıdır” (§ 166). Mahkeme ayrıca şu hususu da kaydetmektedir: “Yasa koyucu tarafından seçilen özel ifade ne olursa olsun, kimi ülkelerde rıza hilafına gerçekleştirilen cinsel fiillerin kovuşturulması, pratikte ilgili

terimlerin yorumlanmasıyla (“zorlama”, “şiddet”, “sıkıştırma”, “tehdit”, “hile” vb) ve kanıtların koşullara duyarlı biçimde değerlendirilmesiyle gerçekleştirilmektedir” (§ 161).

192. Bu ihlalin kovuşturulması, mağdurun gerçekleştirilen cinsel fiile serbestçe onay vermiş olup olmadığının belirlenmesi bakımından tek tek durumlar karşısında kanıtların bağlama duyarlı biçimde değerlendirilmesini gerektirir. Böyle bir değerlendirme, mağdurların cinsel şiddet ve tecavüz karşısında verebilecekleri çok çeşitli davranışsal tepkileri tanımalı ve bu tür durumlarda tipik davranışa ilişkin varsayımlar temel alınmamalıdır. Bunun kadar önemli bir husus da, tecavüzle ilgili yasal düzenlemelerin ve vakaların kovuşturulmasının, erkek ve kadın cinselliği ile ilgili toplumsal cinsiyet kalıplarının etkisi altında kalmamasının sağlanmasıdır.

193. Bu hükmün uygulanmasında Sözleşme’nin Taraflarından istenilen, alt paragraf a’dan alt paragraf c’ye kadar sıralanan cinsel fiillerden herhangi biri için özgürce verilmiş onay nosyonuna kendi ceza hukuklarında yer vermeleridir. Bununla birlikte, yasa metninin nasıl olacağına ve nelerin özgürce onay verilmesine engel olmuş sayılacağına karar vermek Taraflara bırakılmıştır. Paragraf 2, yalnızca, verili koşullar bağlamında değerlendirilmek üzere, onayın kişinin serbest iradesiyle gönüllü olarak verilmiş olması gerektiğini belirtmektedir.

194. Paragraf 3, Sözleşme Taraflarının, Sözleşme uyarınca cinsel şiddet ve tecavüze ilişkin olarak belirlenen ve ceza gerektiren fiillerin, fail ile mağdur arasındaki ilişki ne olursa olsun onay dışı her tür cinsel fiili kapsamını sağlama yükümlülüğünü ortaya koyar. Cinsel şiddet ve tecavüz, istismara dayalı ilişkilerde güç ve kontrol dayatmanın yaygın bir biçimidir ve bu durumun ayrılmalardan sonra da sürmesi olasılığı vardır. Bu tür fiillerin, iç hukukta tanımlandığı gibi, hâlihazırdaki veya geçmişteki eşe karşı işlenmesi durumunda suç oluşumuna ve kovuşturmaya herhangi bir istisna tanınmamasının sağlanması büyük önem taşır.

Madde 37 – Zorla evlilik

195. Bu madde zorla evlendirme ihlalini tanımlamaktadır. Zorla evlendirme mağdurlarından kimileri yaşadıkları ülkede evlenmeye zorlanmışken (paragraf 1), başka pek çok kişi de önce bir başka ülkeye, genellikle atalarının yaşamış oldukları ülkeye götürülmekte ve bu ülkenin yurttaşı kişilerle evlenmeye zorlanmaktadır (paragraf 2). Metni hazırlayanlar bu nedenle bu hükümde iki davranışa yer vermeyi önemli saymışlardır: Bir kişiyi evlenmeye zorlamak ve kişiyi başka biriyle zorla evlendirmek üzere ülke dışına çıkması için ayartmak.

196. Paragraf 1’de suç sayılan davranış biçimi, bir yetişkinin veya çocuğun evlenmeye zorlanmasıdır. “Zorlanma” terimi baskı veya zorlamaya başvuru fiziksel veya psikolojik gücü kasteder. Taraflardan en az birinin – yukarıda belirtilen koşullardan hareketle—gönüllü onayının olmadığı evlilik işleminin tamamlanmasıyla suç oluşmuş olur.

197. Paragraf 2, bir kişinin kendi isteği dışında bir başkasıyla evlenmeye zorlanmak üzere ayartılarak ülke dışına çekilmesini suç saymaktadır. Evlilik işleminin fiilen gerçekleşmiş olması zorunlu değildir. “Ayartma” terimi, failin, mağduru başka bir ülkeye gitmeye teşvik etmesi için başvurduğu herhangi bir yolu anlatır; örneğin hasta bir yakını ziyaret bahanesi gibi. Burada, hem bir kişiyi dışarıya çıkarmak üzere ayartma, hem de dışarıda bu kişiyi evliliğe zorlama fiillerinin olması gerekir. Metni hazırlayanlara göre, hukuksal bağlayıcılığı olan diğer

uluslararası belgelerde belirtilmiş standartların da dikkate alınması açısından bu fiil Tarafların ceza hukukunda yer almalıdır.

Madde 38 – Kadınlarda genital mutilasyon (kadın sünneti)

198. Kadınlarda genital mutilasyonun (FGM) doğası gereği bu fiil, bu Sözleşme'nin ceza hukuku ile ilgili bölümündeki toplumsal cinsiyet açısından nötr olma ilkesinden ayrılan fiiller arasındadır. Sözleşme, mağdurları zorunlu olarak kadınlar veya kızlar olan genital mutilasyonu ceza gerektiren bir suç saymaktadır. Amaçlanan, kimi topluluklarda kadınlara uygulanan bir işlem olarak kadınların genital organlarının kimi bölümlerini kesmeye yönelik geleneksel uygulamayı suç olarak belirlemektir. Metni hazırlayanların kadınlarda genital mutilasyonu bu Sözleşme kapsamında suç olarak nitelemeyi önemli bulmalarının nedeni, bu uygulamanın, onarılmaz ve yaşam boyu devam edecek zarara yol açması ve genellikle mağdurun onayı olmadan yapılmasıdır.

199. Alt paragraf a labia majora, labia minora veya klitoris gibi organların tümüyle veya kısmen kesilmesi, dikilmesi veya başka biçimlerde alınması gibi fiilleri suç olarak nitelemektedir. Kadınlarda genital mutilasyonun ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmaların hızlandırılmasıyla ilgili WHO Dünya Sağlık Asamblesi'nin 61.16 sayılı kararında belirtildiği gibi tıp mesleği mensupları tarafından yapılan bu tür işlemler de ceza gerektirmektedir. Buradaki "kesilme" terimi klitoris veya labia majoranın kısmen veya tümüyle kesilip alınması anlamına gelmektedir. "Dikme" ise vajinal açılışı daraltmak amacıyla dış dudakların dikilerek kısmen kapatılması anlamına gelir. "Başka biçimler" ifadesi ise kadınların genital organları üzerinde yapılabilecek bunların dışındaki diğer fiziksel işlemlere ilişkindir.

200. Buna karşılık alt paragraf b, failin alt paragraf a'da belirtilen fiili gerçekleştirmesine, labia majora, labia minora veya klitoris organlarının kesilmesi için yardım ederek veya kadını getirerek yardımcı olanların fiillerini kapsamaktadır. Hükmün bu bölümü yalnızca yetişkin mağdurlarla sınırlıdır.

201. Alt paragraf c, labia majora, labia minora veya klitoris kesilmesi veya bu organlar üzerinde herhangi bir işlem yapılmasında ve alt paragraf a'daki fiillerin gerçekleşmesinde tahrik ederek, zorlayarak veya temin ederek faile yardımcı olunmasını suç saymaktadır. Hükmün bu bölümü yalnızca kız mağdurlarla sınırlıdır ve başta ana babalar, büyük anne ve babalar veya diğer akrabalar olmak üzere herhangi bir kişinin kızını veya akrabasını bu iş için zorladıkları durumları da kapsar. Metni hazırlayanlar, yetişkin ve çocuk mağdurlar arasında ayırım gözetilmesine önem vermişlerdir; çünkü alt paragraf a'da belirtilen işlemlerden geçmeye hazır kadınların bu tutumlarını suç saymak istememişlerdir.

202. Alt paragraflar a ve b'nin uygulanmasında, bir kişi, salt zorlama, temin ve tahrik sonucu oluşan suçun öngörülebilir olmasından hareketle, bu suçu kasıtlı olarak işlemiş addedilemez. Bunun için, bu kişinin fiillerinin aynı zamanda alt paragraf a'da belirtilen fiillerin işlenmesine neden olması gerekir.

Madde 39 – Zorla çocuk düşürtme ve kısırlaştırma

203. Bu madde, kadının doğal üreme kapasitesine yönelik kasıtlı kimi fiilleri suç sayar. Bu, Sözleşme'nin ceza hukuku bölümündeki toplumsal cinsiyet nötrlüğü ilkesinden ayrılan bir başka hükümdür.

204. Alt paragraf a bir kadına veya kıza zorla düşük yaptırtmayı suç saymaktadır. Burada kastedilen, mağdurun daha önceden bilgili rızası olmadan gebeliğin kasıtlı olarak sonlandırılmasıdır. Bu hükmün kapsamına girmek için düşüğün mağdurun önceden ve bilgili rızası olmadan yaptırılması gerekir. Dolayısıyla, mağdurun tam bilgi temelinde kendisi tarafından alınan karar sonucu olmayan tüm düşük olayları bu kapsama girmektedir.

205. Buna karşılık alt paragraf b kadınların ve kızların zorla kısırlaştırılmalarını suç olarak belirlemektedir. Bu suç, operasyonun, bir kadının veya kızın doğal üreme kapasitesini sona erdirmeye amacıyla veya bu sonucu verecek şekilde, kendisinin önceden ve bilgili onayı olmaksızın yapılması halinde oluşur. Kısırlaştırma terimi, doğal üreme kabiliyetinin kaybedilmesiyle sonuçlanan herhangi bir uygulamayı anlatır. Alt paragraf a'daki gibi, kısırlaştırma işleminin de mağdurun önceden ve bilgi temelindeki onayı olmadan yapılması gerekir. Biyoloji ve Tıp Uygulamalarında İnsan Haklarının ve İnsan Saygınlığının Korunması Sözleşmesi: İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi ETS No.164) standartları doğrultusunda mağdurun eksiksiz bilgilendirme temelinde kendisinin verdiği karar dışındaki her tür kısırlaştırma işlemi bu kapsama girer.

206. Örneğin bir kadının yaşamını kurtarmak veya onay verme kapasitesinde olmayan bir kadına yardımcı olmak amacıyla yapılan tıbbi müdahaleleri veya ameliyat işlemlerini suç saymak, bu Sözleşme'nin amacı ve niyeti değildir. Bu hükmün amacı, kaç çocuk yapacağını ve hangi aralıklarla yapacağını kadının özgürce belirlemesini, doğal üreme ve aile planlaması bilgilerine erişmesini sağlayarak kadının üreme haklarına saygı gösterilmesinin önemini vurgulamaktır.

Madde 40 – Cinsel taciz

207. Bu madde cinsel tacizin cezai veya "diğer" yaptırıma tabi olması ilkesini getirmektedir. Başka bir deyişle metni hazırlayanlar, bu özel ihlalin faili olan kişinin karşılaşılabileceği sonuçları belirleme işini Tarafalara bırakmak istemişlerdir. Genel olarak tercih edilen, bu maddeye giren fiillerin ceza yasası kapsamında ele alınması iken, metni hazırlayanlar birçok hukuk sisteminin cinsel tacizin medeni kanun veya iş kanunu kapsamında ele alındığını da kabul etmişlerdir. Sonuç olarak, Tarafalar, yasaların cinsel taciz fiilini ele alması koşuluyla, böyle durumların ceza yasası mı yoksa idari ve diğer yaptırımlar kapsamında mı ele alınacağını kendileri belirleyeceklerdir.

208. Bu hükmün kapsamındaki davranışlar çok yönlüdür. Asıl olarak üç davranış biçimi söz konusudur: Mağdur tarafından arzu edilmeyen, cinsel içerikli sözel, sözel olmayan ve fiziksel davranış. Sözel davranış, fail tarafından ifade edilen veya iletilen sözler veya seslerdir. Örneğin, şakalar, sorular, yorumlar gibi; bunlar sözel olarak veya yazıyla ifade edilebilir. Buna karşılık sözel olmayan davranış, failin, söz veya ses olmayan, örneğin yüz ifadesi, el hareketleri veya

kimi sembollere başvurma gibi fiilleridir. Fiziksel davranış, failin, mağdurun bedeni ile temas ettiği durumları da içermek üzere cinsel içerikli herhangi bir davranıştır. Madde 36'da olduğu gibi, bu hükmün kapsamında yer alabilmek için bu davranış biçimlerinden herhangi birinin cinsel içerikte olması gerekir. Ayrıca, bu davranışların mağdurun isteği hilafına olması gerekir; yani bu fiiler fail tarafından dayatılıyor olmalıdır. Dahası, aynı fiil ve davranışların mağdurun onurunu zedeleme gibi bir amaç gütmesi veya bu sonucu vermesi gerekir. Örneğin söz konusu fiil sindirici, düşmanca, aşağılayıcı, küçük düşürücü veya saldırgan bir ortam yaratıyorsa, bu kapsamda yer alır. Amaçlanan, tek tek öğelerine bakıldığında yaptırım gerektirmeyebilecek belirli davranış biçimlerinin kapsanmasıdır.

209. Tipik olarak, yukarıda belirtilen fiiller gücün kötüye kullanımı, ödül vaadi veya misilleme tehdidi gibi yollarla gerçekleştirilmektedir. Birçok durumda mağdur ile fail birbirini tanımaktadır ve aralarındaki ilişki de hiyerarşi ve güç açısından farklılıklarla belirlenmektedir. Bu maddenin uygulanma kapsamı yalnızca istihdamla sınırlı değildir. Bununla birlikte, sorumluluğun gerektirdiklerinin, davranışın gerçekleştiği özel durumlara göre değişebileceğini de unutmamak gerekir.

Madde 41 – Yardım, teşvik ve teşebbüs

210. Bu maddenin amacı, Sözleşme'de tanımlanan suçların işlenmesine yardım, teşvik ve kimi suçlara teşebbüs edilmesiyle ilgili ek suçları belirlemektir.

211. Paragraf 1 Sözleşme'nin Taraflarından, Sözleşme'ye uygun olarak belirlenen aşağıdaki herhangi bir suça yardımcı oluşu veya bu suçu teşvik edip destekleyici rolü de suç olarak tanımlamalarını istemektedir: Psikolojik şiddet (Madde 33), izleyip rahatsız etme (Madde 34), fiziksel şiddet (Madde 35), tecavüz dâhil cinsel şiddet, (Madde 36), zorla evlendirme (Madde 37), kadınlarda genital mutilasyon (Madde 38 alt paragraf) ve zorla düşük yaptırma ve zorla kısırlaştırma (Madde 39).

212. Metni hazırlayanlar "yardımcı olma veya teşvik edip destekleme" terimlerinin yalnızca Tarafların ceza hukuklarında tanımlanan suçlar için değil aynı zamanda idari hukukla medeni hukuk kapsamına giren fiiller için de geçerli olmasını vurgulamak istemişlerdir. Bu, özel bir önem taşımaktadır; çünkü Madde 78, paragraf 3 uyarınca Taraflar psikolojik şiddet (Madde 33) ve izleyip rahatsız etme (Madde 34) gibi fiiller için cezai olmayan yaptırımlar getirebilirler.

213. Teşebbüsle ilgili 2. paragraf açısından metni hazırlayanlar belirli ihlallerin teşebbüs olarak ele alınmasının kavramsal güçlükler yarattığı noktasından hareket etmişlerdir. Ayrıca, kimi hukuk sistemleri teşebbüs aşamasının da cezalandırıldığı ihlalleri sınırlamıştır. Bu nedenlerle söz konusu hüküm Tarafların yalnızca şu ihlallerle ilgili teşebbüsleri suç sayacak düzenlemeleri yapmalarını istemektedir: Ciddi fiziksel şiddet (Madde 35), tecavüz dâhil cinsel şiddet (Madde 36), zorla evlendirme (Madde 37), kadınlarda genital mutilasyon (Madde 38 alt paragraf), ve zorla düşük yaptırma ve zorla kısırlaştırma (Madde 39).

214. Metni hazırlayanlar, fiziksel şiddetle ilgili olarak (Madde 35) Sözleşme tarafından belirlendiği haliyle bu ihlalin kapsamının çok geniş tutulduğunu kabul etmektedirler. Teşebbüs durumunu belirlemenin güç olduğu basit saldırılar da bu kapsamda yer almaktadır. Dolayısıyla

Tarafların, yalnızca ağır fiziksel şiddet vakaları söz konusu olduğunda teşebbüsü suç sayma yönünde takdir haklarını kullanmaları mümkündür. Sözleşme, Tarafların baka ihlaller için de teşebbüsü kapsamalarını engelleyici bir hüküm içermemektedir.

215. Sözleşme’de tanımlanan tüm suçlarda olduğu gibi, yardım, teşvik ve teşebbüs de kasıtlı olmalıdır.

Madde 42 – “Namus” adına işlenen suçlar dâhil, suçlar için ileri sürülen kabul edilemez gerekçeler

216. Metni hazırlayanlar bu Sözleşme’de önemli bir genel ilkeye yer vermişlerdir: Bu Sözleşme’nin Taraflarından herhangi birinin yargı yetkisi kapsamında olan herhangi bir kişi, aslında suç teşkil eden bir fiili, kadınlara karşı şiddeti mazur göstermek için kendi kültürünün ve dininin parçasını oluşturduğunu düşündüğü öğeleri veya kişisel gerekçelerini kullanamaz, bunlara başvuramaz. Metni hazırlayanlar “namus” adına işlenen suçların kapsanabilmesi için, bir davranışı nedeniyle bir mağduru cezalandırma amacıyla işlenen suçların haklı görülemeyeceği ilkesini yerleştirmek istemişlerdir. Dolayısıyla, bu madde, paragraf 1’de Taraflara, kültürün, âdetin, dinin, geleneğin veya “namus”un bu Sözleşme kapsamındaki suçlar için geçerli bir mazeret sayılmamasını sağlama yükümlülüğü getirmektedir. Başka bir deyişle Taraflar, ceza yasasının ve ceza muhakemeleri yasasının belirli bir hususta gedik bırakmamasını sağlamalıdır: Sanıkların, kendi fiillerini, mağdurun kültürel, dinsel, toplumsal veya geleneksel kurallara veya uygun davranış kalıplarına aykırı olan, böyle algılanan veya böyle olduğundan kuşkulanan hareketlerini önlemek veya cezalandırmak üzere gerçekleştirdikleri şeklindeki mazeretleri kabul edilebilir nitelik taşımaz.

217. Diğerlerine ek olarak bu hüküm, Taraflardan, yargıda yer alan aktörlerin kişisel kanaatlerinin ve inançlarının, yasanın, yukarıda sözü edilen gerekçelerle fiillerin haklılaştırılmasına yol açan yorumları önlemelerini istemektedir. Dolayısıyla paragraf 1, Sözleşme’nin 12. Maddesinin 5. paragrafında yer alan yükümlülüğü özel olarak ceza hukuku bağlamında pekiştirmektedir.

218. Cezai sorumluluktan kurtulmak için bu fiiller çoğu kez ailenin veya topluluğun yetişkin bir üyesinin tahrikiyle cezai ehliyeti olmayan çocuk yaşta kişilere işletilmektedir. Bu nedene metni hazırlayanlar, cezai sorumluluk açısından boşluklara yer vermemek amacıyla paragraf 2’de bu tür suçlara söz konusu olduğunda tahrikçilerin cezai sorumluluğunun belirlenmesini gerekli görmüşlerdir. Paragraf 2, bu Sözleşme’ye göre belirlenen fiillerde çocuğun başlıca fail olduğu durumlara uygulanırken, Madde 38 (b), Madde 38 (c) ve Maddi 41’de tanımlanan suçlara uygulanmaz.

Madde 43 – Cezayı gerektiren suçların uygulanması

219. Bu Sözleşme çerçevesinde belirlenen suçların büyük bölümü, aile üyeleri, yakın partnerler veya mağdurun hemen yakınındaki sosyal çevredeki kişiler tarafından işlenen suçlardır. Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin geçmiş pratiklerinden birçok örnek, bu tür durumların kovuşturulmasına istisnalar tanındığını göstermektedir. Yasada veya uygulamada tanınan bu istisnalar, örneğin, mağdurun ve failin evli veya yakın ilişki içinde oldukları durumlarda

getirilmekteydi. Bunun en önde gelen örneği evlilik içi tecavüzdür ki, bu fiil uzun bir süre salt mağdur ile fail arasındaki ilişkinin niteliğinden hareketle tecavüz olarak tanımlanmamıştır.

220. Bu nedenle, metni hazırlayanlar, mağdur ile fail arasındaki ilişki biçiminin Sözleşme’de belirtilen suçların isnadını engelleyecek bir etmen olmadığı ilkesini getirmeyi gerekli görmüşlerdir.

Madde 44 – Yargı yetkisi

221. Bu madde, Tarafların, Sözleşme’nin alanına giren suçlarla ilgili yargı yetkisi oluşturmaları açısından yerine getirilmesi gerekenleri ortaya koymaktadır.

222. Paragraf 1 (a) yetki alanı ilkesini temel almaktadır. Buna göre Tarafların, kendi yetki alanlarında işlenmesi halinde bu Sözleşme’de belirtilen suçları cezalandırmaya yönelik düzenlemeler yapmaları gerekmektedir.

223. Paragraf 1 (b) ve (c) bölgesellik ilkesinin bir varyantını temel almaktadır. Bu alt paragraflar, Taraflardan, kendi bayraklarını taşıyan gemilerde veya kendi yasaları çerçevesinde hizmet veren uçaklarda işlenen suçlara ilişkin yargı yetkisi oluşturmalarını talep etmektedir. Bu yükümlülük halen birçok ülkenin yasal düzenlemelerinde yer almaktadır; gemiler ve uçaklar kayıtlı oldukları ülkenin hukukuna tabi tutulmaktadır. Bu tip bir yargı düzeni, fiilin gerçekleştirildiği gemi veya uçağın o sırada ülkenin kaza yetkisinin bulunmadığı yerlerde olduğu durumlarda son derece yararlıdır; çünkü aksi takdirde paragraf 1 (a) kaza hakkının temeli olarak kullanılamayacaktır. Fiilin, bayrağın veya kaydın sahibi ülkenin kaza yetkisinin bulunduğu bölgenin dışında bulunan bir gemide veya uçakta gerçekleşmesi halinde, böyle bir kural olmadığı sürece, kaza yetkisini hiçbir ülke kullanamayacaktır. Ayrıca, suçun o sırada başka devletin sularında veya hava sahasında seyretmekte olan bir gemide veya uçakta işlendiği durumlarda, bu ülkenin kendi kaza hakkını kullanması önünde birtakım pratik engeller olacaktır; dolayısıyla böyle durumlarda kayıt sahibi ülkenin de kaza yetkisine sahip olmasında yarar vardır.

224. Paragraf 1 (d) yurttaşlık ilkesini temel alır. Yurttaşlık teorisi en fazla medeni hukuk geleneği olan ülkelerce uygulanır. Bu ilkeye göre, belirli bir ülkenin yurttaşları, o ülkenin dışında olduklarında bile ülkelerindeki yasalara uymak zorundadırlar. Alt paragraf (b)’ye göre, bir yurttaş kendi ülkesinin dışında herhangi bir suç işlerse, o kişinin yurttaşı olduğu Taraf kendisini kovuşturabilmelidir. Metni hazırlayanlar, bunu, kadınlara yönelik şiddetin belirli biçimlerine karşı mücadele açısından özellikle önemli görmüşlerdir. Gerçekten de, kadınların ve kızların tecavüz veya cinsel şiddete, zorla evlendirmeye, genital mutilasyona, namus adına işlenen suçlara, zorla düşük yaptırma ve zorla kısırlaştırma gibi işlemlere maruz kaldıkları kimi ülkelerde, bu fiillere ilişkin araştırmaların başarılı biçimde sürmesini sağlayacak kararlılık ve kaynaklara veya bunlar için gerekli hukuksal çerçeveye sahip değillerdir. Sonuçta, fiilin gerçekleştiği ülke bu fiili suç saymıyor olsa bile, paragraf 2 sayesinde bu tür olaylar gerekli hukuksal işlemlere tabi tutulabilecektir.

225. Paragraf 1 (e) ikamet yerleri Taraf devletin topraklarında olan kişiler için geçerlidir. Buna göre Taraflar, kendi topraklarında yaşamakta olan kişilerin ülke dışında gerçekleştirdikleri fiiller

için yargı yolunu açacaklardır ve bu da ülke dışında işlenen şiddet fiillerinin cezalandırılmasına katkıda bulunacaktır. Çekincelerle ilgili Madde 78, paragraf 2, Taraflara, bunu uygulamama veya yalnızca belirli durumlar ve koşullarda uygulama hakkı tanımaktadır.

226. Paragraf 2 mağdurun yurttaşlığı veya ikamet durumu ile ilgilidir. Yurttaş mağdurların özel çıkarları ile kendi yurttaşlarına veya ülkesinde yaşamakta olanlara yönelik suçları kovuşturma açısından ilgili devletin çıkarlarının örtüştüğü ilkesine dayanmaktadır. Dolayısıyla, bir ülkenin yurttaşı veya orada ikamet eden kişi ülke dışında işlenen bir suçun mağduru ise, ilgili Taraf işlemleri başlatmak üzere yargı mekanizmasını işletmenin yollarını arayacaktır. Bununla birlikte, “yollarını arama” ifadesinin de ortaya koyduğu gibi, burada Taraflara getirilen bir yükümlülük yoktur.

227. Paragraf 3 bu Sözleşme'nin getirdiği önemli bir değer fazlasını temsil etmekte ve mağdurların korunmasında daha ileri bir adım oluşturmaktadır. Getirilen hüküm, Sözleşme kapsamındaki en ciddi suçlar söz konusu olduğunda, fiillerin işlendikleri yerlerde suç sayılmasını öngören yerleşik çifte suçluluk kuralını ortadan kaldırmaktadır. Burada amaçlanan, kadınlara karşı şiddetin özellikle belirli biçimlerine karşı mücadele edilmesidir. Bunlar, bu Sözleşme'nin uygulama alanı dışında gerçekleştirilebilecek –ve çoğu kez de böyle olan- örneğin zorla evlendirme, kadınlarda genital mutilasyon, zorla düşük yaptırma ve zorla kısırlaştırma gibi kadınlara karşı şiddet fiilleridir. Dolayısıyla bu madde münhasıran Madde 36 (tecavüz dâhil cinsel şiddet), Madde 37 (zorla evlendirme), Madde 38 (kadınlarda genital mutilasyon) ve Madde 39 (zorla düşük yaptırma ve zorla kısırlaştırma) kapsamında olup ilgili Tarafın yurttaşlarınca işlenen suçlara uygulanır. Çekincelerle ilgili Madde 78'in 2. paragrafı, Taraflara, bunu uygulamama veya yalnızca belirli vakalarda ya da durumlarda uygulama seçeneği tanır.

228. Metni hazırlayanlar, paragraf 4'te, bir kişinin kendi ülkesinde veya doğal olarak yaşadığı yerde işlediği suçlarla ilgili kovuşturma başlatılmasını çoğu kez görüldüğü gibi mağdurun şikâyetine veya resmi mercilerin beyanına tabi kılınması durumuna son vermek istemişlerdir. Bu hükmün amacı, ülke dışında işlenen suçların kovuşturulmasını kolaylaştırmaktır. Kimi devletler kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddetin kimi biçimlerini araştırmada gerekli kararlılığa veya kaynaklara sahip olmadığından, mağdurun şikâyetinde bulunması veya ilgili mercilerin bu konuda dosya hazırlamaları gibi koşullar çoğu kez kovuşturmanın önünde engel oluşturmaktadır. Bu paragraf münhasıran ilgili Tarafın yurttaşlarınca işlenen şu suçlar için geçerlidir: Madde 36 (tecavüz dâhil cinsel şiddet), Madde 37 (zorla evlendirme), Madde 38 (kadınlarda genital mutilasyon) ve Madde 39 (zorla düşük yaptırma ve zorla kısırlaştırma). Çekincelerle ilgili Madde 78 paragraf 2, Taraflara, bu yargı yolunu kullanmama veya yalnızca belirli durum ve koşullarda kullanma hakkını tanımaktadır.

229. Paragraf 5 aut dedere aut iudicare (iade et veya yargıla). Paragraf 5 şunu öngörür: Herhangi bir kişiyi ülkesine iade etmeyi reddeden bir Taraf, ilgili uluslararası anlaşmalara göre kişinin kendisine iadesini talep eden Tarafın bunu istemesi durumunda, söz konusu kişinin durumunu kendisi araştırır ve kovuşturur. Suç, işlendiği yerde cezalandırılabilirse veya herhangi bir devletin kaza hakkının bulunduğu bölge dışında işlenmişse, Paragraf 4 Tarafların yargı yoluna başvurmadan alıkoymaz.

230. Öyle durumlar olabilir ki bu Sözleşme kapsamındaki kimi şiddet biçimleri söz konusu olduğunda faillerden kimileri veya tüm failer hakkında yargı yetkisi birden fazla Tarafa aittir. Örneğin, bir kadın kandırılarak başka bir ülkeye götürülebilir ve bu ülkede kendi isteği dışında evlenmeye zorlanabilir. İşlemlerin gereksiz yere tekrarından, mağdurlara ve tanıklara gereksiz yükler bindirmekten kaçınmak veya hukuk sürecinin etkili biçimde işlemlerini sağlamak için, ilgili Taraflardan paragraf 6 uyarınca en uygun hukuk süreci konusunda karara varmak üzere birbirleriyle istişarede bulunmaları istenmektedir. Başka durumlarda ise, suçlanan kimilerini belirli bir ülkenin, diğerlerini ise bir veya birden fazla ülkenin kovuşturması en iyi yol olabilir. Paragraf, her iki yola da izin vermektedir. Son olarak, istişarede bulunma yükümlülüğü mutlak değildir; bu yola “gerekli görüldüğünde” başvurulacaktır. Dolayısıyla, örneğin, Taraflardan biri böyle bir istişarenin gerekli olmadığı kanaatindeyse (sözgelimi diğer tarafın bu konuda harekete geçmeyi düşünmediği bilgisini alırsa) veya istişarenin kendi araştırmalarını veya süreçlerini olumsuz etkileyeceği görüşündeyseniz, istişareyi geciktirebilir veya bu sürece hiç girmeyebilir.

231. Bu maddenin 1. paragrafında belirtilen yargı yetkisinin temelleri bunlardan ibaret değildir. Paragraf 7, Taraflara, kendi iç hukuklarına göre başka cezai uygulama türleri için izin vermektedir.

Madde 45 – Yaptırımlar ve önlemler

232. Bu madde, ceza hukuku çerçevesinde cezalandırılması gereken çeşitli fiilleri tanımlayan 33'ten 41'e kadar olan maddelerle yakından bağlantılıdır. Bununla birlikte, cezai nitelik taşıyan taşımaların her tür yaptırım için geçerlilik taşır. Yukarıda sözü edilen maddelerin getirdiği yükümlülükler uyarınca Madde 45, Taraflardan, başlattıkları işlemlerle suçun ciddiyeti arasında uyum sağlamalarını, “etkili, orantılı ve caydırıcı” yaptırımlar getirmelerini talep etmektedir. Bunun uygun olduğu durumlarda başka ülkeye iadeyi beraberinde getirebilecek hapis cezaları buna dâhildir. Metni hazırlayanlar, Sözleşme kapsamında tanımlanan hangi suçlara hapis cezasının uygun düşeceğinin belirlenmesini Taraflara bırakmıştır. Avrupa Suçluların İadesi Sözleşmesi'nin (ETS No. 24) 2. Maddesinin, talepte bulunan ve kendisinden talepte bulunulan ülkelerin yasalarına göre özgürlükten yoksun bırakılma yaptırımını gerektirebilecek, en azından bir yıl süreyle gözaltında bulundurma veya daha ağır yaptırımların söz konusu olduğu suçlarda suçlunun iadesini öngördüğü unutulmamalıdır.

233. Paragraf 2, ek olarak, failere ilişkin alınabilecek diğer önlemlere alan açmaktadır. Hüküm, iki örnek sıralamaktadır: Mahkûm edilen kişinin izlenmesi veya denetlenmesi; mağdurun güvenliğinin başka yoldan güvence altına alınamadığı durumlarda çocuğun yüksek yararı bunu gerektiriyorsa da velayet hakkının failin elinden alınması. Buradaki ikinci durumda “çocuğun yüksek yararına” yapılan atıf, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin 3 Aralık 2009 tarihinde Zaunegger v. Almanya davasında verdiği karar doğrultusundadır. Bu kararda üye devletlerin çoğunluğunda “velayetle ilgili kararların çocuğun yüksek yararını esas alması gerektiği” belirtilmektedir. (§60). Özellikle dikkat edilmesi gereken husus, velayet haklarıyla ilgili olarak alınan önlemlerin hiçbir durumda çocuğu tehlikeye düşürücü, ona zarar verici mahiyet taşımasıdır. Velayet hakkı ve çocukla temas çoğu durumda birbiriyle bağlantılı olmakla birlikte, metni hazırlayanlar, kimi Tarafların kendi hukuklarında bu iki hususu birbirinden

ayırmiş olabileceklerini hesaba katmış, dolayısıyla herhangi bir ebeveyne velayet hakkı olmaksızın da çocukla temas edebilme olanağı tanımışlardır. Özellikle bir ebeveynden diğereine yönelik ve çocuğun tanıklık ettiği ev içi şiddet olaylarında, fail durumundaki ebeveynle temas çocuğun yararına olmayabilir. Bu temasın sürmesi çocuğun üzerinde yaratabileceği olumsuz etkinin yanı sıra, failin mağdur duruma düşürdüğü kişinin güvenliği açısından da ciddi bir risk oluşturabilir; çünkü böyle bir temas sayesinde fail söz konusu mağdur ile de temasa geçip onu görebilir, verilen kısıtlayıcı veya engelleyici emri bu bahaneyle boşa çıkartabilir. Mağdurları korumaya yönelik tüm hukuk önlemlerinin başka bağlamlarda alınan hukuk önlemleriyle tutarlı olması, birinin diğereine çelmemesi önemlidir.

Madde 46 – Ağırlaştırıcı durumlar

234. Madde 46 Taraflardan, a'dan i'ye kadar olan alt paragraflarda değinilen koşulları, Sözleşme'de tanımlanan suçlara yönelik cezaların belirlenmesinde ağırlaştırıcı durum olarak dikkate almalarını istemektedir. Ancak bu durum ve koşulların, hâlihazırda suçu oluşturan öğeler arasında yer almaması gerekir. Bu ilke, ağırlaştırıcı koşulların Tarafın benimsediği ulusal yasalarda suçun oluşturucu unsurları arasında zaten yer aldığı durumlar için geçerlidir.

235. "Dikkate alınabilir" ifadesinin kullanılmasıyla metni hazırlayanlar, Sözleşme'nin taraflara belirli bir yükümlülük getirdiğinin altını çizmek istemişlerdir. Buna göre, yargıçlar için bunları uygulama gibi bir yükümlülük olmasa bile, Taraflar, bu ağırlaştırıcı durumların mahkemece dikkate alınmasını sağlamalıdır. Ek olarak, "iç hukukun ilgili hükümlerine uygun olarak" ifadesiyle de bir gerçek yansıtılmak istenmiştir: Avrupa'daki çeşitli hukuk sistemleri ağırlaştırıcı durumlar söz konusu olduğunda farklı yaklaşımlara sahiptir ve dolayısıyla Taraflar kendi hukuk kavramlarından kimilerini muhafaza edebileceklerdir. Böylece, Taraflar, ceza hukuku sistemlerindeki yaptırımların uygulanmasıyla ilgili ilkelerini değiştirmek zorunda kalmadan bu hükmü esnek biçimde uygulayabileceklerdir.

236. Alt paragraf a ilk ağırlaştırıcı durum olarak, fiilin, iç hukukta tanımlandığı şekliyle eski veya hâlihazırdaki eşe ya da partnere karşı, bir aile üyesi, mağdurla birlikte yaşamakta olan kişi veya otoritesini kötüye kullanan kişi tarafından işlendiği durumları söz konusu etmektedir. Bu, suçun iç hukukça tanımlandığı şekliyle eski veya hâlihazırdaki evlilik veya evlilik dışı partnere karşı işlendiği çeşitli durumları kapsamaktadır. Ayrıca, ana baba, büyükanne, büyükbaba, çocuklar ve mağdurla ailesel bağımlılık ilişkisi olan mağdur yakını kişiler de bu kapsama girmektedir. Mağdurla birlikte yaşamakta olan kişi tanımı, aile üyeleri dışında aynı hanede yaşamakta olan kişilerle ilgilidir. Otorite sahibi kişiden anlaşılması gereken, örneğin öğretmen veya işveren gibi, mağdura üst konumda olan kişilerdir. Bu durumlarda ortak olan öğe, böyle bir ilişkide normal olarak var olan güven ve ilişki çerçevesinde bu güvenin kötüye kullanılmasından ileri gelebilecek özel duygusal hasardır. Paragrafta yer alan "iç hukukta tanımlandığı şekliyle partnerler" atfı, asgari olarak, eski veya hâlihazırdaki partnerlerin iç hukukta belirtilen koşullara uygun olarak kapsanacağı anlamına gelir. Burada dikkate alınması gereken nokta, ağırlaştırıcı durumu yaratanın, ilişkinin beraberinde getirdiği yakınlık ve güven olduğu hususudur.

237. İkinci ağırlaştırıcı durum olarak alt paragraf b sürekli tekrarlanan suçlarla ilgilidir. Burada kastedilen, bu Sözleşme’de suç olarak belirlenen herhangi bir fiilin belirli bir fail tarafından belirli bir zaman dilimi içinde birden fazla tekrarlanmasıdır. Bundan hareketle, metni hazırlayanlar, suç teşkil eden belirli bir fiile tekrar tekrar maruz kalmanın mağdur üzerindeki özellikle yıkıcı etkilerini vurgulama gereği duymuşlardır. Ev içi şiddet söz konusu olduğunda sıkça görülen durum budur ve bu gerçekten hareket edilerek mahkeme kararlarının ağırlaştırılması seçeneği üzerinde durulmuştur. Burada dikkate alınması gereken husus şudur: Aynı failin mahkûmiyetiyle sonuçlanan benzer nitelikte bir fiile ilişkin gerçekler, alt paragraf b kapsamında tekrarlanan bir fiil sayılmayıp alt paragraf i’ye göre kendi başına ağırlaştırıcı durum oluşturur.

238. Ağırlaştırıcı üçüncü durum olarak alt paragraf c, belirli koşullar nedeniyle güç durumda kalan bir kişiye karşı işlenen suçlara atıfta bulunur (güç durumda kalma örnekleri için bakınız paragraf 87).

239. Dördüncü ağırlaştırıcı durum olarak alt paragraf d bir çocuğa karşı veya bir çocuğun yanında işlenip çocuğu da mağdur durumda bırakan suçları ele almaktadır. Metni hazırlayanlar, bu Sözleşme’de tanımlanan suçlardan herhangi birinin çocuğa karşı işlenmesinin özellikle suç teşkil edici içeriğini öne çıkarmak istemişlerdir.

240. Beşinci ağırlaştırıcı durum olarak alt paragraf e, suçun birlikte hareket eden iki veya daha fazla kişi tarafından işlenmesiyle ilgilidir. Burada iki veya daha çok sayıda kişi tarafından işlenen toplu bir fiil söz konusudur.

241. Altıncı ağırlaştırıcı durum olarak alt paragraf f aşırı şiddetin daha önce veya olay sırasında vuku bulduğu suçlara atıfta bulunur. Burada söz konusu olan, aşırı yoğun ve mağdurun yaşamı açısından risk oluşturan fiziksel şiddet fiilleri söz konusudur.

242. Yedinci ağırlaştırıcı durum olarak alt paragraf g, silah tehdidine başvurulmasıyla ilgilidir. Metni hazırlayanlar metne bunu dâhil ederek, mağdurun ölümü de dâhil silah kullanmanın yol açabileceği, özellikle suç oluşturucu fiillere vurgu yapmışlardır.

243. Sekizinci ağırlaştırıcı durum olarak alt paragraf h, fiilin mağdur açısından ciddi fiziksel veya psikolojik zararla sonuçlandığı durumlarla ilgilidir. Burada söz konusu olan, mağdurun özellikle ciddi fiziksel veya psikolojik zarara maruz kaldığı, özellikle uzun dönemli sağlık sorunlarına yol açan durumlardır.

244. Son ağırlaştırıcı durum olarak alt paragraf i, failin daha önce de benzer fiiller nedeniyle mahkûm olduğu durumlarla ilgilidir. Metni hazırlayanlar burada, Sözleşme’nin kapsadığı pek çok suçun, bu arada özellikle ev içi şiddetin tekrarlanmaya müsait fiiller arasında yer aldığına dikkat çekmek istemişlerdir.

Madde 47 – Başka bir Tarafça verilen hükümler

245. Bu Sözleşme çerçevesinde belirlenen kimi suçlar ulus ötesi boyut taşıyabilir ya da bir başka ülkede veya birden çok ülkede yargılanıp hüküm giymiş failer tarafından işlenmiş

olabilir. İç hukuk düzeyinde bakıldığında, birçok hukuk sistemi daha önce başka suçları olan kişilere daha farklı, genellikle daha ağır cezalar öngörmektedir. Genel olarak, yalnızca belirli bir ülkenin mahkemelerinin verdikleri hükümler “daha önceki ceza” olarak kabul edilmektedir. Geleneksel olarak, yabancı ülkelerin verdikleri mahkûmiyet kararları, caza hukukunun ulusal bir mesele sayılması, ulusal hukuk sistemlerinde farklılıklar olabileceği ve bir yerde de yabancı ülkelerde verilen yargı kararlarına kuşkuyla bakıldığı için ceza hukukunda her zaman dikkate alınmamıştır.

246. Suçun uluslararasılaşması sonucunda ceza hukuku standartları da uluslararası mahiyet kazandığından ve farklı ülkelerin yasaları arasında bir uyumlulaşma görüldüğünden, bu tür tezlerin gücü bugün eskisine göre azalmıştır. Ayrıca, birkaç on yıllık bir zaman diliminde lkeler AİHS gibi belgeler benimsemişlerdir ve bunların yaşama geçirilmesi katılımcı devletlerin tümünün yargı sistemlerine daha fazla güven duyulmasını sağlayan ortak güvenceler için sağlam bir zemin oluşturulmasına katkıda bulunmuştur.

247. Uluslararası suç tekrarı ilkesi bir dizi uluslararası hukuk belgesinde yer etmiştir. Örneğin, 30 Mart 1961 tarihli New York Uyuşturucu Maddeler Sözleşmesi Madde 36(2)(iii)’e göre, ülke dışında verilen mahkûmiyet kararları, her bir Tarafın kendi anayasal hükümlerine, hukuk sistemine ve i hukukuna tabi olmak üzere, mükerrer suç tespitinde dikkate alınmak durumundadır. Euro para biriminin kullanılması bağlamında sahtecilik olaylarına karşı korunmayı ceza ve diğer yaptırımlarla artırmayı ngren 2000/383/JHA sayılı ereve Kararı değiştiren 6 Aralık 2001 tarihli Konsey ereve Kararının 1. Maddesine göre Avrupa Birliği yesi devletler, kalpazanlıkla ilgili olarak bir başka ye devlette verilen nihai kararı suçluluk tespiti olarak tanımak durumundadırlar.

248. Uluslararası düzeyde standart bir mükerrer suç kavramı yoktur ve kimi ülkelerdeki yasalar bu kavrama hiç yer vermez. lke dışında verilen mahkûmiyet kararlarının hüküm verme sırasında her zaman mahkemenin dikkatine sunulmuyor olması da pratikte güçlük yaratan bir başka husustur. Bununla birlikte, Avrupa Birliği ye devletlerinde verilen yargı kararlarının yeni cezai süreçlerde dikkate alınmasıyla ilgili 2008/675/JHA sayılı ereve Konsey kararının 3. Maddesi ilk kez genel olarak –belirli suçlarla sınırlı kalmamak üzere– bir başka (ye) devlette önceden verilen yargı hükmünü de dikkate alma yükümlülüğü getirmiştir.

249. Dolayısıyla Madde 47, belirli bir hüküm değerlendirilirken, bir başka Tarafça verilen nihai hükümlerin de dikkate alınmasına imkân tanımaktadır. Taraflar, bu hkme uygun davranma adına, yabancı mahkemeler tarafından daha önce verilen mahkûmiyet kararlarının, bu kararların yetkili mercilerle bilinmesi durumunda, daha ağır cezalara yol açmasını sağlayacak iç hukuk düzenlemeleri yapabilirler. Taraflar ayrıca, hüküm verilirken kişinin özel durum ve koşullarını dikkate alma yetkileri çerçevesinde, mahkemelerin daha önceki bu mahkmiyetleri de dikkate almasını sağlayabilirler. Bu çerçevede ayrıca şu ilkenin de gözetilmesi gerekir: Faile, daha önceki mahkmiyetin ulusal ölçekteki bir mahkûmiyet olması durumunda uygulanabilecek hukuk işlemlerinden daha ağır ve elverişsiz işlemler uygulanmamalıdır.

250. Bu hüküm, mahkemelere veya kavuşturma makamlarına, kovuşturulan kişilerin daha önce bir başka Tarafın mahkemelerinde nihai hüküm giymiş olup olmadıklarını araştırmak

üzere harekete geçme şeklinde pozitif bir yükümlülük getirmez. Bununla birlikte unutulmaması gerekir ki, Cezai Konularla Karşılıklı Yardımlaşma Avrupa Sözleşmesi'nin (ETS No. 30)13. Maddesine göre bir Tarafın yargı mercileri bir başka Taraftan, herhangi bir ceza davasıyla ilgili olarak yargı kayıtları ile ilgili bölümler ve bilgiler talep edebilir.

Madde 48 – Zorunlu tutulan alternatif uyuşmazlık çözümü veya hüküm işlemlerinin yasaklanması

251. Avrupa Konseyi üyesi birçok devletin iç hukuku, gerek ceza hukukunda gerekse medeni hukukta alternatif uyuşmazlık çözümü ve hüküm süreçleri öngörür. Özellikle aile hukuku söz konusu olduğunda, yargı kararlarına alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri, aile ilişkileri ve daha kalıcı çözümler açısından daha yerinde sayılır. Kimi hukuk sistemlerinde arabuluculuk veya uzlaştırma gibi alternatif çözüm ve hüküm yollarına ceza hukukunda da başvurulur.

252. Metni hazırlayanlar, bu alternatif yöntemlerin ceza hukuku ve medeni hukuk kapsamındaki birçok dava için sağladıkları avantajları sorgulamamakla birlikte, bir noktayı vurgulama gereği duymuşlardır: Özellikle bu tür alternatif ihtilaf çözüm yöntemleri zorunlu tutulduğunda ve karşıtların yer aldıkları mahkeme süreçlerinin yerini aldığı anda, olumsuz birtakım sonuçlar da ortaya çıkabilir. Şiddet mağdurları, alternatif çözüm süreçlerine, hiçbir zaman faille eşit düzeyde giremezler. Mağdurların utanç, çaresizlik ve güçsüzlük duygularıyla baş başa bırakılmaları, buna karşılık faillerin güç ve egemenlik duygusuna kapılmaları bu tür suçların doğasında vardır. Ev içi şiddetin ve kadınlara karşı şiddetin yeniden özelleşmesinden kaçınmak ve mağdurun adalet arayışını güçlendirmek açısından, başında doğal yargıcın yer aldığı ve yürürlükteki ulusal yasalar uyarınca yürütülecek karşıtlık temelindeki yargı süreçlerine erişimin sağlanması devletin sorumluluğundaki bir iştir. Sonuçta paragraf 1, Tarafların kendi iç ceza ve medeni hukuklarında alternatif herhangi bir çözüm sürecine katılmalarını zorunlu tutan düzenlemeleri yasaklamalarını talep eder.

253. Bu maddenin 2. paragrafı, alınan hukuksal önlemlerin mağdur üzerindeki olası ve maksat dışı olumsuz sonuçlarının önlenmesini hedefler. Sözleşme'de tanımlanan suçların faillerinden çoğu mağdurun kendi ailesinden kişilerdir. Dahası, bu kişiler çoğu kez tek başlarına ailelerinin geçimini sağlayanlar ve muhtemelen küçük/sınırlı aile gelirinin tek kaynağıdır. Dolayısıyla bir faile para cezası verilmesi aile gelirine de yansıyacak veya nafaka ödeme gücünü etkileyecektir ki sonuçta bunlar da mağdur için maddi sıkıntılara yol açabilir. Böyle bir önlem bu durumda mağdurun dolaylı olarak cezalandırılması anlamını da taşıyabilir. Dolayısıyla bu hüküm, Taraflardan şunu sağlamalarını talep etmektedir: Faile getirilen herhangi bir para cezası, dolaylı olarak, mağdur için maddi sıkıntı yaratacak bir mahiyet taşımamalıdır. Ancak bunun yargının bağımsızlığına gölge düşürmemesi ve yaptırımlara kişisel bir yaklaşıma yol açmaması önemlidir.

Bölüm VI – Soruşturma, kovuşturma, usul hukuku ve koruyucu önlemler

254. Bu bölüm, Sözleşme'nin daha önceki bölümlerinde belirtilen hakların ve görevlerin pekiştirilmesi amacıyla, Sözleşme'de yer alan her tür şiddet biçimine karşı soruşturma,

kovuşturma, usul hukuku ve korumayla ilgili olup geniş bir alana yayılan konuları ele alan çeşitli hükümler içermektedir.

Madde 49 – Genel yükümlülükler

255. Metni hazırlayanlar, kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddet olaylarına araştırmalarda ve hukuk süreçlerinde düşük öncelik tanınmasını önlemek istemişlerdir. Bu düşük öncelik nedeniyle failer bir tür dokunulmazlık güveni kazanabilmekte ve gene bu yüzden bu tür şiddet olayları sineye çekilmektedir. Paragraf 1 bu amaca yönelik olarak, bu Sözleşme kapsamındaki her tür şiddetle ilgili araştırmaların ve hukuk süreçlerinin hiçbir gecikme ve savsaklama olmadan yürütülmesini sağlama yükümlülüğü getirmektedir. Böylece, önemli kanıtların elde edilmesinde, mahkûmiyet oranlarının artırılmasında ve dokunulmazlık durumlarına son verilmesinde ilerlemeler sağlanabilecektir. Burada, araştırmaların ve hukuk süreçlerinin çabuklaştırılmasına önem verilirken, bu aşamalarda mağdurların haklarına saygı gösterilmesinin taşıdığı önem de gözden kaçırılmamalıdır. Dolayısıyla paragraf 1 Taraflardan, mağdurların zaten yaşamış bulunduğu olumsuzlukların araştırma ve hukuk süreçlerinde daha da ağırlaştırıcı durumlardan kaçınılmasını ve ceza davalarında kendilerine yardımcı olunmasını sağlayacak önlemleri mümkün olduğunca almalarını talep etmektedir.

256. Paragraf 2, bu Sözleşme kapsamındaki her tür şiddet olayına ilişkin araştırma ve kovuşturmanın etkili biçimde yürütülmesini sağlama yükümlülüğü getirerek yukarıda değinilen yükümlülüğü tamamlamaktadır. Başka bir deyişle, örneğin, ilgili kanıtları derleyerek, mevcut tüm tanıkları dinleyerek, çok disiplinli yaklaşım temelinde adli tıp incelemelerini yürüterek, en son suç inceleme yöntemlerine başvurarak eldeki dava neyse bunun kapsamlı bir analizi yapılmalıdır. Metni hazırlayanlar, bu yükümlülüğün bir parçası olarak başka bir gerekliliğe dikkat çekmişlerdir: Tüm araştırmalar ve başvuru tüm usuller insan hakları temel ilkelerine uygun olmalıdır ve şiddet olayına toplumsal cinsiyet temelli bir anlayış getirmelidir. Burada kastedilen, özellikle, bu hükmün uygulanmasına yönelik olarak alınan önlemlerin, AİHS'nin 6. Maddesine uygun olarak savunma tarafının haklarını zedeleyecek ve adil ve tarafsız yargılama gereklerine ters düşecek içerikte olmamasıdır.

Madde 50 – İvedi müdahale, önleme ve koruma

257. Paragraf 1 yasa infaz görevlilerinden mağdurlara ivedi ve yakın koruma sağlayarak anında uygun tepkiyi vermelerini isterken, paragraf 2, önleyici operasyonel önlemler ve kanıt toplama dâhil olmak üzere bu Sözleşme'nin kapsamına giren her tür şiddetle anında ve gerektiği gibi ilgilenme görevinin yerine getirilmesi çağrısında bulunmaktadır.

258. Bu yükümlülüklerin yerine getirilmesi, örneğin, aşağıdakileri de öngörür:

- sorumlu infaz yetkililerinin risk altındaki kişinin bulunduğu yere girme hakkı;
- sorumlu infaz yetkililerinin mağdurlara uygun yollardan yardımcı olmaları ve tavsiyelerde bulunmaları;

– mağdurların, kendileriyle infaz yetkilileri arasında güvene dayalı ilişki tesisine imkân tanıyan yerlerde, gecikmeksizin, özel eğitim almış ve yerine göre kadın personel tarafından dinlenilmesi;

– üst düzey sorumluluk taşıyanlar da dâhil, infaz yetkilileri arasında yeterli sayıda kadın bulunmasının sağlanması.

259. Cinayet veya cinayete teşebbüs olmak üzere şiddetin en açık ve uç biçimlerinin önlenmesi için etkili önlemler alınmalıdır. Bu kapsamdaki her durum, daha ileri düzeyde önlemlerin geliştirilebilmesi açısından, korumanın başarısız kalma olasılıklarını da belirleyecek şekilde titizlikle incelenmelidir.

Madde 51 – Risk değerlendirmesi ve risk yönetimi

260. Mağdurun güvenliğiyle ilgili duyarlılıklar, bu Sözleşme kapsamındaki her tür şiddet fiiline ilişkin müdahalelerin merkezinde yer almalıdır. Dolayısıyla bu madde belirli bir yükümlülük getirmektedir. Bu yükümlülüğe göre, salt polisle sınırlı kalmamak üzere ilgili tüm yetkililer, belirli bir mağdurun güvenlik durumu ile ilgili riskleri tek tek özel durumlar bazında, standart usullere göre ve karşılıklı işbirliği çerçevesinde değerlendirmeli ve buna göre bir plan geliştirmelidir. Birçok fail mağdurlarını ölüm tehdidi dâhil tehdit etmektedir ve geçmişte de mağdurlarını ciddi şiddet fiillerine maruz bırakmıştır. Dolayısıyla, herhangi bir risk değerlendirmesinde ve yönetiminde şiddetin, özellikle de ölümcül içerik taşıyanının tekrarlanması olasılığı üzerinde durulması ve durumun ciddiyetinin yeterince değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

261. Bu hükümden amaçlanan, yüksek risk altındaki mağdurları korumak üzere çok kuruluşlu ve etkili bir profesyoneller ağının oluşturulmasını sağlamaktır. Dolayısıyla risk değerlendirmesi, gerektiğinde eşgüdümlü bir güvenlik ve destek ağı oluşturmak üzere söz konusu mağdur için bir güvenlik planı hazırlayarak belirlenen riski yönetme amacıyla yürütülmelidir.

262. Bununla birlikte, yeni şiddet fiillerinin önlenmesine ve yönetilmesine yönelik olarak alınan önlemlerin, suçlanan kişilerin haklarına her durumda saygılı davranılmasına olanak tanıması önemlidir. Bu arada, bu tür önlemlerin mağdurların maruz kaldıkları zararı daha da ağılaştırıcı mahiyette olmamasının, araştırmaların ve yargı süreçlerinin ikincil bir mağduriyete daha yol açmamasının sağlanması çok büyük önem taşır.

263. Paragraf 2, bu maddenin ilk paragrafında atıfta bulunulan risk değerlendirmesinde failerin ateşli silah bulundurmalarına ilişkin güvenilir bilgileri gerektiği gibi dikkate alma yükümlülüğünü daha da genişletmektedir. Failerin ateşli silah bulundurmaları yalnızca mağdur üzerinde denetim kurmanın güçlü bir aracı olmakla kalmayıp aynı zamanda insan öldürme riskini de artıran bir durumdur. Bu söylenen, çatışma sonları durumlar veya ateşli silahlara sahip olmanın yerleşik bir gelenek olduğu ülkelerde özellikle geçerlidir ve böyle koşullarda failer silahlara çok daha rahat erişebilmektedirler. Bununla birlikte, kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddet olaylarında ateşli silahların da kullanıldığı durumlara yalnızca böyle yerlerde değil hemen tüm ülkelerde rastlanmaktadır. Bu nedenle metni hazırlayanlar Taraflara belirli bir yükümlülük getirmiştir: Mağdurun karşı karşıya olduğu risklere ilişkin

değerlendirmelerde, araştırmanın tüm aşamalarında ve koruyucu önlemler alınırken, mağdurların güvenliğini sağlamak için, failin yasal veya yasa dışı yollardan ateşli silah sahibi olup olmadığı veya bu silahlara ulaşım ulaşamayacağı sistematik biçimde dikkate alınacaktır. Örneğin, acil durum engelleme, kısıtlama ve koruma emirleri çıkartılırken ve bu Sözleşme kapsamındaki herhangi bir fiile ilişkin hükümlerde, Taraflar, kendi iç hukuk sistemleri çerçevesinde, ateşli silahlara ve cephaneye hemen el konulmasını sağlamak için gerekli önlemleri alabilirler. Ek olarak, ciddi şiddet olaylarında kullanılabilecek her tür silahın, özellikle saldırı amaçlı bıçakların kapsanması açısından, Taraflar, mümkün olduğu ölçüde bu silahların bulundurulması veya bunlara erişilmesi konusunu da dikkate almalıdırlar.

Madde 52 – Acil durum uzaklaştırma emirleri

264. Yakın tehlike durumlarında, ev içi şiddet mağduru bir kişinin güvenliğini sağlamanın en etkili yolu mağdur ile fail arasında fiziksel bir mesafe bulunmasını sağlamaktır. Pek çok durumda bu, iki kişiden birinin diğeriyle paylaştığı yerden bir süre için uzaklaşmasını veya failin mağdurun kaldığı yeri terk etmesini gerektirir. Acilen ve belirsiz bir süre için bir yere sığınma yükünü çoğu durumda kendisine bağımlı çocukları olan, ilişkileri çok sınırlı mağdura yıkma yerine, metni hazırlayanlar, mağdurun kendi yerinde kalıp failin oradan uzaklaşmasını sağlamaya önem vermişlerdir. Dolayısıyla bu hükümde getirilen yükümlülüğe göre resmi merciler ev içi şiddet olayı failine evi terk etme emri vermeye, failin geri dönüp mağdurla yeniden temas etmesini engellemeye yetkili olacaklardır. Yakın tehlike durumu ilgili yetkililer tarafından değerlendirilmelidir. Metni hazırlayanlar, böyle bir emrin geçerlilik süresinin ne kadar olacağını belirlenmesini Taraflara bırakmışlardır. Ancak her durumda bu sürenin mağdura etkili bir koruma sağlanmasına yetecek kadar olması gerekir. Avrupa Konseyi üyesi ülkelerde görülen bu tür emirlerle ilgili örnekler, sürenin, yeniden uzatılma olsun olmasın, 10 gün ile dört hafta arasında değiştiğini göstermektedir. Yukarıdaki gibi, metni hazırlayanlar, bu tür emirler vermeye yetkili mercilerin ve başvurulacak usullerin belirlenmesini, kendi ulusal hukuk ve anayasa sistemleri çerçevesinde Taraflara bırakmışlardır.

265. “Yakın tehlike” terimi, ev içi şiddet kapsamında olup hemen zarara yol açabilecek, halen gerçekleşmiş veya tekrarlanma olasılığı bulunan durumları anlatır.

266. Son olarak, bu hüküm, Taraflardan, alınan herhangi bir önlem uygulanırken mağdurun veya risk altındaki kişinin güvenliğine özel özen göstermelerini talep eder. Bu da önlemin koruyucu niteliğinin bir göstergesidir.

Madde 53 – Kısıtlama veya koruma emirleri

267. Bu hüküm, ülkedeki yasal düzenlemelerin, bu Sözleşme kapsamında yer alan her tür şiddetin mağdurları için göz önünde bulundurma ve/veya koruma emirleri çıkartılmasına olanak tanınması yükümlülüğünü getirir. Dahası, başka şiddet fiillerine karşı koruma sağlama amacıyla bu tür emirlerin çıkartılması için gerekli kriterleri belirler.

268. Bu hüküm kısıtlama “veya” koruma emirleri ile ilgili olmakla birlikte metni hazırlayanlar kimi Taraflarda geçerli olan yasal düzenlemelerin kısıtlama ve koruma emirlerinin birlikte verilmesini mümkün kıldığını dikkate almışlardır. Kısıtlama veya koruma emri, kısa süreli acil

durum engelleme emrini tamamlayıcı mahiyette görülebilir. Amaçlanan, faile bazı şeyleri yasaklayarak, hareketlerini kısıtlayarak veya ona belirli davranışları dayatarak bu Sözleşme kapsamındaki şiddet fiillerine maruz kalma riski olan kişileri korumak üzere hızla hukuksal yol sunmaktır. Bu tür emirler kapsamında yer alan yaptırımlar kısıtlama, engelleme, tahliye, koruma, ihtiyati tedbir gibi çeşitli biçimler alabilir. Bu gibi farklılıklara karşın amaç aynıdır: Şiddet fiilinin önlenmesi ve mağdurların korunması. Bu Sözleşme'nin amacı açısından, metni hazırlayanlar, şemsiye bir kategori olarak kısıtlama veya koruma emir terimini kullanmayı tercih etmişlerdir.

269. Metni hazırlayanlar, bu tür emirlerin çıkartılmasını bir düzene bağlayacak uygun hukuk rejimini Tarafların seçmelerini uygun bulmuştur. Bu tür emirlerin medeni hukuku mu, ceza muhakemeleri usulünü mü, idari hukuku mu yoksa hepsini birden mi temel alacağı, ülkedeki hukuk sistemine ve her şeyden önce mağdurlara etkili bir koruma sağlanması zorunluluğuna bağlıdır.

270. Paragraf 2 kısıtlama ve koruma emirleri ile ilgili bir dizi belirleme içermektedir. İlk paragraf, bu emirlerin hemen yakın koruma sağlamasını ve mağdura gereksiz idari veya mali yük getirmemesini öngörmektedir. Başka bir deyişle, bu çerçevede verilen bir emir, uzun mahkeme süreçleri beklenmeksizin hemen uygulamaya sokulmalıdır. Başvuruda bulunandan ki genellikle mağdur kişidir, talep edilecek mahkeme harçları başvuruyu peşinen engelleyecek ağırlıkta olmamalıdır. Bu arada, kısıtlama veya koruma emri çıkartılması için başvuruda bulunma işlemleri mağdurlara aşırı güçlük çıkarmamalıdır.

271. İkinci girinti, emrin, değiştirilinceye veya geçersizleşinceye kadar yürürlükte olacağı özel ve belirlenmiş bir süre öngörür. Bu, bir hukuk önleminin net olarak ortaya konulmasını gerekli gören hukuksal kesinlik ilkesinden kaynaklanır. Ayrıca, emir, bir yargıç ya da yetkili başka bir merci tarafından değiştirildiğinde veya iptal edildiğinde yürürlükten kalkacaktır.

272. Üçüncü girinti Taraflardan kimi durumlarda ve gerekli olduğunda bu tür emirlerin hemen etkili olacak şekilde tek taraflı çıkartılabilmesini sağlamalarını talep eder. Başka bir deyişle bir yargıç veya yetkili başka bir kişi, yalnızca bir tarafın talebi üzerine geçici kısıtlama veya koruma emri çıkartabilir. Burada önemli olan husus, bu Sözleşme'nin 49 (2) Maddesinin getirdiği genel yükümlülükler doğrultusunda, bu tür emirlerin çıkartılmasının AİHS'nin 6. Maddesine uygun olarak savunma tarafının haklarını zedeleyecek ve adil ve tarafsız yargılama gereklerine ters düşecek içerikte olmamasıdır. Aleyhinde emir çıkartılan kişi, uygun iç hukuk kuralları çerçevesinde yetkili mercilere başvuruda bulunarak bu kararı temyiz edebilmelidir.

273. Dördüncü girinti, mağdurların, başka hukuk yollarına başvurma isteğini taşıyıp taşımadıklarından bağımsız olarak, kısıtlama ve koruma emirleri çıkartabilmelerine olanak sağlar. Örneğin, yapılan araştırmalara göre, bu tür emirlerin çıkartılabildiği durumlarda, bunlar için başvuruda bulunmak isteyen pek çok mağdur diğer yolları (ki bu yollara başvurmaları halinde cezai kovuşturma ve yargılama süreci başlayacaktır) gerektirecek suç isnadında bulunmaya hazır değildir. Dolayısıyla, kısıtlama veya koruma emri çıkartılması için yapılacak başvurular, aynı failere karşı cezai süreçler başlatılmasına tabi kılınmamalıdır. Benzer biçimde, bu tür başvurular örneğin boşanma işlemlerini başlatma koşulundan da bağımsız tutulmalıdır.

Bu arada, aynı faile karşı cezai ya da diğer hukuk işlemlerinin başlatılmış olması durumu, kısıtlama veya koruma emri çıkartılmasına engel oluşturmaz. Ancak taraflar, kendi iç hukuk düzenlemelerinde, kısıtlama veya koruma emri çıkartılmasını gerektirecek durumların ardından cezai süreçlerin de başlatılmasını öngörebilirler.

274. Beşinci paragraf Taraflardan kısıtlama veya koruma emrinin aynı faile karşı başka hukuk süreçlerinde de çıkartılmasını sağlayacak önlemleri almalarını talep etmektedir. Bu hükümlerle amaçlanan, faile karşı çıkartılan böyle bir emrin, aynı kişinin karıştığı bir davaya bakan hâkim tarafından da bilinmesini sağlamaktır.

275. Paragraf 3, bu tür emirlerin ihlali durumunda “etkili, orantılı ve caydırıcı” yaptırımlar öngörerek göz önünde tutma ve koruma emirlerine saygı gösterilmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu yaptırımlar ceza hukuku veya başka bir hukuk çerçevesinde olabilir ve etkili, orantılı ve caydırıcı içerik taşımak suretiyle hapsi, para cezasını veya başka hukuksal yaptırımları beraberinde getirebilir.

276. Son olarak, ev içi şiddet olaylarında gerçek durumun belirlenmesi zaman zaman güç olabilir. Dolayısıyla Taraflar, karşı tarafın/failin, mağdurun koruma aranişı çerçevesindeki girişimleri boşa çıkarma imkânlarını sınırlandırma konusunu düşünebilirler. Bunun sonucunda, ev içi şiddet olaylarında örneğin paragraf 1’de sözü edilen kısıtlama veya koruma emirlerinin fail ve mağduru aynı anda kapsayan bir karşılıklık içerecek şekilde çıkartılmamasına yönelik önlemler alabilirler. Ayrıca Taraflar, kısıtlama veya koruma emirleri için başvuruda bulunma hakkı söz konusu olduğunda “tahrik edici davranış” gibi nosyonlara kendi iç hukuklarında hiç yer vermeme hususunu da düşünebilirler. Çünkü bu tür nosyonlar, mağdura haksızlık edilmesine yol açacak yorum istismarlarına kapı açabilmektedir ve ev içi şiddetle ilgili yasal düzenlemelerde yer almamalıdır. Son olarak Taraflar, paragraf 1’de sözü edilen kısıtlama veya koruma emri için başvuruda bulunma hakkının mağdurlarla sınırlı kalmamasını da sağlayabilirler. Alınabilecek bu tür önlemler, hukuki girişimde bulunma engelli mağdurlarla korku, duygusal karmaşa ve bağıllık gibi nedenlerle kısıtlama veya koruma emri için başvurmaya istekli olmayan güç durumdaki kişiler açısından özellikle önem taşımaktadır.

Madde 54 – Soruşturmalar ve kanıtlar

277. Yargı süreçlerinde bir mağdurun cinsel geçmişi ve davranışları ile ilgili kanıtların zaman zaman mağdurun sunduğu kanıtların geçersiz sayılması adına istismar edildiği durumlara rastlanmaktadır. Kimi durumlarda savunma tarafı daha önceki cinsel davranışları, mağdurların saygınlığını, inandırıcılığını ve onay vermeme durumlarını zayıflatmak amacıyla kullanmaktadır. Bu söylenen, tecavüz dâhil cinsel şiddet olaylarında özellikle geçerlilik taşımaktadır. Bu tür kanıtların sunulması, mağdurların önüne gelenle cinsel ilişki kurabilen, ahlaktan yoksun, medeni hukuk ve ceza hukuku kapsamında korunmaya layık olmayan kişiler olduklarına ilişkin basmakalıp yargıları pekiştirici zararlı sonuçlar verebilir. Büyük bir çoğunluğunu kadınların oluşturduğu mağdurların saygı temelinde bir hukuk sürecinde yer almaları halinde kendilerine koruma sağlanması olasılığı daha yüksek olduğundan, tersi bir durum fiiliyatta (de facto) eşitsizliğe yol açabilir.

278. Metni hazırlayanlar, mağdurun geçmişteki cinsel davranışlarının, kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddet fiilleri için bir mazeret oluşturamayacağını, faili aklamayacağını veya sorumluluğunu azaltmayacağını vurgulamaya özel önem vermişlerdir. Bununla birlikte metni hazırlayanlar bir gerçeğin farkındadırlar: Kimi Sözleşme Taraflarında kanıtların kabul edilebilirliği ve dikkate alınması yargıcın takdir hakkındayken diğerlerinde ceza usul hukuku tarafından katı biçimde önceden belirlenmiştir. Madde 54, Taraflara, mağdurun cinsel geçmişine ve davranışlarına ilişkin kanıtların yalnızca bunun gerekli ve davayla doğrudan ilişkili olduğu durumlarda kabul edilip dikkate alınmasını sağlayacak yasal veya diğer önlemleri alma yükümlülüğü getirmektedir. Başka bir deyişle bu hüküm, gerek sivil gerekse cezai hukuk süreçlerinde söz konusu kanıtların kabul edilebilirliğini yalnızca dava konusu olan belirli bir konuyla ilgili olduğu ve önemli bir değer taşıdığı durumlarda sınırlandırmaktadır. Dolayısıyla, bu tür kanıtların kabul edilebilirliğini toptan reddetmemektedir. Yargıçların kişinin cinsel geçmişine ilgili kanıtları kabul ettikleri durumlarda bu kanıtlar ancak ikinci bir mağduriyete yol açmayacak şekilde sunulmalıdır. Mağdurlar, kendi cinsel geçmişleri ve davranışları nedeniyle ek bir travma yaşamadan hukuk süreçlerine başvurabilmelidirler.

Madde 55 – Nizasız ve re’sen yargılama

279. Metni hazırlayanlar, bu madde kapsamındaki suçların özellikle sarsıcı etkisinin bilincinde olarak, failerin yargı önüne çıkartılmasını sağlarken, uzun cezai araştırma ve hukuk süreçlerinin çoğu kez mağdurlara getirdiği ağır yükü hafifletmeyi amaçlamışlardır. Dolayısıyla bu hükümle amaçlanan, cezai araştırma ve işlemlerin, bu tür işlemlerin başlatılma yükünü mağdura yıkmadan cezai araştırma ve yargı işlemlerinin yürütülmesini sağlamaktır.

280. Paragraf 1 Taraflara belirli bir yükümlülük getirmektedir. Buna göre, biri dizi kategori kapsamındaki fiillerle ilgili araştırmalar, bir mağdur tarafından yapılan bildirim veya şikâyete “tümüyle bağlı olmayacak”, halen devam etmekte olan hukuk süreçleri mağdur beyanını veya şikâyetini geri çekmiş olsa bile yürüyecektir. Metni hazırlayanlar, bu maddede sıralanan ihlallerle ilgili araştırma ve kovuşturmanın devletin ve yetkili mercilerinin sorumluluğu altında olduğunu dikkate alarak, her hukuk sisteminde var olabilecek usulsel farklılıkları da karşılamak amacıyla “tümüyle bağlı olmama” terimini kullanmayı tercih etmişlerdir. Özellikle, metni hazırlayanlar, ciddi bedensel hasara veya ölüme yol açan fiillerin yetkili mercilerce hemen doğrudan ele alınması gerektiği görüşündedirler. Bu Sözleşme kapsamındaki fiillerin çoğunun aile üyeleri, yakın partnerler ve mağdurun yakın çevresinden kişiler tarafından gerçekleştirilmesi, bunun sonucunda ortaya çıkan utanç, korku ve çaresizlik duyguları, suç bildirim sayısının, dolayısıyla da mahkûmiyetlerin sayıda az olmasına yol açmaktadır. Bu durumda, yasaları uygulamakla görevli olanlar, en azından ciddi bedensel hasar veya ölümlerle sonuçlanan fiillerde mağdur beyanını veya şikâyetini geri çekmiş olsa bile hukuk sürecinin devam etmesini sağlamak için temel kanıtları, tanık beyanlarını, tıbbi raporları vb toplayarak proaktif biçimde olayı araştırmalıdır.

281. Bu maddenin 1. paragrafı, bu Sözleşme’nin 78. Maddesinin 2. paragrafı uyarınca 35. Madde açısından çekincelelere açıktır. Metni hazırlayanlar, ciddi fiziksel zarar veya ölümlerle sonuçlanıp çekince olasılığıyla kapsam dışı bırakılabilecek ciddi fiziksel şiddet suçlarıyla böyle sonuçlara yol açmayan, daha hafif fiziksel şiddet suçları arasında net bir ayırım yapmak

istemişlerdir. Ancak, nelerin fiziksel şiddet kullanımında “hafif” suç sayılabileceğinin belirlenmesi Taraflara bırakılmıştır.

282. Mağdurları güçlendirme ve onları yargı süreçlerine başvurmaya özendirme açısından paragraf 2 Taraflardan mağdur kuruluşlarının, özel eğitilmiş ev içi şiddet danışmanlarının ve diğer destek/savunu hizmetlerinin araştırmalar ve yargı süreçleri sırasında mağdurlara yardımcı olup destek vermelerini sağlamalarını talep etmektedir. İyi uygulama örnekleri, araştırma ve yargı süreçlerinde uzmanlardan destek ve yardım alabilen -mağdurların şikâyetinde bulunma ve açıklama yapma olasılıklarının daha güçlü olduğunu, hukuk sürecine aktif katkıda bulunma gibi duygusal açıdan zorlayıcı bir görevin üstesinden daha kolay gelebildiklerini göstermektedir. Bu paragrafta sözü edilen hizmet, hukuksal değil pratik/psikolojik içeriktedir. Söz konusu olan, mağdurların, sanıkların önünde ifade vermeye psikolojik/duygusal olarak hazırlanmaları, mahkemeye giderirken kendilerine refakat edilmesi ve/veya kendilerine pratik ve duygusal destek açısından başka yardımlarda bulunulmasıdır.

Madde 56 – Koruma önlemleri

283. Bu hükmün esin kaynağı, Çocukların Cinsel Sömürü ve Suiistimale Karşı Korunmaları Sözleşmesi'nin (ETS No. 201) 31. Maddesinin 1. paragrafıdır. Paragraf 1, bu Sözleşme kapsamındaki her tür şiddet olayı mağdurunun hukuk süreçlerinde korunmasını amaçlayan usullerle ilgili tam kapsayıcı olmayan bir liste içermektedir. –Bu koruma önlemleri, ister yasa uygulama görevlileri ister yargı mercileri tarafından yürütülsün gerek araştırmalar gerekse duruşmalar sırasında her aşamada geçerlidir. Taraflar, Sözleşme’de öngörülenlerden daha elverişli önlemlere başvurabileceklerinden bu anlamda bir hukuksal gereklilik olmadığı halde metni hazırlayanlar koruma önlemleri ile ilgili listenin bir fikir verme amacı taşıdığını özellikle belirtmek istemişlerdir. Dolayısıyla taraflar ek koruma önlemlerine başvurmakta serbesttirler. Madde 56, paragraf 1’de alınan önlemlerin iç hukuka uygun olması gerektiğinden ve “mümkün olan” önlemlere atıfta bulunulurken, Tarafların, hükmün amaçlarına en uygun araçlar hangileriyle bunları benimsemekte serbest olduklarının bilinmesi önem taşımaktadır. Alt paragraflar c, d, g ve i’de durum budur.

284. En başta, alt paragraf a Tarafların mağdurlara, ailelerine ve tanıklara koruma sağlamak üzere gerekli yasal ve diğer önlemleri alma yükümlülüklerini içermektedir. Taraflar, mağdurların, baskı, sindirme, misilleme ve yeniden mağdur edilme durumlarına karşı güvende olmalarını sağlamalıdır.

285. Metni hazırlayanlar, alt paragraf b ile ilgili olarak, en azından mağdurun ve ailesinin tehlikede olduğu durumlar için, failin geçici olarak veya tamamıyla serbest bırakıldığı veya kaçtığı durumlar hakkında mağdurlara bilgi verme yükümlülüğünün önemini vurgulamışlardır. Ancak mağdurları bilgilendirme yükümlülüğünün bu şekilde belirlenmiş olması, mağdurların gerekli başka durumlarda da bilgilendirilmeleri önünde bir engel değildir. (örneğin misillemede bulunma, gözdağı verme olasılığı, mağdur ve failin birbirlerine yakın yerlerde yaşamaları, birbirleriyle karşılaşma olasılıklarının güçlü olması gibi durumlar). Kimi hukuk sistemleri bu tür bilgiler için mağdurun önceden başvuruda bulunmasını öngörmektedir. Durum böyle ise, Tarafların mağduru bu usul konusunda da bilgilendirmeleri gerekmektedir.

286. Ayrıca, alt paragraf c mağdurların (ve çocuk mağdurlar söz konusu olduğunda ailelerinin ve avukatlarının), mağdur olarak yer aldıkları soruşturma ve yargı işlemlerinde meydana gelen gelişmeler hakkında bilgilendirilme haklarını ortaya koymaktadır. Buna göre, mağdurlar, sahip oldukları haklar ve yararlanabilecekleri hizmetler, şikâyetlerinin nasıl bir işleme tabi tutulduğu, suçlamalar, araştırma ve diğer işlemlerin hangi safhada olduğu, bu süreçteki konumları ve sonuçlar gibi konularda bilgilendirilmelidirler. Bu husus hükümde yer almamakla birlikte, Taraflar, bu bilgileri mağdurların anlayabilecekleri bir dilde sağlamalıdır (bakınız, Madde 19 ile ilgili yorumlar).

287. Alt paragraf d ile ilgili olarak bu hüküm, mağdurlara dinlenilme, kanıt sunma, görüşlerinin, ihtiyaçlarının ve kaygılarının sunulması ve dikkate alınması için uygun yol ve araçları seçme olanağı tanınmasını amaçlamaktadır. Taraflar, mağdurların görüşlerinin, ihtiyaçlarının ve kaygılarının sunulmasının ve dikkate alınmasının doğrudan doğruya veya bir aracıyla sağlanması için gerekli önlemleri alacaklardır.

288. Alt paragraf e daha özel olarak mağdurlara sağlanacak genel yardımlarla ilgilidir. Burada amaç, mağdurların haklarının ve çıkarlarının gerektiği gibi temsil edilmesi, araştırma ve yargı süreçlerinin her aşamasında dikkate alınmasıdır.

289. Alt paragraf f'de yer alan yükümlülük, mağdurların özel yaşamlarının gizliliğini koruyacak gerekli önlemlerin alınmasını öngörmektedir. Bu kapsamda, gerekli görüldüğünde ve iç hukuka uygun olarak, mağdurların bilinmesine yol açabilecek herhangi bir bilginin yaygınlaşmasını önleyecek önlemler alınacaktır. Bununla birlikte metni hazırlayanlar bir hususu vurgulamak istemişlerdir: Mağdurun imajının ve özel yaşamının korunması "kamuya açıklık" riskiyle ilgilidir ve buna ilişkin gerekliliklerin söz konusu bilgilerin hukuk süreçlerinde açıklanmasını engellememesi esastır; bir cezai yargılamada her iki tarafın da dinlenilmesi ve savunma haklarına saygı ilkesi bunu gerektirir.

290. Alt paragraf g, mağdurların, özellikle, araştırmanın yapıldığı veya yargı sürecinin işlediği yerlerde, suçlanan kişi ile karşılaşarak yeni bir travmaya maruz kalmalarını önleme amacına yöneliktir. Bu hüküm, kimi istisnalar dışında yargı süreçlerinin (araştırma safhası dâhil) tüm aşamaları için geçerlidir. İstisnalar ise şöyle belirlenmektedir: araştırmayı yürütenler ve yargı merciinin, mağdurun duruşmaya katılmak istemesi veya mağdur ile suçlanan kişinin yüzleşmesinin sürecin sağlıklı işlemesi açısından gerekli veya yararlı görüldüğü (ikisinin yüzleştirilmelerinin gerekli görüldüğü durumlar) durumlarda bu gerekliliğe istisna tanınması.

291. Alt paragraf h, gerektiğinde mağdurlara bağımsız ve işinin ehli tercümanlar sağlama yükümlülüğünü getirmektedir. Kimi hukuk sistemleri, bağımsızlığın güvencesi olarak yeminli tercümanlar öngörmektedir. Metni hazırlayanlar, farklı yargı sistemlerinde mağdurlara farklı statüler tanınmış olması nedeniyle, Sözleşme metninde bir hususun açık olmasına önem vermişlerdir: Bu yükümlülük, mağdurların hukuk sürecinde taraf oldukları veya kanıt sundukları durumlarda geçerlidir. Pek çok mağdur, kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddete maruz kaldıkları ülkenin dilini ya pek az konuşabilmekte ya da hiç konuşamamaktadır. Dil bilmeme durumu mağdurların yalıtık kalmalarına yol açmakta, bu da onları haklarını talep etmekten alıkoyan etmenlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Böyle durumlarda, araştırmalar

ve yargı süreçlerinde mağdurlara yardımcı olacak tercümanlara erişimin sağlanması gerekmektedir. Bu, haklara erişimi güvence altına alma açısından temel önemdedir ve haklara erişim de adalete erişimin ön koşuludur. Sonuçta Taraflar mağdurlara ücretsiz tercümanlık hizmeti sağlanmasını öngörmelidirler.

292. Son olarak, alt paragraf i Taraflara, mağdurlara mahkeme salonunda olmadan veya en azından suçlanan kişi yanında değilken ifade verme olanağını sağlama yükümlülüğü getirmektedir. Kimi ülkelerde geçerli olan hukuk mağdurlara görsel-işitsel kayıt yoluyla ifade verme olanağı sağlamakta ve bu tür kayıtların güvenliği belirli yollardan sağlanmaktadır: Oturuma veya kaydı görebilecek kişilerin sayısının sınırlı tutulması; kayıt sırasında istediği herhangi bir anda mağdura dinlenme imkânı tanınması ve talep üzerine kaydın eksiksiz ve kelimesi kelimesine tercümesinin yapılması. Bu tür kayıtlar ve yazılı kayıtlar daha sonra, mağdurun kendisi orada hazır bulunmadan mahkemede kullanılabilir. Benzer biçimde, kimi hukuk sistemlerinde de mağdurun mahkeme salonunda video konferans şeklinde bulunmasına olanak tanınmaktadır. Mağdur ayrı bir odada, muhtemelen uzman ve teknisyenlerin yanında dinlenmektedir. Faille aynı mekânda bulunmanın veya video konferans sırasında onunla yüzleşmenin mağdur üzerindeki psikolojik etkisini mümkün olduğunca asgariye indirme açısından, her iki yolda da tarafların birbirlerini görmeleri sınırlandırılabilir; mağdur faili görmez ve/veya fail mağduru. Mağdurun duruşmada hazır bulunmasının gerekli olduğu durumlarda ise, ifadesini bir perdenin arkasında verebilir veya ifade vermek üzere mağdurun bulunmadığı bir sırada salona getirilebilir. Dolayısıyla Taraflar, bu hükümle getirilen yükümlülüğü, bunların bulunabildikleri yerlerde uygun iletişim teknolojileri aracılığıyla yerine getirmelidirler.

293. Çocuk mağdurlar ve tanıklar söz konusu olduğunda paragraf 2 Tarafların bu konumdakilerin ihtiyaçlarıyla özel olarak ilgilenmelerini ve çocuklar yetişkinlere göre gözdağı verilip sindirilmeye daha açık olduklarından özel korunma haklarını karşılamalarını öngörmektedir. Dolayısıyla özel koruma önlemleri çocuğun yüksek yararına özel özen göstermeli, bu bağlamda örneğin çocuğu failin yanında ifade vermeye zorlamayacak önlemler alınmalıdır. “Çocuk tanık” terimiyle ilgili olarak ayrıca 26. Madde ile ilgili yorumlara bakınız.

Madde 57 – Hukuksal yardım

294. Şiddet olayının hemen ardından kadınlara yönelik şiddet ve ev içi şiddet mağduru pek çok kişi ellerindeki her şeyi veya işlerini bırakıp buldukları yerlerden ayrılmak zorunda kalmaktadır. Yargısal ve idari işlemler ise genellikle çok karmaşıktır; mağdurlar haklarını gerektiği gibi arayabilmek için hukuksal yardıma muhtaçtırlar. Böyle durumlarda mağdurların hukuk yollarına gerektiği gibi erişmeleri, ilgili masrafların fazlalığı nedeniyle güç olabilmektedir. Metni hazırlayanlar bu nedenle Taraflara, kendi iç hukukları çerçevesinde mağdurlara hukuksal yardım ve ücretsiz hukuk danışmanlığı sağlama yükümlülüğü getirmeyi uygun bulmuşlardır. Bu hükmün esin kaynağı, Avrupa Konseyi İnsan Kaçakçılığının Önlenmesi için Eylem Sözleşmesi'nin (ETS No.197). 15. Maddesinin 2. paragrafıdır.

295. Madde 57 mağdura ücretsiz hukuk yardımını otomatik olarak tanımamaktadır. Böyle bir yardıma hak kazanmak için nelerin gerektiğine karar verilmesi Taraflara bırakılmıştır. Bu

hükme ek olarak ayrıca Tarafların AİHS'nin 6. Maddesini dikkate almaları gerekmektedir. AİHS'nin 6. Maddesinin 3 (c) paragrafı resmen görevlendirilen bir avukatın ücretsiz hukuk yardımlarını yalnızca ceza davaları için öngörmesine karşın, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadı (9 Ekim 1979 tarihli Airey v. İrlanda kararı), belirli durumlarda, AİHS'nin 6. Maddesinin 1. paragrafına göre ceza davaları dışında da ücretsiz hukuk yardımı yapılabileceğini belirtmektedir, Bu karar, sivil hakların ve yükümlülüklerin belirlenmesinde mahkemeye başvurma hakkı olarak yorumlanmaktadır (bakınız, 21 Şubat 1975 tarihli Golder v. Birleşik Krallık kararı). Mahkemenin görüşü, bir mahkemeye etkili erişimin ücretsiz hukuk yardımını gerekli kılacağı yönündedir. Burada mesele, bir kişinin bir avukatın yardımı olmadan mahkemeye çıkmasının o kişinin kendi davasını gerektiği gibi ve tatmin edici şekilde ortaya koyup koyamayacağıyla ilgilidir. Burada Mahkeme, bir kişinin kendi durumunu yeterli ve etkili biçimde ortaya koyup koyamayacağını belirlenmesinde, işlemlerin karmaşıklığını ve durumun duygusal yanını dikkate almıştır – ki bu iki husus, mahkemenin gerektirdiği nesnellikle zor bağdaşır özellikler taşır. Eğer kişi kendi durumunu etkili biçimde ortaya koyabilecek durumda değilse kendisine ücretsiz hukuk yardımı sağlanmalıdır. Dolayısıyla, sivil davalarda ücretsiz hukuk yardımı öngören yasal düzenlemelerin olmadığı durumlarda bile, adalet adına, avukat tutacak maddi gücü bulunmayan kişilere hukuksal yardımda bulunulması hususu değerlendirilmelidir.

Madde 58 – Zamaşımı

296. Bu hüküm, mağdur reşit olma yaşına ulaşıncaya kadar, kovuşturma işlemlerinin etkili biçimde başlatılmasına olanak sağlamak üzere hukuk işlemleri için gerekli sürenin yeterince uzun tutulmasını öngörmektedir. Dolayısıyla bu yükümlülük, yalnızca, kendilerine karşı işlenen fiilleri reşit olma yaşına erişmeden önce çeşitli nedenlerle bildiremeyecek olan çocuk mağdurlar için geçerlidir. “Hukuk işlemleri için gerekli sürenin yeterince uzun tutulması” ifadesi ilk olarak şu anlama gelir: Bu çocuklar yetişkin olduklarında, yaşadıkları travmayı atlatabilmek için yeterli zaman geçmiş olmalıdır ve böylece söz konusu kişiler şikâyetle bulunabilmelidir. İkincisi: Kovuşturma mercileri, ilgili ihlaller için kovuşturma başlatabilecek durumda olmalıdırlar.

297. Bununla birlikte metni hazırlayanlar, ceza yargı işlemlerinde geçerli orantısallık gerekliliklerini karşılamak amacıyla bu ilkenin uygulanmasını, zaman aşımı süresini uzatma gerekçesi olabilen 36, 37, 38 ve 39. Maddelerle sınırlamışlardır. Gene de çekincelerle ilgili 78. Maddenin 2. paragrafı gelecekteki Taraflara bu ilkeyi uygulama hakkını saklı tuttıklarını veya 37, 38 ve 39. Maddeler söz konusu olduğunda yalnızca belirli durum veya koşullarda uygulayacaklarını beyan etmelerine olanak tanımaktadır.

Bölüm VII – Göç ve iltica

298. Belgeleri olmayanlar dâhil göçmen kadınlar ve iltica talebinde bulunan kadınlar, toplumsal cinsiyet temelli şiddete özel olarak açık iki alt kategori oluşturmaktadır. Hukuksal durumlarındaki, kendi ülkelerinden ayrılma gerekçelerindeki ve yaşam koşullarındaki farklılıklara karşın her iki grup da bir yandan kadınlara karşı şiddet fiillerine maruz kalmaya

daha aşıktırlar, diğer yandan da Şiddetin aşılmasında benzer g c l kler ve engellerle karşılaşmaktadırlar.

299. Bu bölüm, göçmen kadınlarla iltica talebinde bulunan kadınlara yönelik Şiddet karşılarında toplumsal cinsiyete duyarlı bir yaklaşım sağlanmasına ilişkin yükümlülükleri içermektedir. Örneğin, toplumsal cinsiyet temelli Şiddet fiillerine maruz kalmış göçmen kadınlara bağımsız ikamet statüsü tanınabileceği öngörülmektedir. Dahası, bu bölüm kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli Şiddetin bir baskı olarak görülmesi gerektiğini belirtmekte ve sığınmacı statüsü belirlenirken toplumsal cinsiyete duyarlı bir yoruma gidilmesi yükümlülüğünü getirmektedir. Ayrıca, gene aynı bölüm, sığınma işlemlerinde toplumsal cinsiyete duyarlı usuller, kılavuzlar ve destek hizmetleri geliştirilmesini bir yükümlülük olarak tanımlamaktadır. Son olarak, kadınlara karşı Şiddet fiillerinin mağdurları açısından, geri göndermeme ilkesinin g zetilmesiyle ilgili hükümlere yer verilmektedir.

300. Bu Sözleşme'nin 60 ve 61. Maddelerinde yer alan hükümler, Mültecilerin Statüsüyle ilgili 1951 Sözleşmesiyle ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince yorumlandığı biçimiyle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. Maddesiyle uyumlu olacak Şekilde okunmalıdır. Ayrıca, bu hükümler sözü edilen belgelerin uygulama kapsamının ötesine geçmemekle birlikte bunlara pratik bir boyut katmaktadır.

Madde 59 – İkamet statüsü

301. Araştırmalar,  lke dışına çıkartılma veya ikamet iznini yitirme korkusunun, kadınlara karşı Şiddet ve ev içi Şiddet fiillerini gerçekleştiren kişilerin mağdurların yetkili mercilerden yardım istemelerini veya kendilerinden ayrılmalarını engellemede kullandıkları g c l  bir araç olduğunu göstermektedir. Avrupa Konseyi  yesi ülkelerin çoğu eşlerin veya partnerlerin bağımsız ikamet izni alabilmeleri için bir ila üç yıl arasında evli veya ilişkide kalmalarını öngörmektedir. Bunun sonucunda, ikamet izinleri faille olan ilişkilerine bağlı olan pek çok mağdur uzun süre istismar ve Şiddete katlanmak zorunda kalmaktadır.

302. Metni hazırlayanlar, ikamet statüsünü yitirme kaygısının, mağdurları istismarcı ve Şiddet içerikli bir evlilik veya ilişkiden kopmaktan alıkoyacak bir engel oluşturmamasını sağlamaya önem vermişlerdir. Paragraf 1'de yer alan yükümlülük, Sözleşme'nin Taraflarından, ikamet statüleri evliliğe veya belirli bir ilişki içinde olmaya bağlı mağdur göçmenlerin, evliliklerini veya ilişkilerini sona erdirmeleri durumunda, bu kişilere geçerlilik süresi sınırlı bağımsız ikamet izni çıkarmalarını talep etmektedir.

303. Paragraf 1, özellikle gücü durumlar söz konusu olduğunda, bağımsız ikamet izninin verilmesini öngörmektedir. Taraflar, bu Sözleşme kapsamında yer alan fiillere bir eş veya partner tarafından maruz bırakılmayı veya bu fiile söz konusu konumdaki kişilerin göz yummalarını özellikle gücü durum olarak değerlendirmelidirler. Metni hazırlayanlar, mağdurun yaptığı başvurunun ardından verilecek bağımsız ikamet izninin koşullarının ve süresinin belirlenmesini, kendi iç hukuklarına göre Taraflara bırakmanın en yerinde yol olacağını düşünmüşlerdir. Bu konuya ilişkin verilecek kararda, mağdurun Şiddete maruz kalması sonucunda ilişkinin bitip bitmediğine ve mağdurun bu konuda hangi kanıtları sunması

gerektiğine hangi merciin karar vereceği de yer almalıdır. Şiddet kanıtları arasında ise, örneğin, polis kayıtları, mahkemece verilen mahkûmiyet kararı, engelleme veya koruma emri, tıbbi kanıtlar, boşanma ilamı, sosyal hizmet kayıtları veya kadın HDK'larınca verilen raporlar yer alabilir.

304. Paragraf 1, ayrıca, bağımsız ikamet izinlerinin, ilişki veya evliliğin süresinden bağımsız olarak verilmesi gerektiğini belirtir. Buradaki yükümlülüğe göre, bu Sözleşme kapsamındaki şiddet olaylarından herhangi birine maruz kalan kişiye, ilişki veya evlilik yasaklılık süresi bitmeden önce sona ermiş olsa da bağımsız ikamet izni verilebilmelidir. Bu sayede mağdurlar, failin kendi denetimi altındaki ikamet yardımlarını geri çekerek misilleme yapacağından veya böyle bir tehditten korkmadan ilgili mercilerin sağlayacağı korumadan yararlanabilecektir. Bu imkân, zorla evlendirme durumlarında özellikle önemlidir; çünkü böyle durumlarda mağdurlar, boşanma üzerinde sınır dışı edilmeye hazır olmadıkları sürece yasaklama dönemi boyunca evli kalmaya zorlanmaktadırlar.

305. Ayrıca paragraf 1 iç hukukta tanımlandığı şekliyle eşler veya partnerler için geçerlidir. Evli olmayan partnerler bu hükmün kapsamına belirli ölçülerde girmektedir. Bu ölçü de Avrupa Konseyi üyesi çeşitli devletlerin, iç hukuk tarafından belirtilen koşullarda evlilikle kıyaslanabilecek bir birlikteliği veya ilişkinin kalıcılığını ortaya koyabilen partnerlere ikamet izni vermekte oluşlarıdır.

306. İkinci paragraf, ailelerin yeniden birleştirilmesi program çerçevesinde eşlerinin veya partnerlerinin yanına gelen mağdurların, suiistimalci veya şiddete başvuran eş veya partnerlerine karşı başlatılan ihraç işlemleri nedeniyle kendi ülkelerine iade edilmeleri durumuyla ilgilidir. Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin çoğunda, eşlerin veya partnerlerin ikamet statüsü, sponsor durumundaki eşin veya partnerin statüsüyle bağlantılıdır. Başka bir deyişle, mağdurun kendi menşe ülkesinde suiistimale uğrama durumu devam edecektir ve bu da korumanın fiilen sağlanmaması anlamına gelecektir. Bu, menşe ülkenin, kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddet konularında önleme, koruma ve kovuşturma standartları açısından gelinen ülkeden daha geride olduğu durumlar için özellikle önemlidir. Bu konumdaki mağdurların ülke dışına çıkartılmaları salt yaşamları üzerinde olumsuz sonuçlara yol açmakla kalmayacak, ayrıca kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddet fiilleriyle mücadele eden resmi görevliler için bir engel de teşkil edecektir. Sonuç olarak, paragraf 2, Taraflardan, böyle durumlarla karşılaşan mağdurlara, kendilerine karşı başlatılan ülke dışına çıkartılma işlemlerini askıya aldırma ve insani gerekçelerle ikamet izni edinme fırsatları taniyacak önlemler almalarını istemektedir. Paragraf 2 sponsor konumundaki eşin veya partnerin aynı zamanda ev içi şiddet faili olduğu durumlarda uygulanır. Böyle durumlarda failin eşi veya partneri olan mağdur da faille birlikte ülke dışına çıkartılacaktır. Bu paragrafın amacı, sınır dışı edilme işlemlerine karşı korunma sağlanmasıdır; yoksa kendi başına ikamet izni anlamına gelmez.

307. Paragraf 3'ün esin kaynağı, İnsan Kaçakçılığı ile ilgili Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin (ETS No.197) 14 (1) Maddesidir. Paragraf, Taraflara, ev işi şiddet mağduru kişilere kendi iç hukukları uyarınca yenilenebilir ikamet izinleri verme yükümlülüğü getirmektedir. Buna göre ikamet izni çıkarılmasında iki gerekliliğin yerine getirilmesi gerekir. Birincisi, mağdurun kişisel durumu öyle olmalıdır ki bu kişinin ülkeyi terk etmeye zorlanması mantıkla bağdaşsın (alt paragraf a).

Mağdurun kişisel durumunun böyle olup olmadığının belirlenmesinde, diğerlerinin yanı sıra, söz konusu kişinin güvenliği, sağlık durumu, aile durumu veya menşe ülkesindeki durum gibi ölçütlere bakılacaktır. İkincisi, faile karşı araştırma veya hukuk sürecinin başlatılmış olduğu durumlarda, yetkili mercilerle işbirliği öngörülmektedir (alt paragraf b). Başka bir deyişle, mağdurun işbirliği ve ifadesi araştırma ve hukuk süreçlerinde gerekli ise, kendisine ikamet izni verilebilecektir. İkamet izninin süresine Taraflar karar verecektir; bununla birlikte bu sürenin, getirilen hükmün maksadını karşılayacak uzunlukla olması gerekir. Ayrıca, Sözleşme Taraflarının yenilenebilir izin çıkarma yükümlülükleri vardır. İkamet izninin yenilenmemesi veya iptal edilmesi, ilgili Tarafın iç hukukuna tabi işlemlerdir.

308. Paragraf 4, Sözleşme Tarafı bir ülkede ikamet iznine sahip zorla evlendirme mağduru kişinin, başka bir ülkeye getirildiği, böylece normal olarak yaşadığı ülkede ikamet iznini yitirdiği durumlarla ilgilidir. Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin çoğunda, ikamet izni sahibi bir kişi bu ülkeden geri dönmeden belirli sayıda aylar boyunca ayrılmışsa bu kişinin ikamet izni geçerliliğini yitirir. Ancak bu koşulda yalnızca ülkeyi kendi isteğiyle terk eden kişiler dikkate alınmıştır. Ne var ki, zorla evlendirme mağdurları kendi istekleri hilafına ülke dışına götürülmüşlerse ve asıl yaşamakta oldukları ülke dışında bir ülkede geçirdikleri süre bu nedenle öngörülenin ötesinde uzamışsa, ikamet izne gene geçersizleşecektir. Bu durum dikkate alınarak bu paragrafta Sözleşme Taraflarından, bu durumdaki mağdurlara, normal olarak yaşadıkları ülkeden zorla götürülmüş olmaları nedeniyle yeniden ikamet izni tanıma konusunu dikkate almaları, özellikle evliliğin çözülmesi veya sona ermesi gibi durumlarda bu hususu gözetmeleri istenmektedir.

309. Son olarak, göz önüne alınmalıdır ki çekincelerle ilgili Madde 78, paragraf 2 bu Sözleşme'nin gelecekteki Taraflarına, Madde 59'da yer alan hükümleri uygulamama veya ancak özel durum ve koşullarda uygulama hakkını saklı tutmaları imkânı tanır.

Madde 60 – Toplumsal cinsiyet temelli iltica talepleri

310. İltica yasası, uzun süredir, neden ve nasıl baskılara maruz kaldıkları açısından kadınlarla erkekler arasındaki farklılıkları gözetmede yetersiz kalmaktadır. Sığınmacılık statüsünün ve uluslararası korumanın belirlenmesindeki bu toplumsal cinsiyet körlüğü, toplumsal cinsiyet temelli şiddetten kaçan kadınların taleplerinin görmezlikten gelinmesiyle sonuçlanmıştır. Bununla birlikte geçtiğimiz on yıl içinde uluslararası insan hakları hukukunda ve standartlarında, ayrıca ilgili içtihatla sağlanan ilerlemeler sonucunda giderek daha fazla sayıda Avrupa Konseyi üyesi ülke, kadınlara karşı şiddetin kimi biçimlerini, Sığınmacıların Statüsü ile ilgili Sözleşme'nin 1 A (2) Maddesinde geçtiği anlamıyla toplumsal cinsiyet bağlantılı baskı olarak tanımlamaya yönelmiştir. Tecavüzün, bu arada genital organların kesilmesi, çeyiz gibi meselelerle ilgili şiddet, ev içi şiddetin ciddi biçimleri veya insan ticareti gibi toplumsal cinsiyet temelli şiddetin diğer biçimlerinin, ister devlet ister devlet dışı aktörler eliyle yapılsın bir baskı biçimi olarak kullanıldığına hiçbir kuşku yoktur.

311. Paragraf 1 pratikte halen gerçekleştirilmiş olanları saklı tutmakla birlikte, metni hazırlayanlar, Taraflara belirli bir yükümlülük getirilmesini önemli bulmuşlardır. Buna göre Taraflar, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddetin, Madde 1 A (2) çerçevesinde bir

baskı ve ciddi bir zarar olarak görülmesini sağlayacak gerekli yasal ve diğer önlemleri alacaklardır. Başka bir deyişle, Sözleşme'nin Taraflarından, toplumsal cinsiyete özgü şiddeti, mülteci statüsü tanınmasını sağlayacak bir baskı olarak değerlendirmeleri istenmektedir. Toplumsal cinsiyet temelli şiddetin, Madde 1 A (2) çerçevesinde bir baskı olarak tanınması, bir kadının, toplumsal cinsiyeti nedeniyle, başka bir deyişle bir kadın olarak kimliği ve statüsü yüzünden baskıya maruz kalabileceğinin kabulü anlamına gelir. Tarafların bir başka yükümlülüğü de, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddetin, fazladan/yan koruma gerektiren ciddi bir zarar biçimi olarak değerlendirilmesini sağlamalarıdır. Ancak bu söylenen, toplumsal cinsiyet temelli her şiddet fiilinin otomatikman "ciddi zarar" olarak değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmez. Burada kastedilen, üçüncü ülke yurttaşı veya devletsiz olan, sığınmacı olarak tanımlanmayan, ancak menşe ülkesine veya daha önce kaldığı ülkeye geri gönderildiğinde toplumsal cinsiyet temelli şiddete, bu bağlamda insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye, yaşamını ciddi biçimde tehdit eden fiillere maruz kalabilecek kadına uluslararası koruma sağlanabileceğidir. Dolayısıyla, uluslararası korumadan yararlanma hakkı, 1951 Sözleşmesi tarafından sağlanan korumayla sınırlı olmayıp, örneğin AİHS veya Avrupa Birliği Vasıflandırma Direktifi gibi yerleşik diğer uluslararası veya bölgesel standartlardan da kaynaklanabilir. Bu arada, bu paragrafın niyeti, özellikle bu Sözleşme'nin 1. Maddesi tarafından getirilen sığınmacı statüsü tanınmasının koşulları söz konusu olduğunda, 1951 Sözleşmesi'nde yer alan hükümleri yok sayıp onların yerine geçmek değildir.

312. Paragraf 2, paragraf 1'de belirtilen yükümlülüğü tamamlayıcı mahiyettedir. Bu hükümde yer alan yükümlülük iki yönlüdür. Bir yanda, Taraflardan, 1951 Sözleşmesi'nde yer alan gerekçelere toplumsal cinsiyete duyarlı yorum getirmeleri istenmektedir. Haklı gerekçelere dayalı baskıya maruz kalma korkusu, 1951 Sözleşmesi'nde yer alan gerekçelerden biri veya daha fazlasıyla ilişkili olmalıdır. Baskı olgusunun varlığına işaret eden gerekçeler incelenirken, toplumsal cinsiyet temelli şiddet, başka zeminler gözden uzak tutularak çoğu kez "belirli bir sosyal gruba mensup olma" çerçevesinde görülmektedir. Toplumsal cinsiyete duyarlı yorumun sağlanması, toplumsal cinsiyetin, maruz kalınan baskı ve zararın ardındaki nedenler üzerinde nasıl etkili olabileceğinin görülmesi ve kavranması anlamına gelir. Diğer yanda paragraf 2, Taraflardan, korkuya yol açan baskı olasılığının bu gerekçelerden birine dayandığının belirlenmesi halinde mülteci statüsü tanıma yolunu dikkate almalarını istemektedir. Burada önemli olan husus, toplumsal cinsiyete duyarlı yorumun benimsenmesinin, tüm kadınlara otomatikman sığınmacı statüsü tanınacağı anlamına gelmediğidir. Baskıya maruz kalma korkusuna yol açan hangi gerekçelerin geçerli sayılacağı, her durumun kendi özel koşulları ışığında belirlenecektir. Özellikle önem taşıyan bir başka husus da şudur: Sığınmacı statüsü, "uygulanabilir ilgili belgelere göre" tanınacaktır. Bundan kastedilen, söz konusu belgelerde açıkça belirtilen koşullar, örneğin 1951 Sözleşmesi'nin 1. Maddesinde yer alan koşullardır.

313. Irk veya ülke mensubiyeti çerçevesindeki baskılar söz konusu olduğunda kadınlar kendilerini özel olarak etkileyen özel kimi baskı biçimlerine maruz kalabilirler. Örnek olarak, ırksal ve etnik "temizlik" bağlantılı cinsel şiddet ve doğurganlığın kontrolü uygulamaları verilebilir. Din temelindeki baskılarla ilgili olarak kadınlar, dinsel kurallara, kabul edilebilir davranışlarla ilgili adetlere uymadıkları için baskılara maruz kalabilirler. Bu durum, kadınları orantısız biçimde fazla etkileyen, "namus" adına işlenen suçlar söz konusu olduğunda özellikle

geçerlidir. Belirli bir sosyal gruba mensup olma nedeniyle baskı ise, toplumsal cinsiyet temelli hak taleplerinde giderek daha fazla yer almaktadır ve zamanla uluslararası destek kazanmıştır. Kadınlarda genital mutilasyon, zorla evlendirme ve ev içi şiddetin ciddi biçimleri gibi, kadınları “özel bir sosyal grup” konumuna getiren toplumsal cinsiyet temelli baskılardan kaçan kadınlara iltica hakkı tanınabilir. Bu durumda kimi kadınlar belirli bir grup olarak tanımlanabilir; bu kadınlar, baskılardan kaçma gibi yaygın görülen bir davranışın dışında, ortak, doğuştan gelen, değiştirilemez veya başka açıdan temel özellikleri paylaşan kişilerdir. Son olarak, siyasal görüş temelinde baskı, toplumsal cinsiyet rolleri konusundaki görüşler nedeniyle maruz kalınan baskıları da içerebilir. Örneğin kimi kadınlar, toplumun biçtiği rollere ve kabul edilebilir saydığı davranışlara uymadıkları ve geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine karşı çıktıkları için baskıya maruz kalabilir. Taraflar, sığınmacı tanımının toplumsal cinsiyete duyarlı bir yorumunu sağlamak üzere gerekli önlemleri alırken, şu belgeye başvurabilirler: UNHCR Uluslararası Koruma Kılavuzları; 1951 Sözleşmesi'nin 1 A (2) Maddesi ve/veya bu sözleşmenin Sığınmacıların Statüsüyle ilgili 1967 tarihli Protokolü bağlamında Toplumsal Cinsiyet Temelinde Baskı (Mayıs 2002). Ayrıca, sözleşmede yer alan zeminlerden her birinde toplumsal cinsiyete duyarlı bir yorum yapılmasını sağlamada Taraflar, isterlerse yorumlarını, kendileri de toplumsal cinsiyetle ilişkili baskı ve şiddete maruz kalabilen gey, lezbiyen, biseksüel veya travesti kişileri de kapsayacak şekilde genişletebilirler.

314. Paragraf 3 çeşitli yükümlülükler içermektedir. Taraflara getirilen ilk yükümlülük şudur: Taraflar, iltica talebinde bulunanlara nasıl davranılacağına ilişkin standartları belirlerken, güvenlik hakkını güvence altına almak üzere, yaşadıkları deneyimler ve özel koruma ihtiyaçları bakımından kadınlarla erkekler arasındaki farklılıkları dikkate alacak, buna göre toplumsal cinsiyete duyarlı kabul işlemlerine başvuracaklardır. Toplumsal cinsiyete duyarlı kabul işlemlerine verilebilecek örnekler arasında, diğerlerinin yanı sıra şunlar da yer almaktadır: Kadına karşı şiddet mağdurlarının süreçte mümkün olduğunca erken teşhis edilmesi; kendi başlarına olan erkekler ve kadınların ayrı yerlere yerleştirilmeleri; ayrı tuvaletler bulundurulması veya en azından mevcut tuvaletlerin erkekler ve kadınlar tarafından ayrı zamanlarda kullanılması; odaların içinde kalanlar tarafından kilitlenebilmesi; kabul merkezinde yeterli aydınlatma sağlanması; kalanların cinsiyete özgü ihtiyaçları konusunda eğitilmiş, kadın nezaretçiler dâhil olmak üzere nezaretçiler; kabul merkezinde çalışanların eğitilmesi; özel hizmet sunanları da bağlayan davranış kuralları; toplumsal cinsiyet temelli şiddet olaylarında müdahale ve korumaya yönelik resmi düzenlemeler; kadınların ve kızların toplumsal cinsiyet temelli şiddet ve mevcut yardım hizmetleri konusunda bilgilendirilmeleri.

315. Paragraf 3 aynı zamanda iltica talebinde bulunanlara toplumsal cinsiyete duyarlı ve kimi özel ihtiyaçlara yanıt verecek destek hizmetleri geliştirme yükümlülüğü getirmektedir. Bu kapsamda, örneğin ek psikososyal ve kriz danışmanlığı, travma sonrası tıbbi bakım gibi hizmetlere yönelik adımlar atılabilir. Gerçekten de, örneğin iltica talebinde bulunan pek çok kadın cinsel veya başka istismar biçimlerine maruz kalmıştır ve bu bakımdan özellikle hassas durumdadır. Destek hizmetleri ayrıca kadınların güçlendirilmelerini ve yaşamlarını aktif olarak yeniden kurma durumuna getirilmelerini hedeflemelidir.

316. Toplumsal cinsiyetle ilgili yol gösterici ilkelerin hazırlanması ve uygulanması, ilgili aktörlerin politikalarına ve uygulamalarına toplumsal cinsiyete duyarlı öğeleri nasıl dâhil

edebileceklerini kavramaları açısından önemlidir. Yol gösterici ilkeler, toplumsal cinsiyet temelli şiddet mağduru veya böyle bir risk altında olan iltica talebinde bulunmuş kadınların özel korunma ihtiyaçlarının daha iyi gözetilmesi açısından temel bir başvuru noktasıdır. Bununla birlikte Taraflar, bu alanda başarılı olunabilmesi için, söz konusu yönlendirici ilkelerin fiilen yaşama geçirilmesini sağlayacak önlemler almalıdırlar. Yönlendirici ilkeler, yaşanan travma kadar, kültürel ve dinsel duyarlılıklara ilişkin farkındalığı güçlendirmeli ve kişisel etmenleri de dikkate almalıdır.

317. Paragraf 3, toplumsal cinsiyet temelli şiddete maruz kalan kadınların ve kızların iltica taleplerinin gerektiği gibi değerlendirilmesini sağlama amacıyla, toplumsal cinsiyete duyarlı iltica işlemleri geliştirme yükümlülüğü getirmektedir. Bunların arasında mülteci statüsünün belirlenmesine ve uluslararası koruma başvurusuna ilişkin işlemler de yer almaktadır (ayrıca bakınız, paragraf 312). Diğerlerinin yanı sıra şunlar da gerekli görülmektedir: Kadınlara iltica işlemleri konusunda bilgi verilmesi; bağımlı durumdaki kadınlara aile üyeleri bulunmaksızın ayrı görüşme olanakları tanınması; kadınlara korunmaya yönelik ihtiyaçlarını ve toplumsal cinsiyetle ilgili gerekçelerini bağımsız olarak dile getirme imkânları tanınarak uluslararası koruma için ayrı başvurunun mümkün hale getirilmesi; iltica talepleri karara bağlanırken toplumsal cinsiyet kılavuzlarının gözetilmesi ve eğitim. Bunların yanı sıra, bir görüşmeci önderliğinde toplumsal cinsiyete duyarlı görüşmeler yapılmalı, bu görüşmelere gerektiğinde bir tercüman da yardımcı olmalıdır. Başvuru sahibi, bunun yerinde olduğu durumlarda, Tarafların görevlendirecekleri görüşmeci ve tercümanın cinsiyeti konusunda tercihte bulunabilmeli, görüşmeler sırasında elde edilen bilgilerin gizliliği korunmalıdır. Bu konularda daha fazla yol gösterici ilkeler açısından Taraflar Parlamenterler Asamblesi'nin bu alandaki çalışmasına, özellikle toplumsal cinsiyetle ilişkili iltica talepleri konusunda 1765 (2010) sayılı Karara ve 1940 (2010) sayılı Tavsiye Kararına başvurabilirler.

318. Bu bölümün daha önceki dört paragrafında, paragraf 3'te yer alan hükümleri yaşama geçirirken Tarafların başvurabilecekleri önlemlerle ilgili bir liste verilmişti. Bunun nedeni, metni hazırlayanların Açıklayıcı Raporda çeşitli devletlerde halen geliştirilmiş olan iyi uygulamalara kimi örnekler vermek istemiş olmalarıdır. Bununla birlikte unutulmamalıdır ki paragraf 3 toplumsal cinsiyete duyarlı hangi prosedürlerin, kılavuzların ve destek hizmetlerinin geliştirileceğini Taraflara bırakmıştır.

Madde 61 – Geri göndermeme

319. 1951 tarihli Mültecilerin Statüsü Sözleşmesi'nin 33. Maddesi uyarınca geri göndermeme mültecilik ve uluslararası mülteci koruma sisteminin temel direğini oluşturur ve bu ilke uluslararası adet hukukunun bir parçası haline gelmiştir. Başka bir deyişle bu ilke, 1951 Sözleşmesi ile bağlı olsunlar olmasınlar tüm devletler için geçerlidir.

320. Geri göndermeme ilkesi iltica talebinde bulunanlar ve sığınmacılar açısından özel önem taşır. Bu ilkeye göre, 1951 Sözleşmesi'nde belirtilen belirli istisnalara ve sınırlamalara tabi olmak üzere, devletler, iltica talebinde bulunan veya sığınmacı konumundaki herhangi bir kişiyi yaşamının veya özgürlüklerinin tehlikede olduğu herhangi bir ülkeye geri göndermeyecek veya iade etmeyecektir. AİHS'nin 3. Maddesi ayrıca bir kişinin, işkenceye, insanlık dışı veya

aşğılayıcı herhangi bir muamele veya cezaya maruz kalabileceği bir yere geri gönderilmesini de önlemektedir. İnsanların bu tür davranışlara maruz kalabilecekleri yerlere gönderilmeleri veya iade edilmeleri uluslararası topluluğun tüm insanların insan haklarından yararlanabilmelerini sağlama taahhüdüne aykırıdır. Geri göndermeme ilkesi aynı zamanda, iltica talebinde bulunmak üzere ülke sınırlarına kadar gelen veya sınırdan girmesi engellenen kişilerin ülkeye sokulmamasını da yasaklar.

321. Geri gönderme işlemine karşı korunma, 1951 Sözleşmesi hükümleri çerçevesinde herhangi bir sığınmacı için geçerlilik taşır. Aynı korumanın, statüleri henüz resmi olarak belirlenmemiş, geldikleri veya ikamet ettikleri ülkeye gönderilmeleri durumunda kovuşturmaya maruz kalabilecek iltica talebinde bulunan kişiler için de sağlanması gerekir. Paragraf 1, uluslararası hukuk çerçevesinde, devletlere, geri göndermeme ilkesini geri döndükleri takdirde kovuşturmaya maruz kalabilecek toplumsal cinsiyet temelli şiddet mağdurlarına da uygulama yükümlülüğü getirir.

322. Paragraf 2, birinci paragrafı bu yönden tamamlar şekilde, geri göndermeme ilkesine saygı yükümlülüğünün korunma ihtiyacı içinde bulunan kadınlara karşı şiddet mağdurlarına da eşit biçimde uygulanacağını teyit eder. Daha somut olarak paragraf 2, Tarafların, kadınlara karşı şiddet mağduru olup korunma ihtiyacı olan kişilerin, keyfi biçimde öldürölme veya işkence, insanlık dışı veya aşğılayıcı muamele ve ceza riskinin bulunduğu durumlarda hangi koşulda olursa olsun geri gönderilmemelerini sağlayacak hukuksal ve diğer önlemleri alma yükümlölüklerini tekrarlamaktadır. Bu hükümlere, ilgili kadınların statülerine veya ikamet durumlarına bakılmaksızın uyulması önemlidir. Başka bir deyişle, geri gönderilmeye karşı sağlanan bu koruma, kadınlara karşı şiddet mağduru, iltica talepleri henüz 1951 Sözleşmesi uyarınca sonuçlandırılmayıp sığınmacı durumunda olan, ülkeden ihraç/çıkartılma durumunda yukarıda örneklenen kötü muamele bağlamında toplumsal cinsiyet temelli şiddete maruz kalabilecek herkes için, menşee ülke veya ikamet statüsüne bakılmaksızın geçerli olacaktır. Bu konumdaki kişilerin iltica talepleri reddedilmiş olsa bile, devletler, bu kişilerin gerçekten risk altında oldukları, işkenceye, insanlık dışı veya aşğılayıcı muameleye ve cezaya maruz kalabilecekleri ülkelere gönderilmemelerini sağlamalıdır. Bununla birlikte bu paragraf, 1951 Sözleşmesi'nin ilgili hükümlerine çelişecek, özellikle de söz konusu sözleşmenin 33. Maddesinin 2. paragrafının uygulanmasını engelleyecek şekilde yorumlanmamalıdır.

Bölüm VIII – Uluslararası işbirliği

323. Bölüm VIII Sözleşme'nin Tarafları arasındaki uluslararası işbirliğine ilişkin hükümleri ortaya koymaktadır. Bu hükümler cezai ve sivil konularda yargısal işbirliği ile sınırlı kalmayıp, bu Sözleşme kapsamındaki her tür şiddetin önlenmesi ve şiddet mağdurlarına yardım edilmesi ile de ilgilidir.

324. Genelde ve özel olarak da ceza hukuku çerçevesinde yargı işbirliği bakımından Avrupa Konseyi hâlihazırda standart getirici önemli belgelere sahiptir. Burada sözü edilmesi gereken belgeler şunlardır: Suçluların İadesiyle ilgili Avrupa Sözleşmesi (ETS No.24), Suç Teşkil Eden Konularda Karşılıklı Yardımlaşmayla ilgili Avrupa Sözleşmesi (ETS No.30), bu belgelerin Ek Protokolleri (ETS No. 86, 98, 99 ve 182), Ceza Davası Kararlarının Uluslararası Geçerliğiyle ilgili

Avrupa Sözleşmesi (ETS No.70), Suç Yoluyla Elde Edilen Varlıkların Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve Müsaderesi Sözleşmesi (ETS No.141) Suç Yoluyla Elde Edilen Varlıkların Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve Müsaderesi ve Terörizmin Finansmanı ile ilgili Avrupa Konseyi Sözleşmesi (ETS No.198). Bu anlaşmalar, çok sayıda suçu kapsayan ve çeşitli sektörleri kesen belgelerdir ve bu Sözleşme kapsamında yer alan suçlarla mücadelede yargısal işbirliğine olanak tanıyacak şekilde uygulanmaları mümkündür. Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin hepsi Suçluların İadesi ile ilgili Avrupa Sözleşmesi'ne ve Karşılıklı Hukuk Yardımları ile ilgili Avrupa Sözleşmesi'ne Taraf olduklarından, metni hazırlayanlara bu özel alanlara ilişkin belgelerde yer alan hükümlere bu belgede bir kez daha yer vermemeleri önerilmiştir. Bununla birlikte, az önce değinilen genel hükme yer vermeleri ve hazırlanmakta olan belgeye eşlik edecek açıklayıcı belgede de bu belgelere yan atıfta bulunmaları istenmiştir.

325. Bu nedenle metni hazırlayanlar, yukarıda sözü edilenler gibi çeşitli sektörleri kesen belgelerde zaten yer alan hükümlere benzer hükümlere bu Sözleşme'de yer vermeme yolunu seçmişlerdir. Örneğin, geçerliliği olan diğer belgelerin ve düzenlemelerin yerini alacak ayrı karşılıklı yardım düzenlemeleri getirmek istememişlerdir. Bunun gerekçesi, genel bir kural olarak, pratisyenlerin tam aşına oldukları, halen yürürlükte olan karşılıklı yardımlaşma ve iade anlaşmalarına dayanmanın daha etkili bulunmasıdır. Dolayısıyla bu bölüm yalnızca mevcut sözleşmelere yeni bir şeyler katan hükümlere yer vermektedir.

Madde 62 – Genel ilkeler

326. Madde 62, uluslararası işbirliğini düzene bağlayan genel ilkeleri ortaya koyar.

327. En başta, Taraflara birbirleriyle geniş bir alanda işbirliği yapma ve özellikle enformasyon ve kanıtların hızla dolaşımı önündeki engelleri mümkün olduğunca kaldırma yükümlülüğü getirir.

328. Madde 62 daha sonra işbirliği yükümlülüğünün kapsam olarak genel bir içerik taşıdığını belirtir: Burada söz konusu olan, bu Sözleşme kapsamında yer alan her tür şiddetin önlenmesi, kovuşturulması ve bu tür fiillere karşı mücadele edilmesi (alt paragraf b),Sözleşme uyarınca belirlenmiş olan suçlarla ilgili araştırmalar ve izlenecek usuller (alt paragraf c) ve Taraflarca açıklanan sivil veya cezai yargı kararlarının uygulanmasıdır (alt paragraf d).

329. Paragraf 2, cezai süreçlerde mağdurların konumuna ilişkin olarak Avrupa Birliği Konseyi tarafından 15 Mart 2001 tarihinde alınan Çerçeve Kararın 11. Maddesinin 2 ve 3. paragraflarını temel alır. Paragraf, mağdurların, kaldıkları ülkelerdeki yetkili mercilere şikâyette bulunmalarını kolaylaştıracak şekilde düzenlenmiştir.

330. Bu merciler, gelen şikâyet üzerine yasalar elveriyorsa ya şikâyeti işleme koyarlar ya da ilgili devletlerarasındaki işbirliğine çerçeve oluşturan belgelerin ilgili hükümleri uyarınca şikâyeti suçun işlendiği devletin yetkili mercilerine iletirler.

331. Paragraf 3, cezai meselelerde, suçluların iadesinde, cezaların infaz edilmesinde karşılıklı yardımlaşmayı bu alanlarda bir anlaşmanın imzalanmış olması koşuluna bağlayan bir Tarafa, böyle bir anlaşma içinde bulunmayan bir başka Tarafa bu Sözleşme'nin sunduğu hukuksal

temelde yargı alanında işbirliği yapma yetkisi tanımaktadır. 1957 ve 1959 tarihli Suçluların İadesi ve Suç Konusunda Karşılıklı Yardım Anlaşmaları ve bu anlaşmaların protokolleri Avrupa Konseyi üyesi devletlere suç ve suçluların iadesi konularında yardımlaşma imkânları zaten tanıdığından, bu hüküm Avrupa Konseyi üyesi ülkeler için bir anlam taşımamakta, üçüncü devletlere Sözleşme'ye katılma imkânı tanıdığı için önem kazanmaktadır.

332. Son olarak, paragraf 4'e göre Taraflar, üçüncü devletlere yarar sağlayan kalkınma yardımı programlarına kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddetin önlenmesi ve bu fiillere karşı mücadele konusunu da dâhil etmelidirler. Avrupa Konseyi üyesi birçok devlet bu tür programlar uygulamaktadır ve bu programlar hukukun üstünlüğünün yeniden tesisi veya pekiştirilmesi, yargı kurumlarının geliştirilmesi, suçla mücadele ve uluslararası anlaşmaların uygulanmasına teknik yardım gibi çeşitli alanları kapsamaktadır. Bu programlardan kimileri, kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddetin ciddi boyutlarda olduğu ülkelerde uygulanabilir. Bu bağlamda, eylem programlarının bu tür suçların önlenmesiyle ilgili hususları dikkate alması ve bu konuları içselleştirmesi yerinde olacaktır. Madde 18 paragraf 5 çerçevesinde mağdurların korunmalarının kolaylaştırılması da bu kapsamda ele alınmalıdır.

Madde 63 – Risk altındaki kişilerle ilgili önlemler

333. Bu hükmün başlıca amacı, bir kez daha, Sözleşme Taraflarını bilgi alışverişinde bulunmaya özendirme ve ayrıca bu özel durumla ilgili olarak bu Sözleşme kapsamında belirlenen kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddet olayları kapsamındaki belirli fiillerin meydana gelmesini önlemeye yönelmektir. Bu Sözleşme kapsamındaki şiddet fiillerinin bir bölümü ulus ötesi boyutlar taşıyabilir. Bu nedenle, metni hazırlayanlar, bu Sözleşme'de tanımlanan, örneğin zorla evlendirme veya kadınlarda genital mutilasyon gibi ihlalleri belirlemişler ve belirli bir ilke getirmişlerdir. Bu ilkeye göre, bir kişinin söz konusu ihlallere maruz kalabileceğine ilişkin inandırıcı bilgilere sahip bir Taraf, bu bilgileri, söz konusu ihlalin gerçekleşebileceği Tarafa iletacaktır. İletilecek bu bilginin, yakın bir tehlikenin bulunduğuna ilişkin "inandırıcılık" taşımalıdır. Metni hazırlayanlar, neyin "inandırıcı" sayılacağına ilişkin ölçütlerin ayrıntısına bu Sözleşme metninde yer vermeyi gerekli görmemişlerdir. Dolayısıyla, tek tek durumlardan hareketle toplanan bilgiler ışığında, bu tür şiddet fiillerinin önlenmesi amacıyla bu bilgileri ne zaman ve hangi durumlarda paylaşacakları Taraflara bırakılmıştır. Bu bilgi, risk altındaki kişilerin yararına verilen koruma emirlerini de içerir.

Madde 64 – Enformasyon

334. Madde 64 uluslararası işbirliği, özellikle de ceza hukuku alanında zaten var olan bir ilkeyi güçlendirmektedir. Buna göre, bu Sözleşme kapsamında yer alan bir fiilin işlenmesi olasılığını engellemek için veya fiil gerçekleştiğinde ise araştırma ve kovuşturma sürecini başlatmak için devletlerarasında etkili ve zamanında bir bilgi alışverişi olacaktır. Özellikle, paragraf 1, talepte bulunulan Tarafın talepte bulunan Tarafa başlatılan herhangi bir girişim konusunda gerekli bilgileri sağlamasını öngörmektedir. Paragraf 2, bir Tarafın, kendi araştırmalarıyla ilgili olarak bir başka Tarafa bilgi iletmemeyeceğini kendi tercihinin bırakmaktadır (iletebilir sözcüğünün kullanılması bunun bir zorunluluk olmadığını açıkça ortaya koymaktadır). Bu, diğer Tarafça "önceden talepte bulunmadan" yapılabilir.

335. Benzer biçimde paragraf 3 belirli bir ilke getirmektedir. Bu ilkeye göre, herhangi bir Taraf bilgi aldığıında (genel olarak, suç teşkil eden olaylarda uluslararası işbirliği meseleleriyle ilgilenen merkezi bir mercii ilgilendiren bilgiler) bu Taraf elde ettiği bilgiyi, kendi iç hukukuna göre bu tür bilgileri değerlendirme yetkinliğine sahip mercilere iletacaktır. Genel olarak alındığında bu merciler örneğin polis, savcılıklar veya yargı organlarıdır. Bunun üzerine yetkili merciler aldıkları bilgilerin araştırmayı veya yargı süreçlerinin işletilmesini gerektirip gerektirmediğini değerlendireceklerdir. Önemli olan nokta, bu hükümde öngörülen bilgi alışverişinin cezai araştırma ve süreçlerle sınırlı kalmayıp, koruma emirleri dâhil olmak üzere medeni hukuk çerçevesindeki girişimleri de kapsayacak şekilde değerlendirilmesidir.

Madde 65 – Verilerin korunması

336. Bu hüküm, bu Sözleşme kapsamındaki her tür şiddet fiiline ilişkin kişisel verilerle ilgilidir. Özellikle mağdurlar başta olmak üzere kişilere yönelebilecek olası tehlikeler nedeniyle, eğer bu kişilerle ilgili veriler herhangi bir güvence veya kontrol olmadan dolaşıma girecekse, Madde 65 verilerin muhafaza edilmesi ve kullanılmasında özel olarak Kişisel Verilerin Otomatik İşlenmesinde Kişilerin Korunması Sözleşmesi'ne (ETS No.108) atıfta bulunmaktadır. Madde, bu hükmün, Tarafların yukarıda sözü edilen Sözleşme uyarınca üstlendikleri yükümlülükler uyarınca uygulanacağını belirtmektedir. Ancak bu, 108 sayılı Sözleşme'ye Taraf olmayanların bu Sözleşme'yi onaylamaları önünde bir engel değildir. Sözleşme No.108, özellikle, kişisel verilerin yalnızca belirtilen yasal amaçlar için muhafaza edilebileceğini, bu amaçlar dışında hiçbir şekilde kullanılmayacağını belirtmektedir. Ayrıca, bu tür verilerin, veri konusu kişinin teşhisine izin verecek şekilde muhafaza edilemeyeceği ve verileri muhafaza süresinin de kayıt ve muhafazayı gerektiren amaçlar açısından gerekli süreden uzun olamayacağı öngörülmektedir. Sözleşme No. 108 ayrıca verilere izinsiz girilmesini, değiştirilmesini ve açıklanmasını önleyici güvenlik önlemlerinin alınmasını zorunlu tutmaktadır.

Bölüm IX – İzleme mekanizması

337. Bölüm IX Sözleşme'nin Taraflarca etkili biçimde uygulanmasını sağlamaya yönelik hükümler içermektedir. CAHVIO, hazırladığı ara raporda şu görüşe yer vermişti: "Komiteye göre, Sözleşme'nin tüm Taraflarının bu soruna yeterli özeni göstermelerini sağlama açısından, güçlü ve bağımsız bir izleme mekanizmasının oluşturulması büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla metni hazırlayanlar, Sözleşme'nin öngördüğü izleme sistemini belgenin güçlü yanlarından biri olması gerektiğini düşünmüşlerdir. İzleme mekanizması bu Sözleşme'nin kapsamıyla örtüşecek şekilde tasarlanmıştır. Sözleşme, kadınlara yönelik şiddet ve ev içi şiddete karşı hareketle ilgili olarak uzmanlardan oluşan bir grup kurmuştur (bundan böyle "GREVIO"). GREVIO, insan hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddet, ceza hukuku, kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddet mağdurlarına yönelik yardımlar gibi alanlarda ileri derecede uzmanlaşmış bağımsız kişilerden oluşmaktadır ve görevi de "bu Sözleşme'nin Taraflarca uygulanmasını izlemektir." Sözleşme ayrıca bir Taraflar Komitesi kurmaktadır ve bu Komite de Sözleşme Taraflarının temsilcilerinden oluşmaktadır.

Madde 66 –Kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddete karşı eylem uzmanlar grubu (GREVIO)

338. Yukarıda da belirtildiği gibi, GREVIO'nun görevi Sözleşme'nin Taraflarca uygulanmasını izlemektir. Bu organın asgari 10, azami 15 üyesi olacaktır.

339. Bu Maddenin 2. Paragrafı, Sözleşme Taraflarının yurttaşları olacak GREVIO üyeleri seçilirken coğrafi dengeyle toplumsal cinsiyet dengesinin ve uzmanlık alanlarının dikkate alınması gerekliliğini vurgulamaktadır. GREVIO üyeliği için Taraflar aday gösterirler ve seçim Taraflar Komitesince yapılır.

340. Paragraf 3, Sözleşme'nin onay sayısı ile ilişkili olarak GREVIO üyelerinin seçilme kriterlerini belirtir.

341. Paragraf 4 GREVIO'da yer alan uzmanların temel uzmanlık alanları ile seçilme kriterlerini ortaya koymaktadır ve bunlar "bağımsızlık ve uzmanlık" şeklinde özetlenmektedir. Özellikle, GREVIO üyeleri kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddet alanında görev yapan ilgili aktörleri ve kuruluşları temsil etmelidir. Taraflarca aday gösterilmeleri durumunda örneğin HDK temsilcileri de GREVIO'da üye olarak yer alabilirler.

342. Paragraf 5, GREVIO üyelerinin hangi usullerle seçileceğinin (ama kimlerin üye olacağı değil) belirlenmesini Bakanlar Komitesi'ne bırakmaktadır. Seçme usulü Sözleşme'nin uygulanmasının önemli bir parçasını oluşturduğundan bu anlaşılabilir bir durumdur. Ortada bir Avrupa Konseyi Sözleşmesi olduğundan metni hazırlayanlar böyle bir işlevin Bakanlar Komitesi'ne verilmesini, üyelerin kimler olacağını belirlenmesinin ise Taraflara bırakılmasını uygun bulmuşlardır. Bakanlar Komitesi seçme usulüne karar vermeden önce tüm Tarafların görüşlerini ve tam mutabakatını alacaktır. Bu, Sözleşme'nin tüm Taraflarının usulü eşit konumda belirlemede söz sahibi olmaları gerekliliğinin bir sonucudur.

343. Paragraf 6 GREVIO'nun kendi usullerini belirleyeceğini öngörür.

344. Paragraf 7'de amaçlanan, 68. Maddenin 9 ve 14. paragraflarında belirtilen, ülkeleri ziyaret edecek delegasyonların tüm üyelerinin eşit konumda olmalarını, aynı ayrıcalıklardan ve muafiyetlerden yararlanmalarını sağlamaktır. Avrupa Konseyi'nin Ayrıcalıkları ve Muafiyetleri ile ilgili Genel Anlaşma yalnızca üye devletlere açıktır. Bununla birlikte Sözleşme'nin kendisi üye olmayan devletlere de açıktır. Ülke ziyaretleri ile ilgili diğer Avrupa Konseyi sözleşmeleri söz konusu olduğunda yerleşik usul, Bakanlar Komitesi'nin üye olmayan devletlerle imzalanacak iki taraflı anlaşmalar talep etmesidir. Bu da, diğer ülkelerin bir sözleşmeye dâhil olmalarını geciktirebilecek uzun bir süreci gerektirmektedir. Bu nedenle ve geleceğe yönelik önlem amaçlı bir adım olarak bu hususa Sözleşme metninde yer verilmiştir. Amaçlanan, üye olmayan devletlerle ikili anlaşmalar yapılabilmesi için uzun süren işlemlerden kaçınılmasıdır.

Madde 67 – Taraflar Komitesi

345. Madde 67, bu izleme sisteminin diğer ayağını, bileşimi yukarıda verilen siyasi organı ("Taraflar Komitesi") oluşturmaktadır.

346. Taraflar Komitesi, GREVIO üyelerini seçmek üzere ilk toplantısını Sözleşme'nin yürürlüğe girmesini izleyen bir yıl içinde Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'nin çağrısıyla yapacaktır. Komite bundan sonra Tarafların üçte birinin, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'nin veya GREVIO Başkanının çağrısı üzerine toplanacaktır.

347. Böyle bir organın oluşturulması, karar verme ve izleme süreçlerine tüm Tarafların eşit biçimde katılmalarını sağlayacak, Sözleşme'nin gerektiği gibi ve etkili biçimde uygulanmasını sağlamak üzere Taraflar ve Taraflarla GREVIO arasındaki işbirliğini güçlendirecektir.

348. Paragraf 3 Taraflar Komitesinin kendi usullerini belirleyeceğini öngörür.

Madde 68 – Usul

349. Madde 68 izleme sürecinin işleyişi ve GREVIO ile Taraflar Komitesi arasındaki etkileşime ilişkin ayrıntıları vermektedir.

350. Paragraf 1 ve 2, GREVIO'nun, bu Sözleşme'nin uygulanmasına ilişkin olarak her bir Tarafça alınan yasal düzenleme çerçevesindeki ve diğer önlemlere ilişkin raporu, ilgili Tarafın temsilcileriyle görüşmesini öngörmektedir. Sözü edilen rapor ilgili Tarafça sunulur ve GREVIO tarafından belirlenen soruları temel alır.

Burada amaçlanan, Sözleşme'yi kabul eden Tarafların bu sırada Sözleşme'nin genel ve somut olarak uygulanması bağlamında sahip oldukları yasal ve diğer önlemler hakkında temel bir veriye sahip olunmasıdır.

351. Paragraf 3, paragraf 1 ve 2'de belirtilen ilk rapor ve değerlendirmeyi izleyen değerlendirme usulünün iki tura ayrıldığını ve GREVIO'nun izlemenin yoğunlaşacağı hükümleri seçeceğini açık olarak ortaya koyar. Burada amaçlanan, GREVIO'nun, her turun başında ilgili dönemdeki izleme prosedürüne ilişkin hükümleri bağımsız olarak tanımlamasıdır.

352. Paragraf 4, değerlendirme için en uygun araçları GREVIO'nun kendisinin belirleyeceğini söyler. Bu araçlar arasında anket ya da enformasyon talep eden başka bir format olabilir. "Anket"ten kastedilen, Sözleşme'nin uygulanmasına yönelik olarak alınan önlemlerin nitel ve nicel özelliklerine ilişkin bilgi almak için hazırlanmış yazılı sorular listesidir. Kadınların şiddete karşı korunmalarıyla ilgili Tavsiye Kararı Rec (2002) 5'in uygulanmasına yönelik izleme çerçevesi, istatistik/sayısal verilerin toplanması işinin ötesine geçer. Ayrıca, bu paragraf ilgili Tarafın GREVIO'nun taleplerine yanıt vermesi gerektiğini açıkça belirtir. Sözleşme'nin Taraflarından, kadınların şiddete karşı korunmalarıyla ilgili Tavsiye Kararı Rec (2002) 5'in uygulanmasıyla ilgili yanıtlar vermeleri istenmemelidir.

353. Paragraf 5, GREVIO'nun insan haklarının korunmasıyla ilgili işler konusunda HDK'lardan, sivil toplumdan ve ulusal kurumlardan bilgi alabileceği gibi önemli bir ilkeyi belirtmektedir.

354. Paragraflar 6, 7 ve 8 GREVIO'nun mevcut herhangi bir enformasyon kaynağından en iyi şekilde yararlanması ilkesini getirmektedir. Bu, aynı zamanda, çalışma ve etkinliklerin gereksiz yere birbirini tekrar etmesinden kaçınılması için de gerekmektedir.

355. Paragraf 9 bir yan etkinlik olarak GREVIO'nun ülke ziyaretleri düzenleyebileceğini belirtir. Metni hazırlayanlar, bu ülke ziyaretlerinin izlemenin gerektiğinde başvurulabilecek bir yan aracı olarak görülmesi gerektiğini belirtmek istemişlerdir. Bu ziyaretler iki durumda gerekli olabilir: 1) elde edilen bilgilerin yetersiz bulunması ve güvenilir şekilde bilgi edinmenin başka bir yolunun görülmemesi veya 2) GREVIO tarafından elde edilen güvenilir bilgilerin, Sözleşme'ye yönelik ciddi ihlallerin ölçeğini ve sayısını azaltmayı veya bunları önlemeyi gerekli kılan ve acil müdahale gerektiren durumların varlığına işaret etmesi. Bu ülke ziyaretleri ilgili Tarafın yetkili mercileriyle işbirliği halinde gerçekleştirilmelidir. Başka bir deyişle, düzenlemeler, kendilerine önceden bilgi verilen ülke yetkilileriyle işbirliği halinde, tarihler belirlenerek yapılmalıdır.

356. Paragraflar 10 ve 11 gerek GREVIO raporunun gerekse sonuçların hazırlanma evresini anlatmaktadır. Bu hükümlerden açıkça ortaya çıkan, rapor hazırlanırken ve sonuçlara ulaşıırken GREVIO'nun ilgili Tarafı diyalog kurmasının zorunlu olduğudur. Bu Sözleşme'nin hükümleri böyle bir diyalogla gerektiği gibi uygulanabilecektir. GREVIO raporunu ve sonuçlarını ilgili tarafın görüşleriyle birlikte yayınlacaktır. Böylece GREVIO'nun belirli bir Tarafa ve ilgili hükümlere ilişkin görevi tamamlanmış olacaktır. Benimsenmesi üzerine kamuya açıklanacak olan GREVIO raporları ve sonuçları Taraflar Komitesi'nce değiştirilemez ve üzerinde oynama yapılamaz.

357. Paragraf 12 Taraflar Komitesi'nin izleme sürecindeki rolüyle ilgilidir. Buna göre Taraflar Komitesi ilgili herhangi bir Tarafın GREVIO tarafından ulaşılan sonuçları yaşama geçirmek üzere alması gereken önlemlerle ilgili tavsiyelerde bulunabilir, gerekiyorsa uygulama hakkında verilecek bilgiler için bir tarih tespit edebilir ve Sözleşme'nin gerektiği gibi uygulanmasını sağlayacak işbirliklerini geliştirebilir. Bu mekanizma, bir yandan Taraflar arasındaki diyaloga "siyasal" bir boyut getirirken diğer yandan GREVIO'nun izleme işlevindeki bağımsızlığına saygıyı koruyacaktır.

358. Paragraflar 13, 14 ve 15, bu Sözleşme kapsamındaki fiillerin ciddi, yaygın ve kalıcı bir örüntü ortaya koymasını önlemek üzere herhangi bir Tarafça alınan önlemlerle ilgili olarak GREVIO'nun ilgili Taraftan rapor istemesine yönelik özel bir usul öngörmektedir. Böyle özel bir raporun istenmesini gerektirecek durum, GREVIO'nun, Sözleşme'nin ciddi biçimde ihlali anlamına gelen durumların önlenmesi veya azaltılması için ivedilikle harekete geçilmesini zorunlu kılan sorunlar konusunda güvenilir bilgiler almış olmasıdır. GREVIO, alınan bu bilgiler (bilgileri veren ilgili Taraf olabileceği gibi başka bir kaynak da olabilir) temelinde, üyelerinden birini veya birkaçını bir araştırma yapmak ve kendisine hemen rapor vermek üzere görevlendirebilir. Çok istisnai durumlarda olmak üzere bu araştırma ilgili ülkeye ziyareti de kapsayabilir. Görevlendirilen raportörün (raportörlerin) başlıca görevi, özel durumla ilgili gerekli bütün bilgileri toplamak ve olguları doğrulamak olmalıdır. GREVIO kuralları bu "araştırma prosedürü" ile ilgili ayrıntıları ve işleyişi ayrıca belirleyecektir. Ancak, başlıca hedef, elde edilen güvenilir bilgilere göre aynı şiddet fiillerine maruz kalan çok sayıda mağdurun bulunduğu durumlarda, böyle durumlar için GREVIO'nun daha kesin açıklamalar yapabilmesini sağlamaktır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, yorum ve tavsiyelerle birlikte ilgili Tarafa ve gerekiyorsa Taraflar Komitesi ile Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu'na da iletilecektir.

Madde 69 – Genel tavsiyeler

359. CEDAW Madde 21 (1)'den esinlenen bu madde, GREVIO'nun, gerekli gördüğü durumlarda bu Sözleşme'nin uygulanmasına ilişkin olarak genel tavsiye kararları almasına olanak tanımaktadır. Genel tavsiyeler tüm Taraflar için ortak bir anlam taşımaktadır ve bu Sözleşme'de yer alan maddeler veya konularla ilgilidir. Bunlar, ülke özelinde tavsiyeler değildir. Genel tavsiyelerin hukuksal bağlayıcılığı olmamakla birlikte, Sözleşme'de yer alan konulara ilişkin anlayışı güçlendirerek ve Sözleşme'de yer alan hükümlerin etkili biçimde yaşama geçirilmesini sağlayacak net kılavuzlar sunarak Taraflar açısından önemli bir başvuru kaynağı oluşturmaktadır. Bu tavsiyeler ayrıca gelecekteki izleme turlarının parçası olacaktır.

Madde 70 – İzlemeye parlamentonun katılımı

360. Bu hüküm ulusal parlamentoların bu Sözleşme'nin uygulanmasını izlemedeki rollerini ortaya koymaktadır. 1 ve 2. paragraflar, Sözleşme Taraflarının, kendi ulusal parlamentolarını izleme sürecine katılmaya davet (paragraf 1) ve GREVIO raporlarını değerlendirmeleri için bu parlamentolara sunma (paragraf 2) yükümlülüklerini içermektedir. Metni hazırlayanlar, Sözleşme'nin uygulanmasında ulusal parlamentoların üstlendikleri önemli rolü vurgulamaktadır ki bu da birçok durumda yasal değişiklikleri gerektirmektedir. Sonuç olarak, Sözleşme'nin uygulanmasını izlemede ulusal parlamentoların da yer alması önemli sayılmıştır.

361. Bu hükümdeki paragraf 3, Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi'nin, bu Sözleşme'nin uygulanması için Taraflarca alınan önlemleri izleme rolüyle ilgilidir. Bir Avrupa Konseyi Sözleşmesinde ilk kez yer alan bu hüküm, Parlamenterler Asamblesi'nin Sözleşme'nin uygulanmasıyla ilgili düzenli aralıklarla değerlendirme yapmasını öngörmektedir. Metni hazırlayanlar, bu hükümle, Parlamenterler Asamblesi'nin kadınlara karşı şiddet konusunu gerek Avrupa Konseyi'nin gerekse üyesi ülkelerin siyasi gündemlerine yerleştirmedeki önemli rolünü vurgulamak istemişlerdir. Asamble'nin bu konudaki uzun süreli titizliği ve aynı alanda benimsenen çok sayıda tavsiye kararı dikkate alındığında, Asamble'nin Sözleşme uygulamasının izlenmesinde yer alması sonuçları da önemli ölçüde güçlendirecektir.

Bölüm X – Diğer uluslararası belgelerle ilişki

Madde 71 – Diğer uluslararası belgelerle ilişki

362. Madde 71 Sözleşme ile diğer uluslararası belgeler arasındaki ilişkiyle ilgilidir.

363. Anlaşmalar Yasası ile ilgili 1969 Viyana Sözleşmesi doğrultusunda 71. Madde, Sözleşme'nin benzer hususları ele alan diğer anlaşmalarla –bunlar çok ya da iki taraflı olsun— veya belgelerle uyum içinde bir arada olmasını öngörmektedir. Bu bağlamdaki diğer belgeler arasında örneğin şunlar yer almaktadır: İnsan Haklarının ve Temel özgürlüklerin Korunması Avrupa Sözleşme ve Protokolleri, Avrupa Sosyal Şartı (değiştirilmiş, ETS No. 163), İnsan Ticaretine Karşı Eylem Avrupa Konseyi Sözleşmesi (CETS No.197), Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Tür Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi ve İsteğe Bağlı Protokolü, Çocuk Haklarına dair Sözleşme ile bu sözleşmenin çocukların silahlı çatışmalara katılmaları ve çocuk satışı, çocuk fuhuşu ve pornografisi ile ilgili İsteğe Bağlı Protokolleri, Irk ayrımcılığının Tüm

Biçimlerinin Ortadan Kaldırılması Uluslararası Sözleşmesi ve İsteğe Bağlı Protokolü, Mültecilerin Statüsü ile ilgili 1951 Sözleşmesi ve İsteğe Bağlı Protokolü ve Engellilerin Hakları ile ilgili Birleşmiş Milletler Sözleşmesi.

364. Bu Sözleşme, kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddet mağdurlarına sağlanan korumayı güçlendirme ve bu kişilere gerekli desteği sağlama amacını taşımaktadır. Bu nedenle Madde 71 paragraf 1, bu Sözleşme'nin, Taraflarının yer aldıkları veya alacakları ve bu Sözleşme kapsamına giren konularla ilgili hükümler de içeren başka uluslararası belgelerde getirilen yükümlülükleri zedelememesini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu hüküm bir kez daha ve açıkça göstermektedir ki, Sözleşme'nin genel amacı, kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddet mağdurlarının haklarını korumak ve bu kişilere en yüksek koruma düzeyini sağlamaktır.

365. Madde 71 paragraf 2, Tarafların, Sözleşme kapsamına giren meselelerde iki veya çok taraflı anlaşmalar yapabileceklerini –veya başka hukuk belgeleri hazırlayabileceklerini– belirtmektedir. Bununla birlikte metnin sözü, Tarafların, bu Sözleşme'ye aykırı anlaşmaya giremeyeceklerini açıkça göstermektedir.

Bölüm XI – Sözleşme'de yapılacak değişiklikler

366. Taraflar, Sözleşme hükümlerinde değişik yapılmasını önerebilirler. Bu öneriler Avrupa Konseyi Genel Sekreterine, Avrupa Konseyi üyesi devletlerin hepsine, Avrupa Birliği imzacısı veya tarafı herhangi birine ve Sözleşme'yi imzalama veya onaylama çağrısı yapılan herhangi bir devlete iletilmelidir.

367. Bakanlar Komitesi bir sonraki adımda değişikliği inceler ve benimser. Değişikliğe ilişkin karar verilmeden önce Bakanlar Komitesi tüm Sözleşme Taraflarına danışmalı ve bunların oybirliğiyle onayını almalıdır. Bu gereklilik, Sözleşme'nin tüm Taraflarının değişikliklerle ilgili karar verme sürecine eşitlik temelinde katılabilmeleri ilkesinin bir sonucudur.

Bölüm XII – Son hükümler

368. Kimi istisnalar dışında bu bölümdeki hükümler, temel olarak, Bakanlar Komitesi'nin Şubat 1980'deki 315. Vekiller toplantısında onaylamış olduğu ve Avrupa Konseyi ile akdedilen Sözleşmeler ve Anlaşmalar Model Son Hükümlere dayanmaktadır. 73'ten 81'e kadar olan Maddeler ya model hükümlerin standart dilini kullanmakta ya da Avrupa Konseyi'nin uzun bir zaman dilimine yayılan anlaşma yapma pratiğini temel almaktadır.

Madde 73 – Sözleşme'nin etkileri

369. Madde 73, kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddete karşı kişilere ek koruma sağlayan iç hukuk ve bağlayıcı uluslararası belgelerin hükümlerini saklı tutmaktadır. Bu Sözleşme, söz konusu korumaları kısıtlayacak şekilde yorumlanamaz. "Daha ileri haklar" ifadesi, bir kişinin, Sözleşme tarafından sağlanmış olandan daha elverişli bir konuma yerleştirilmesi olasılığına işaret eder.

Madde 74 – İhtilafların çözümü

370. Metni hazırlayanlar, Sözleşme’de ihtilafların çözümü ile ilgili bir maddenin yer almasına önem vermişlerdir. Bu madde, Taraflara, Sözleşme’nin yorumlanmasına veya uygulanmasına ilişkin herhangi bir ihtilafa öncelikle barışçı bir çözüm arama yükümlülüğü getirmektedir.

371. Bu maddenin ilk paragrafında geçen barışçı uzlaşma yolları (karşılıklı görüşme, uzlaşma ve hakemlik) uluslararası hukukta yaygın olarak tanınmaktadır. İhtilafların çözümüyle ilgili bu yöntemler kümülâtif bir nitelik taşımaz; dolayısıyla Taraflar barışçı çözümün diğer yollarına başvurmadan önce bunların hepsini denemek zorunda değillerdir. İhtilafların çözümüne yönelik herhangi bir usul, ilgili Taraflarca anlaşarak belirlenir.

372. Paragraf 2, Sözleşme’nin uygulanması veya yorumlanmasıyla ilgili bir ihtilafın ortaya çıkması durumunda Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu’nun Tarafların kullanabilecekleri yargısal olmayan bir usul getirebileceğini öngörmektedir. Metni hazırlayanlar, örneğin Uluslararası Adalet Mahkemesi için geçerli olan yargısal usullere atıfta bulunmamayı tercih etmişlerdir; çünkü bu Sözleşme’nin hazırlanması sürecine katılan kimi devletler böyle bir yargı organının bağlayıcı yetki taşımasını kabul etmemiş, böyle bir durumu bu Sözleşme’de geçerli saymak istememiştir. Bununla birlikte bu madde ihtilaf halindeki Tarafları, bu konuda mutabakata varırlarsa, Uluslararası Adalet Mahkemesi’ne başvurma olanağından alıkoymamaktadır.

Madde 75 – İmza ve yürürlüğe girme

373. Paragraf 1, Sözleşme’nin yalnızca Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin değil, hazırlanmasında yer alan ve Avrupa Konseyi üyesi olmayan devletlerin de (Kanada, Papalık, Japonya, Meksika ve ABD) imzasına açık olduğunu belirtmektedir. Sözleşme paragraf 3 uyarınca bir kez yürürlüğe girdiğinde, bu hükmün kapsamında yer almayan ve üye olmayan diğer devletler de Madde 76 paragraf 1 uyarınca kabule davet edilebilirler.

374. Paragraf 2, bu Sözleşme’nin onay, benimsenme veya kabul belgelerinin Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından saklanacağını belirtir.

375. Paragraf 3, Sözleşme’nin yürürlüğe girmesi için gerekli onay, imza veya kabul sayısını 10 olarak belirlemektedir. Bu sayı, kadınlara karşı şiddet ve ev işi şiddeti önleme ve bu olguya karşı mücadeleyi başarıya götürme açısından çok sayıda ülkenin harekete geçmesi gerektiğini yansıtmaktadır. Bununla birlikte, Sözleşme’nin yürürlüğe girişini gereksiz yere geciktirmemek için sayı fazla yüksek tutulmamıştır. Kuruluşun anlaşma hazırlama pratiğine uygun olarak baştaki 10 onaylayıcı devletin en az sekizinin Avrupa Konseyi üyesi olması gerekmektedir.

Madde 76 – Sözleşme’nin kabulü

376. Bakanlar Komitesi, Taraflara danıştıktan ve hepsinin onayını aldıktan sonra, Avrupa Konseyi üyesi olmayan ve Sözleşme’nin hazırlanması sürecinde yer almayan herhangi bir Devleti katılması için çağırabilir. Bu yönde bir karar için, Avrupa Konseyi tüzüğü’nün 20. Maddesinde belirtilen üçte iki çoğunluğu ve Sözleşme Taraflarının oybirliğini gerektirir.

Madde 77 – Bölgelerde uygulama

377. Paragraf 1 Sözleşme'nin geçerlilik taşıdığı bölgeleri belirtmektedir. Burada dikkat çekilmesi gereken nokta, Taraf Devletlerin kendi bölgelerinin belirli bölümlerini geçerli bir neden göstermeksizin (örneğin Sözleşme'nin ele aldığı hususlarda farklı bir hukuk sisteminin geçerli olması gibi) Sözleşme'nin uygulama alanı dışında tutmalarının Sözleşme'nin amaç ve hedefi ile bağdaşmayacağıdır.

378. Paragraf 2, Sözleşme'nin uygulanmasının, Tarafların uluslararası ilişkilerinden sorumlu oldukları veya onlar adına taahhütlerde bulunmaya yetkili buldukları coğrafyalara da yaygınlaştırılmasıyla ilgilidir.

379. Bu Sözleşme ile ilgili olarak ve Madde 44'te yer alan hükümler saklı kalmak kaydıyla, bu Sözleşme bölge dışı herhangi bir yükümlülük getirmez.

Madde 78 – Çekinceler

380. Madde 78, bu maddenin 2 ve 3'üncü paragraflarında tanınan istisnalar dışında, bu Sözleşme'nin içerdiği herhangi bir hükme çekince konulamayacağını belirtmektedir. Söz konusu 2 ve 3'üncü paragraflar çerçevesinde konulan çekincelerde ise buna neden gerek görüldüğü açıklanmalıdır.

381. Bu maddenin 2. paragrafında sıralanan maddeler, bir uzlaşma yolu için gösterilen çabalara karşın metni hazırlayanların tam bir mutabakata varamadıkları hükümlerdir. Bu çekinceler, bir yandan Sözleşme'nin en geniş onayını sağlarken diğer yandan Taraflara kimi hukuk kavramlarını koruma imkânı tanımayı amaçlamaktadır. İlgili hükümler şunlardır: Madde 30, paragraf 2 (devletçe tazminat); Madde 44, paragraflar 1 e, 3 ve 4 (yargı hakkı); Madde 55, paragraf 1 (tek taraflı ve re'sen yapılan işlemler)); Madde 58 (zaman aşımı); Madde 59 (ikamet durumu). Burada kaydedilmesi gereken husus şudur: Madde 55 paragraf 1'e çekince konulmasına yalnızca küçük ihlallerle ilgili 35. Madde bağlamında izin verilebileceğinden, 55 ve 58. Maddelere çekince koyma imkânı daha da sınırlanmıştır ve aynı şekilde Madde 58'e çekince konulması da ancak 37, 38 ve 39. Maddeler açısından mümkündür.

382. Paragraf 3 Madde 33 (psikolojik şiddet) ve Madde 34'e (izleme) ilişkin olarak özel bir çekince biçimi öngörmektedir. Taraflar, bu maddelerde sözü edilen davranışlarla ilgili olarak cezai yaptırımlar yerine cezai olmayan yaptırımlar getirme haklarını saklı tutabilirler. Dolayısıyla, bu çekince imkânı bir bütün olarak sözü edilen maddelere yönelik geçerlilik taşımayıp yalnızca Tarafların bunları kendi ülkelerinde uygulamaya koyma biçimleriyle ilgilidir.

383. Paragraf 4, çekincelerin her an geri çekilmesini mümkün kılarak, bu Sözleşme'nin hükümlerini içselleştiren yasal düzenlemeler arasında gelecekte ortaya çıkabilecek ayrılıkları azaltmayı amaçlamaktadır.

Madde 79 – Çekincelerin geçerliliği ve gözden geçirilmesi

384. Çekinceler, Sözleşme tarafından getirilen standartların tek tip uygulanmasına tanınan istisnalardır. Dolayısıyla, metni hazırlayanlar, Tarafları çekincelerini geri çekmeye veya bunları sürdürmenin gerekçelerini belirtmeye özendirmek için çekincelerin belirli aralıklarla gözden geçirilmesini uygun bulmuşlardır. Paragraf 1 uyarınca, 78. Maddenin 2 ve 3. paragraflarında atıfta bulunulan çekincelerin 5 yıl olmak üzere sınırlı geçerliliği vardır. Bu süre, bir yanda ihtiyaçlar doğrultusunda çekincelerin zamanla geri çekilmesi hedefi ile diğer yanda Taraflara çekincelerini gözden geçirmek için yeterli zaman tanıma ihtiyacı arasında belirli bir denge kurulması amacıyla belirlenmiştir. Bu son tarihten sonra, açık olarak yenilenmemeleri durumunda çekinceler geçerliliklerini yitirecektir. Her durumda, Tarafların mevcut çekinceleriyle ilgili niyetlerini Avrupa Konseyi Genel Sekreterine bildirmeleri gerekmektedir.

385. Paragraf 2 yenilenmemiş çekincelerin otomatik olarak düşmesiyle ilgili bir usul içermektedir. Son olarak, Madde 79 paragraf 3'e uygun olarak, Taraflar buna ilişkin talepte bulunacaklarsa, daha önce GREVIO'ya bir çekinceyi sürdürmenin gerekçelerini iletceklerdir. Bir çekincenin yenileneceği durumlarda bunun için GREVIO'ya önceden talepte bulunmak gerekmez. GREVIO her durumda çekincelerini sürdürmek üzere taraflarca yapılan açıklamaları değerlendirme imkânına sahip olacaktır.

Madde 80 – Reddetme

386. Anlaşmalarla ilgili Birleşmiş Milletler Viyana Sözleşmesi'nin 80. Maddesi uyarınca herhangi bir Taraf Sözleşme'yi kabul etmeme hakkına sahiptir.

Madde 81 – Bildirim

387. Madde 81, Sözleşme'yi saklamakla görevli Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'nin yapması gereken bildirimleri sıralamakta, ayrıca bu bildirimlerin muhataplarını (devletler ve Avrupa Birliği) belirlemektedir.